This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

B 1,504,793

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

OTRYCKTA DRAMATISKA ARBETEN

AF

AUGUST STRINDBERG

GENOM ÖKNAR TILL ARFLAND. HELLAS.
LAMMET OCH VILDDJURET. HOLLÄNDARN.
HOMUNCULUS. STARKODDER SKALD.
TOTEN-INSEL.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

839.78
S92.
1918
V.1

Copyright. Albert Bonnier 1918.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1918
Printed in Sweden

Scandinavian
Books
6-3-38
36320
2 V.

VERLDSHISTORISKA DRAMER

Denna Trilogi, som äfven kallats Moses-Sokrates-Kristus, utgör de tre första delarna af en större oafslutad cykel »Verldshistoriska Dramer», hvaruti Näktergalen i Wittenberg ingår som den elfte. — En affattning af samma ämnen i novellistisk form finnes i Historiska Miniatyrer, i följande berättelser: Egyptiska träldomen; Hemicykeln i Athen, Alkibiades, Sokrates; Leontopolis, Lammet, Vilddjuret.

Förevarande tre stycken skrefvos 1905 och påtänktes till uppförande 1908 på den förenklade teatern eller draperibanan, med rörliga fonder och barrièreemblemer på scenen. För att ännu mer förenkla kunna flera af fonderna till de 55 tablåerna repeteras, så att inalles blott 15 olika fonder behöfva användas. Se dispositionen af fonder som meddelas som bihang i det följande.

I.

GENOM ÖKNAR TILL ARFLAND

FÖRSPELET:

Tablå 1.

Solgudens tempel i Egypten: med Nilmätaren. Morgon.

PRESTEN.

Solgud strålglansens herrskare, var prisad om morgonen, när Du går opp, och om aftonen när Du går ned. Jag åkallar Dig evighetens herre, Du begge horizonternas sol, Du skapare, som har skapat Dig sjelf. Alla gudarne jubla högt, när de skåda Dig himlens konung; jag blir ung på nytt, när jag skådar din skönhet. Hell Dig när Du går till lifvets land, Du gudarnes fader!

*

PHARAO in.

Redan i bön Du visaste bland vise.

PRESTEN.

Min herrskare har kallat mig, din tjenare har lydt! Min herrskare har återvändt till sitt land efter långa och ärorika segertåg i fjerran fremmande trakter, Din tjenare helsar Dig på sitt ansigte.

PHARAO.

Mina vagnar hafva rullat öfver Syriens röda jord, mina hästar hafva trampat Babylons och Ninives här-

gator; jag gick öfver Phrat och Tigris och landet mellan de två elfvarne; jag kom till Sindh och till Ganges der Silkeslandets gränser börja för att sträcka sig mot Solens uppgång, jag vände på mina spår och styrde kosan norrut mot Skythien och Kolchis. Hvart jag kom, hörde jag sorl och såg rörelse; folken hade vaknat; i templen siades om gudarnes återkomst; ty mänskorna hade varit lemnade att sköta sina värf och styra sina öden, men de hade skött dem illa; rätt var blifvet orätt och sanning lögn, hela jorden suckade efter förlossning; slutligen nådde bönerna fram till tronen, till Allförbarmarens tron, och nu förkunna de vise, de milde, de helige, på alla tungomål det glada budskapet: Gudarne återkomma! Återkomma att hjelpa mänskobarnen ordna och reda, der de förvirrat, stifta lag och häfda rätt.

Detta budskap bringar jag som segerbyte hem, och Du visaste bland Vise skall först mottaga det af Din herrskare!

PRESTEN.

Du hör hvad som talas öfver hela jordens krets, ditt öga skådar vidare än himlens stjernor, ser längre än solens öga!

PHARAO.

Likväl... hvad Gudarne gifvit mig att höra i drömmen har mitt öra fattat, men mitt förstånd ej. Tyd mig den drömmen!

PRESTEN.

Säg den, herrskare!

PHARAO.

Intet såg jag, men jag hörde en röst då sömnen släckt mitt ögas ljus; och den talade i mörkret och

sade: »Den röda jorden skall spridas öfver alla verldens länder, men den svarta skall rinna ut som sanden i hafvet.»

PRESTEN.

Svår att tyda är icke min herrskares dröm, men godt betyder den icke.

PHARAO.

Tyd den!

PRESTEN.

Den röda jorden är Syrien, det vet Du herre; Syrien eller Kanans land är Ebreernas arfland; den svarta jorden är Nilens, Egyptens, Ditt land.

PHARAO.

Återigen Ebreerna! Alltid Ebreerna! — Århundraden ha flytt sedan detta folk invandrade i vårt land. De ha förökat sig, men utan att oroa oss. Jag älskar dem ej, hatar dem icke heller — men nu fruktar jag dem. Arbeta ha de fått; nu sist tyngre än förr, men de knota ej; tåliga äro de, som om de väntade på något visst det komma skall.

PRESTEN.

Släpp dem lösa, herre!

PHARAO.

Nej, då gå de att grunda eget rike.

PRESTEN.

Släpp dem!

PHARAO.

Nej, jag vill ha dem under ögonen.

PRESTEN.

Släpp dem!

PHARAO.

Nej, jag vill förgöra dem!

PRESTEN.

Släpp dem!

PHARAO.

Nej, jag vill förgöra dem; det är det minst grymma. För visso, jag vill förgöra dem!

PRESTEN.

Och drömmen, herre?

PHARAO.

Den tyder jag som en varning och en maning.

PRESTEN.

Icke som en profetia eller förutsägelse af det kommande oundvikliga?

PHARAO.

Nej, som en varning och en maning.

PRESTEN.

Rör icke vid det folket, herre, ty deras Gud är starkare än vår!

PHARAO.

Deras Gud är de Kaldéers! Väl! Må våra Gudar strida! Jag har talat; Du har hört; jag tillägger intet, och tar intet ifrån!

PRESTEN.

Herre, Du ser en sol på himmelen och Du tror att den lyser öfver alla folk, samma sol, tror Du ej att Himmelens Herre är en och den samma som råder öfver alla folkens öden?

PHARAO.

Det borde så vara! Men öfver detta land har Himmelens Herre satt mig till styresman, och nu styr jag.

PRESTEN.

Du styr, herre, men Du råder icke öfver väder och vind, Du kan icke höja Nilens vatten med en tum, och Du förmår icke hindra att vi åter få missvext i år.

PHARAO.

Missvext, hungersnöd? Hvad säger Nilmätaren?

PRESTEN.

Herre, Solen har gått in i Vågens tecken, då vattnet skall börja sjunka; Nilmätaren visar endast femton alnar, och det är hungersnöden.

PHARAO.

Om så är, skall jag utrota alla onyttiga munnar; jag vill förgöra Ebreerna.

PRESTEN.

Släpp dem, herre, och låt dem fara!

PHARAO.

Jag vill kalla jordemödrarne och låta dem förgöra alla gossebarn som födas af Ebreisk qvinna. Jag har talat; nu handlar jag! Han går.

Tablå 2.

Pharaos trädgård, med Vattenport åt Nilen.

JOCHEBETH
Moses moder, synes i vattenporten.

MIRJAM

Moses syster midt i trädgården.

Moder!

JOCHEBETH.

Dotter!

MIRJAM.

Det hastar! Pharaos dotter nalkas; hon kommer för att bada i älfven.

JOCHEBETH.

Herre, Israels gud, förbarma Dig öfver mitt barn!

MIRJAM.

Har Du gifvit honom dricka?

JOCHEBETH.

Jag har! — Korgen flyter i vassen, men älfven rör sig framåt; den är röd af blod och tjock som yst, Herre Israels gud, förbarma Dig öfver mitt barn!

MIRJAM.

Det skall han, så som han förbarmat sig öfver vår fader Abraham och hans efterkommande när de gåfvo sig in i de Egypters land. Abraham fick löftet derför att han lydde: »I din säd skall allt folk på jorden välsignadt varda!»

JOCHEBETH.

Och nu slår han allt förstfödt...

MIRJAM.

Din son icke!

JOCHEBETH.

Ännu icke!

MIRJAM.

Bed och hoppas!

JOCHEBETH.

Hvad? Att elfvens odjur icke skall äta honom, att elfvens böljor icke skola sluka honom, att Pharaos bödlar icke skola dräpa honom. Det är hoppet!

MIRJAM.

Löftet är för mer och det lefver! »Din säd skall besitta sina fienders portar.»

JOCHEBETH.

Pharaos dotter är här!

MIRJAM.

Hon är de fattige Ebreers vän, frukta Dig intet.

JOCHEBETH.

Hon är sin faders dotter...

MIRJAM.

De Egypter äro våra syskonbarn... Hams afkomma äro de, Sems äro vi. Sem och Ham voro bröder!

JOCHEBETH.

Men Ham vardt förbannad af sin fader Noah... och Kanaan var hans son.

MIRJAM.

Men Noah sade: Lofvad vare Herren, Sems Gud, och Kanaan vare hans träl! Hörde Du? Sem fick löftet, och Sems äro vi!

JOCHEBETH.

Pharaos dotter är inpå oss!

MIRJAM.

Herren Isræls gud är öfver oss.

PHARAOS DOTTER
in med en slafvinna.

Jochebeth!

JOCHEBETH
faller ned på sitt ansigte.

PHARAOS DOTTER.

Jochebeth! Du har trälat åt mig i min örtagård, och blomstren ha gladt sig under din hand — Det säger mig: Du är en god qvinna! Jochebeth! Jag gick på taket till min faders palats att svalka mig; och jag såg...

JOCHEBETH förskräckes.

PHARAOS DOTTER.

Jag såg ditt förehafvande; jag såg din rörkorg i vassen. Jochebeth! Gif mig din telning, att jag må vårda den, och Du skall se om den trifs under min hand, om jag är en god qvinna.

JOCHEBETH reser sig.

PHARAOS DOTTER.

Mirjam! Hemta mig rörkorgen!

MIRJAM
går till vattenporten, går ut och kommer igen med rörkorgen.

PHARAOS DOTTER.

Öppna korgen!

MIRJAM öppnar korgen.

PHARAOS DOTTER.

Hvilket skönt barn! — Jag har funnit det, och det är mitt!

JOCHEBETH smeker barnet.

PHARAOS DOTTER.

Nu söker jag en amma! — Jochebeth! Du skall amma mitt barn. Vill Du?

JOCHEBETH

kysser hennes klädningsfåll.

PHARAOS DOTTER.

Gå i frid! Jag skall fostra din son!

JOCHEBETH lutad öfver rörkorgen.

PHARAOS DOTTER.

Och gif mig glädje af min son! Går.

*

MIRJAM.

Pharaos Dotter skall uppfostra Jochebeths son! Hams barn skola träla åt Sems! Lofvad vare Herren, Sems Gud! — Ser Du; löftet, moder! Löftet!

Tablå 3.

En klipptrakt på Sinai (Horeb) med busksnår.

MOSES

står på en klippa med herdestaf och är försänkt i bön.

JETRO.

Midianiterpresten, Moses' Svärfar kommer in på en annan klippa.

Moses min son, jag har sökt Dig! — Hvad gör Du här på Herrans berg?

MOSES.

Jetro, fader, är detta Horeb, Herrans berg?

JETRO.

Det ock kallas Sinai, ja! — Hvar har Du mina får?

MOSES.

Hur länge skall jag vakta dina får ännu?

JETRO.

Så länge din tacksamhet varar! Du kom flyktig från Pharaos land; jag tog Dig i beskydd, gaf Dig min dotter Zippora till hustru, och Du klagar.

MOSES.

Jag klagar icke för den sakens skull, men jag sörjer mina bröder i Egypti land, ty de lida hård nöd.

JETRO.

Äro icke de Midianiter ock af Abrahams barn, äro icke dina söner mina dottersöner?

MOSES.

De äro; men de som hafva godt må tänka för sig på dem som hafva ondt. Israël lider och täres i den Egyptiska träldomen, och i tysta nätter under stjernorna hör jag deras klagan i vinden, öknens sand hviskar om qval och ve. Kære låt mig gå vesterpå att se min fader och moder, mina bröder och systrar!

JETRO.

Son, sök mina får, sök din hustru och dina barn, här! Solen bergas, jag går till helgedomen att göra aftonens bön... vi råkas vid tjällen. Herren Zebaoth skydde Dig och bevare Dig! Går.

MOSES på knä, i bön.

*

Nu synes en buske brinna utan att förtäras.

RÖSTEN.

Mose! Mose!

MOSES.

Här är jag.

RÖSTEN.

Träd icke hit, drag dina skor af fötterna, ty rummet der Du står uppå är ett heligt rum.

MOSES aflägger skorna.

RÖSTEN.

Jag är din faders Gud, Abrahams gud, Isaks gud och Jakobs gud!

MOSES skyler sitt ansigte.

RÖSTEN.

Jag hafver sett min folks jämmer uti Egypten; jag hafver hört deras rop, och är nederstigen till att frälsa dem utur de Egyptiers våld, och föra dem utur det landet, in i ett godt och vidt land som flytandes är med mjölk och honung, hvilket är på den platsen der de Kananeer, Hetheer, Amoreer, Phereseer, Heveer och Jebuseer bo. Efter nu Israels barns rop är kommet för mig, så gack nu, jag vill sända dig till Pharao, att Du skall föra mitt folk, Israels barn utur Egypten.

MOSES.

Herre, ho är jag, att jag gå skulle till Pharao, och föra Israels barn utur Egypten?

RÖSTEN.

Jag vill vara med Dig, och detta skall vara för dig ett tecken, att jag hafver sändt dig: Då Du hafver fört mitt folk utur Egypten, skolen I offra åt Eder Gud på detta berg.

MOSES.

Se, när jag kommer till Israels barn och säger till dem: Edra fäders Gud hafver sändt mig till Eder, och de säga till mig: Hvad är hans namn? Hvad skall jag svara dem?

RÖSTEN.

»Jag skall vara den jag vara skall.» Så skall Du säga till Israels barn: »Jag är», han hafver sändt mig till Eder!

MOSES.

Ack Herre, jag är icke en talför man, och min tunga är trög.

RÖSTEN.

Gack åstad, jag vill tala med din mun och lära Dig hvad Du säga skall.

MOSES.

Herre, sänd hvem Du sända vill, icke mig.

RÖSTEN vred.

Vet jag icke att din broder Aron af Levi slägte är talför? Han skall tala för Dig till folket. Gack i frid!

Tablå 4.

Solens tempel med Nilmätaren.
(Från Tablå 1.)

Det är mörkt på scenen.

PRESTEN.

Herrskare Pharao, statt still, rör Er icke, ty älfmätarens bassäng är framför Era fötter!

PHARAO.

På tredje dygnet varar detta mörker; bed Solens herre att han ger oss sitt ljus åter!

PRESTEN.

Herre, jag har bedit, men Ebreernas gud står emot! — Statt still, Ni trampar på ormen!

PHARAO.

Hvar?

PRESTEN.

Öfver allt! Här, der! — Statt still!

PHARAO.

Är jag icke i solens tempel?

PRESTEN.

I ären! Älfbassängen är här, vattnet är stinkande blod, fiskarne äro döda och gräshopporna ruttna i tusental! Släpp Israel!

PHARAO.

Min fader fruktade dem, ty en dröm hade sagt honom att de skulle grunda rike och förgöra oss.

PRESTEN.

Många år ha gått sedan jag stod här i templet med Eder fader, min Herre! Och jag sade som nu: Släpp Israel! Men han hörde mig icke.

PHARAO.

Gif mig din hand; jag rädes. Hvad buller här? Det skallrar, det rasslar, det klapprar... jag känner mjukt under foten; jag tar i något som är ludet! Hjelp himmelens herre!

PRESTEN.

Statt still; det är markens vilddjur, som krupit fram, det är älfvens odjur... Släpp Israel!

PHARAO.

Nej!

PRESTEN.

Då förgås vi alla, och Israel råder ändock! Släpp Israel!

PHARAO.

Nej!

PRESTEN.

Tänk på din förstfödde son!

PHARAO.

Jag tänker på honom!

PRESTEN.

Ebreernas Gud sänder mordengeln!

PHARAO.

Mordengeln!

PRESTEN.

Som skall slå allt förstfödt; liksom din fader herre, slog alla Israels förstfödde!

PHARAO.

Det ljuges; Ebreerna ljuga!

PRESTEN.

Ser Du icke hur plågorna gå ut öfver oss, ditt folk, men Ebreerna skonas! Deras gud är starkare än våra!

PHARAO.

Bed till deras gud, då; offra åt honom!

PRESTEN.

Menar Du det, Pharao? Öfvergifva vi våra gudar, så öfvergifva de oss; och Ebreernas gud är icke vår vän.

PHARAO.

Kalla Moses och Aron! För sista gången!

PRESTEN.

De stå i hallen och vänta på ett tecken!

PHARAO.

Gif tecknet! — — — Nej, dröj! — Hvad är detta af köld som sveper om mina fötter?

PRESTEN.

Ve oss, älfven stiger af haglet som smälter!

PHARAO.

Gif tecknet! — — — Nej dröj! — — — Jag ser ett sken som lyser opp mörkret.

PRESTEN.

Det är Ebreernas profet, gudsmannen Moses! Han har talat vid Gud, och derför lyser han.

PHARAO.

Gif tecknet!

PRESTEN blåser i en basun.

*

Ett svagt sken upplyser scenen; vattnet drar sig tillbaka; djuren fly.

MOSES

in; hans ansigte är lysande, men eljes fortfar mörkret.

Tala Aron!

ARON in.

Du har kallat, herre!

PHARAO.

Hvad äskar Du?

MOSES.

Tala Aron!

ARON.

Släpp Israël!

PHARAO.

Då är det ute med oss!

MOSES.

Tala Aron!

ARON.

Det är ute med Egypti land; nu går Kanan in!

PHARAO.

Väl! Dragen ut ifrån mitt folk, I och Israels barn, går åstad, I alle, men gif mig Din välsignelse, Du, människobarn, som talat vid Gud.

MOSES.

Herren välsigne Dig och bevare Dig!

Han räcker ut händerna; det ljusnar.

PHARAO.

Solen tändes åter, det ljusnar öfver marken och sinnet gläds! — Dröjen ännu en dag, att vi må fröjdas tillsammans!

MOSES.

Tala Aron!

ARON.

Släpp Israel, i denna stund, nu!

PHARAO.

Nej!

ARON.

Förhärdar Du åter ditt hjerta, fege Pharao, så skall mordengeln gå fram...

MOSES

räcker ut händerna; det mörknar igen, och mordengeln synes med Pharaos förstfödde son.

PHARAO faller ned på sitt ansigte.

Gack ut Israel!

PRESTEN.

Nu är det skedt; och löftet som gafs i tidernas morgon skall gå till sin fullbordan. Ham skall träla åt Sem, och Jafets söner skola blifva delaktiga af löftet.

MOSES
räcker ut sin hand; det ljusnar åter.

Aron, broder, och all Israel. När dina barn fråga Dig en gång efter detta, skall Du svara: Herren hafver fört oss med väldig hand utur Egypten ifrån trädomens hus.

Tablå 5.

Vid Röda hafvet; molnstoden synes öfverst.

MOSES på en strandsten.

ISRÆLITEN in.

Pharao är öfver oss med sin här att tränga oss ut i Röda hafvet!

MOSES.

Han må komma!

ISRÆLITEN.

Voro icke grafvar i Egypten? Hvi skulle du föra oss i öknen att dö?

MOSES.

Frukter Eder intet; står; och ser till hvilken salighet Herren varder görandes med Eder i dag; ty dessa Egyptier dem skolen I aldrig mer se till evig tid. Herren varder stridande för Eder och I skolen stå stilla dertill.

ISRÆLITEN.

Se, molnet sjunker!

MOSES.

Fall ner på ditt ansigte, barn! Herren vill tala!

ISRÆLITEN faller ner.

MOSES skyler sitt ansigte.

Molnstoden sänker sig mot vattnet.

RÖSTEN.

Hvad ropar Du till mig? Häf din staf upp, räck din hand öfver hafvet, och skilj det åt, att Israels barn må gå der igenom på det torra. Men de Egyptiers hjerta vill jag förstocka, att de skola följa efter eder!

Molnstoden blir mörk, med kanter lysande som eld. Hela scenen ligger i mörker, men Moses anlete är skinande; han räcker ut sin staf och man hör ett stort buller.

*

EGYPTIERN in.

Låt oss fly från Israel! Herren strider för dem emot de Egyptier! Ut.

*

RÖSTEN.

Räck ut din hand öfver hafvet att vattnet igenfaller öfver de Egyptier!

MOSES räcker ut sin hand.

Molnstoden förvandlas till en eldstod i liknelse af en ofantligt stor gammal man.

MOSES.

Jag vill sjunga Herren, ty han hafver en herrlig gerning gjort. Herren är min starkhet och lofsång,

och är min salighet; han är min Gud, jag vill ära honom; han är min faders gud och jag vill upphöja honom. Herre är hans namn! Fienden sade: Jag vill jaga efter dem, och gripa dem, och byta rof, och släcka mitt mod på dem; då blåste ditt väder och hafvet öfvertäckte dem; och de sjönko såsom bly uti vattnet.

Låt falla förskräckelse öfver dem och fruktan genom din starka arm, till dess, Herre, ditt folk kommer igenom, till dess ditt folk igenom kommer, det Du förlossat hafver.

Led dem in och plantera dem på din arfvedels berg, hvilket Du Herre till din boning gjort hafver!

Herren varder rådandes i evighet utan ända!

RÖSTEN.

Vill Du höra Herrans Din Guds röst och göra hvad som är rätt för honom, så skall jag ingen krankhet lägga uppå Dig, ty jag är Herren din läkare!

Tablå 6.

I öknen; en klippa till höger. Molnstoden synes.

MOSES under en palm.

ISRÆLITEN.

Vi hungrade och Herren gaf oss Manna och åkerhöns; vi törsta och Du gifver oss intet vatten.

MOSES.

Hvi kifven I med mig? Hvi fresten I Herren?

ISRÆLITEN.

Ja, hvi hafver Du låtit oss fara utur Egypten på det att Du oss, våra barn och boskap skulle låta dö i

törst? Hvar är Kanan, hvar är det förlofvade landet? Du känner vägen; rak är den, men Du förer oss vilse.

MOSES.

Känner Du Herrans vägar, dåre? Förer han icke oss sjelf an, om dagen i en molnstod, om natten i en eldstod?

ISRÆLITEN.

Vi äro människors barn, vi förgås af törst, gif oss vatten! eller Du skall döden dö!

MOSES reser sig.

Herre, huru skall jag göra med detta folket? Det fattas icke mycket att de stena mig!

RÖSTEN.

Du skall slå på hälleberget, så varder der vatten utlöpande!

MOSES
slår med stafven på klippan, och vatten kommer fram.

Israëlit, gå och säg dina bröder att Herren har gifvit Er vatten ur klippan, Herren, Herren som fört oss med väldig hand utur Egypten, ifrån träldomens hus!

Tablå 7.

Samma plats.

MOSES, ARON, HUR och JOSUA.

MOSES.

De Amalekiter äro öfver oss fallne. Gack Josua och slå dem!

JOSUA.

Huru skall jag kunna?

MOSES.

Herren strider för Israel, gå!

JOSUA.

Din ringa tjenare hörer! Går.

*

ARON.

Nu är vår tid ute; de Amalekiter falla öfver oss som gräshoppor, och Kanan få vi aldrig se.

MOSES.

Du klentrogne, hvem förgjorde Pharaos här i Röda hafvet, hvem förde oss ur Egyptiska träldomen? Herren är den rätte krigsmannen; Herre är hans namn. Pharaos vagnar och hans magt kastade han i hafvet; djupet hafver öfvertäckt dem, och de föllo till botten som stenar!

ARON.

De Amalekiter äro öfver oss, jag hör deras härskri!

HUR.

De Amalekiter äro öfver oss, jag ser de våra vika; som strå falla de!

MOSES räcker ut sina armar.

Hvad ser du Aron?

ARON.

Jag ser de våra segra!

HUR.

De Amalekiter vika!

MOSES fäller armarne.

Hvad ser Du Aron?

ARON.

Jag ser de våra vika; de falla som strå!

MOSES lyfter armarne.

Hvad ser Du Aron?

ARON.

De våra segra!

MOSES.

Herren är med oss, och kraftens Herre ger styrkan genom sin tjénares svaga arm! — — — Herre, din högra hand gör stor under, Herre din högra hand har slagit fienden.

Tablå 8.

Samma plats.

MOSES sitter under palmen.

JETRO.

Jag Jetro din svärfar är kommen till Dig, din hustru och båda dina söner.

MOSES
reser sig och bugar för Jetro.

Var välkommen fader och se huru Herren hafver frälsat vårt folk ur de Egyptiers hand.

JETRO.

Lofvad vare Herren, den Eder frälst hafver utur Pharaos hand. Nu vet jag att Herren är större än alla Gudar!

MOSES.

Kom fader i mitt tjäll att äta bröd med de äldste; sedan gå vi att offra brännoffer åt Herren så må Du gifva mig råd hur jag skall färdas med detta hårda folket.

Tablå 9.

Sinai.

MOSES.

Tala Herre, din tjenare hörer till!

RÖSTEN.

Detta skall Du säga till Jakobs hus, och förkunna Israels barn. I hafven sett hvad jag hafver gjort de Egyptier, och huru jag hafver burit Er på örnavingar och tagit Eder till mig. Om I nu hören min röst och hållen mitt förbund, så skolen I vara min egendom framför andra folk; ty hela jorden är min. Och I skolen vara mig ett presterligt konungarike och ett heligt folk.

Detta äro de ord som Du skall säga Israels barn!

*

MOSES ropar utåt.

Hörden I folk hvad Herren Eder sagt hafver?

FOLKET.

Allt det Herren sagt hafver vilja vi göra!

*

RÖSTEN.

Si, jag vill komma till Dig uti en tjock sky att folket skall höra mina ord och tro Dig. Gack bort till folket, och helga dem i dag och i morgon, att de två sina kläder; ty på tredje dagen varder Herren nedstigande på Sinai berg. Och uppsätt tecken omkring folket, och säg till dem: Vakter Eder att I icke gån upp på berget, ty den som kommer vid berget skall döden dö.

*

MOSES ropar utåt.

Hörden I folk hvad Herren Eder sagt hafver?

FOLKET.

Allt det Herren sagt hafver vilja vi göra!

Tablå 10.

Samma plats; men Sinai är inhägnadt med ett stängsel; moln och blixtar; ljud af basuner.

RÖSTEN.

Betyga folket att de icke träda fram till Herren att de skola se honom och blifva döda! Desslikes presterna som nalkas Herren, de skola ock helga sig att Herren icke förgör dem.

MOSES.

Folket kan icke stiga upp på Sinai, Herre, ty Du hafver låtit sätta ett tecken omkring berget och helgat det! Herre!

RÖSTEN.

Du skall uppstiga på berget, men presterna och

folket skola icke uppstiga till Herren, att han icke skall förgöra dem.

Tablå 11.

Uppe på Sinai, ini Molnskyn.

MOSES ensam.

RÖSTEN.

Jag är Herren din gud den dig utfört hafver ur Egypti land ur träldomens hus:

Du skall inga andra gudar hafva före mig!

Förhänget faller.

Tablå 12.

Samma plats.

RÖSTEN.

Fremlingen skall Du icke bedröfva eller undertrycka, förty I hafven ock varit främlingar i Egypti land.

Basunstöt.

I skolen ingen enka eller faderlös bedröfva att de icke varda ropandes till mig och jag skall höra deras rop, och min vrede skall förgrymma sig så att jag dräper Eder med svärd.

Basunstöt.

När du lånar mitt folk pengar, skall Du icke bete Dig som en ockrare.

Om Du har tagit din nästas öfverklädnad i pant skall Du återställa honom den innan solen går ned; hvad skall han skyla sig med när han lägger sig till natten. Ropar han mig, så skall jag höra honom, ty jag är barmhertig.

Basun.

Du skall icke tro lögnaktigt tal så att Du gör en ogudaktig bistånd och varder ett falskt vittne.

Basun.

Du skall icke hålla med de store i det ondt är, men Du skall icke heller gynna den ringe i hans sak när den orätt är.

Basun.

Du skall icke hämnas och icke behålla ovilja emot ditt folks barn! Du skall älska din nästa som Dig sjelf!

Basun.

I skolen vara ett heligt folk för mig!

Si jag sänder en ängel framför Dig, som Dig bevara skall på vägen; derför tag Dig till vara för hans ansigte, hör hans röst och förbittra honom icke, ty han skall icke skona Eder när I brottslige ären.

RÖSTEN.

Stig högre upp på berget och blif der, att jag gifver Dig stentaflor dem jag skrifvit hafver hvilka Du dem lära skall! Jag vill bo ibland Israels barn och vara deras Gud!

MOSES stiger in i molnskyn.

Tablå 13.

Sinai; nedanför berget.
(Som i Tablå 9.)

ISRÆLITEN och ARON vid Altaret med Gyllne Kalfven.

ISRÆLITEN.

Hvar är Moses blifven af, som vi icke sett på fyrtio dagar och fyrtio nätter?

ARON.

Han är uppe på berget att tala vid Gud.

ISRÆLITEN.

Vid sin Gud; vid den som lofvat oss Kanan, och i dess ställe släpar oss omkring i öknarne, utan mat, utan vatten.

ARON.

Men dock fört oss ut ur Egypti land —

ISRÆLITEN.

Från det goda Egypti land, der våra köttgrytor voro fyllda, der vi hade purjo och kål, der vi voro trälar visserligen; men hvad båtar oss friheten i öknens träldom, i hungerns och törstens träldom?

ARON.

Moses, min broder, är från oss lupen; vi hafva icke sett honom på ett månhvarf; hans gud har öfvergifvit oss; utan gudar kunna vi icke vara, derför hafver jag gjutit den Gyllne kalfven på Eder begäran, ty i villen se Eder Gud och känna honom af Eder själfva! Välan, här är han; fresten honom om han Eder hjelpa kan, jag frestar honom icke, ty jag bidar Herren, Herren som oss frälsat ur träldomens hus och som gifvit oss löftet!

ISRÆLITEN.

Vänta löftet, Du; vi vänta icke! Talar utåt. Hör Israel, Du som vilse går utan helige och helgedom; här är din gud och ditt gudshus; här är ditt offeraltare, nu tänder jag offret!

FOLKET

jublar utanför när offret tändes.

*

MOSES
kommer ned för berget med lagens taflor.

Aron, Aron, hvad hafver folket gjort vid Dig, att Du hafver så stor synd begått?

ARON.

Min Herre låte sin vrede icke förgrymma sig, Du vet att detta folket är ondt. De sade: gör oss gudar som oss föregå, ty vi vete icke hvad det är händt den mannen Mose som oss förde ut ur Egypten.

MOSES
slår lagens taflor i berget; kalfven störtas ned i elden.

I ären ett hårdnackådt folk, säger Herren, Herren. Jag varder en gång kommande med hast öfver Dig att förgöra Dig. Men jag svarade och sade: Förlåt dem deras synd; hvarom icke så skrapa mig ock ut ur din bok som Du skrifvit hafver. — — — Kommer nu hit till mig hvar och en som Herranom tillhörer!

ARON och LEVITER nalkas.

MOSES.

Detta säger Herren, Israels gud: Binde hvar och en sitt svärd på sina länder; går igenom lägret fram och åter, ifrån den ena porten till den andra, och dräpe hvar och en sin broder, frände och nästa som hafver dyrkat fremmande gudar!

Och när I slagit de afgudadyrkare, skall jag resa Eder en Herrans helgedom i Vittnesbördets tabernakel; der mån I ingå och spörja Herren, Den Osynlige; men ingen kan se hans ansigte, förty ingen menniska som mig ser, kan lefva, säger Herren, Herren!

Tablå 14.

Det Heliga rummet i Tabernaklet; förlåten är fälld för Det Aldra Heligaste. Till höger står Skådebrödsbordet, till venster Ljusastaken, midt på golfvet men närmare förlåten är Rökelsealtaret. Tapeterna omkring rummet sirade med Cherubim, blommor och frukter. Förlåten är af mörkblått, mörkrödt, rosenrödt och hvitt tyg med inväfda Cheruber.

MOSES och ARON.

MOSES.

Hvad oroar Du mig Aron?

ARON.

Folket gråter i sina tjäll, hela lägret knotar.

MOSES.

Så vill jag tala vid Herren än en gång! — Jag vill gå in i Herrens boning, Det Aldra Heligaste, men Du, stanna här att Du icke må dö.

Moses drar undan Förlåten; Det Aldra Heligaste synes med Arken och de två Cherubim ofvan; en lysande eldsky mellan Cherubim.

MOSES.

Hvi bekymrar Du din tjenare, Herre. Och hvi finner jag icke nåd för dina ögon att Du så lägger på mig all folkens tunga? Hafver jag nu allt detta folket aflat eller födt, att Du må säga till mig: bär dem på dina armar, såsom en amma bär ett barn, in uti det landet, som Du deras fäder lofvat har? Hvar skulle jag nu taga kött och gifva detta folket? De gråta för mig och säga: Gif oss kött att äta. Jag förmår icke allt detta folket uppehålla allena, ty det

är mig för tungt. Vill Du handla emot mig, så slå mig hellre ihjäl, om jag eljes hafver funnit nåd för dina ögon?

RÖSTEN.

Församla sjuttio män af de äldste i Israël så vill jag gifva dem af den Anda som öfver Dig är, att de må draga tungan jemte Dig att Du icke drager den allena!

Och till folket skall Du säga: Helger Eder till i morgon att I mågen äta kött, förty Eder gråt är kommen inför Herrans öron.

Så skall Du nu veta att Herren din Gud är en Gud, en trofast Gud hållandes förbund och barmhertighet dem som älska honom. Han skall älska Dig, välsigna och föröka; och skall välsigna din lifsfrukt och din landsfrukt, din säd, ditt vin, din olja. Välsignad vare Israël öfver allt folk! — Gack nu och sänd män som må bespeja det landet Kanan det jag Israëls barn gifva vill. Gack i frid!

MOSES fäller Förlåten.

MOSES till Aron.

En trofast Gud är Gud, och en barmhertig. — Kalla mig hit de äldste, att de må stå utanföre i förgården.

ARON går.

MOSES.

Herre, Herre, förderfva icke ditt folk och din arfvedel; kom ihåg dina tjenare Abraham, Isak och Jakob; se icke på detta folkets hårdhet, att de Egyptier icke skola säga: Herren kunde icke föra dem in i det land som han dem lofvat hade! Förty de äro ditt folk och din arfvedel.

*

ARON.

De äldste stå här ute!

MOSES.

Träd undan, och må de blifva der de stå att ingen ohelgar Herrans Vittnesbörds Tabernakel.

ARON ut.

MOSES talar utåt förgården.

I män af Isræl, väljer Eder tolf myndiga att bespeja det landet Kanan. Fara de upp i söder och går upp på bergen; beser landet huru det är, och folket som deruti bor, om det är starkt eller svagt, litet eller mycket; om landet är godt eller ondt, fett eller magert; hurudana städer äro der om de äro försvarade med murar eller ej. Tager med Eder hem af landets frukt. Varer vid en god tröst; Grufven Er intet för de folken, ty Herren Eder gud är ibland Eder, den Store och förfärlige guden. Han Herren Eder gud skall utrota dessa folken för Dig, med tiden, det ena efter det andra. Gån i frid!

Tablå 15.

Tabernaklets Förgård med Kopparkaret och Brännofferaltaret.

MOSES och ARON.

MOSES.

De spejare hafva återvändt från Kanans land! Må de träda härin!

ARON ger tecken.

*

JOSUA och KALEB in, bärande på en stång af Kanans frukter, en stor drufklase, granatäpplen och fikon.

MOSES.

Josua talar!

JOSUA.

Vi hafva bespejat landet ifrån öknen Zin allt upp till Hamath. Vi gingo upp i södra ändan och kommo till Hebron. Och vi kommo till bäcken Escol. Vi voro inuti det landet Kanan, der mjölk och honung flyter, och detta är dess frukt!

MOSES.

Kaleb talar. Hvad syntes Dig om folket.

KALEB.

Låt oss draga dit upp och taga det landet in, ty vi kunna väl vara dem öfvermägtige!

FOLKET utanför.

Låt oss draga dit upp och taga det landet in!

MOSES.

Ske Eder som I bedjen! Må vi draga in i Kanans land!

FOLKET utanför.

Till Kanan, till Kanan! det sälla landet, som oss lofvadt är.

*

DE TIO ANDRA SPEJARNE in.

MOSES.

Hvad söken I? Hvad förkunnen I?

SPEJAREN 1.

Vi förmå icke draga upp emot det folket, ty de äro oss för starke.

JOSUA.

Din mun talar lögn.

SPEJAREN 2.

Landet som vi bespejat uppfräter sina inbyggare, ty det är kargt och hårdt.

JOSUA.

Lögn talar din mun; det landet dryper af fetma; skåder och ser det landets frukter.

SPEJAREN 3.

Det folket som vi derinne sågo, voro af jettars slägt och vi voro små som gräshoppor. Drager icke dit upp!

FOLKET utanför.

Drager icke ditupp, att vi icke förgås!

JOSUA.

Hvi förtalen I det landet?

SPEJAREN 4.

Ack att vi dött hade uti Egypti land eller ännu måtte dö i denna öknen!

SPEJAREN 5.

Hvi förer Herren oss i det landet, att vi skola falla för svärd och våra hustrur och barn tagas med våld?

SPEJAREN 6.

Är icke bättre att vi draga in i Egypten igen?

SPEJAREN 7.

Låt oss välja en höfvitsman och fara in uti Egypten igen!

JOSUA och KALEB rifva sina kläder.

JOSUA.

Faller icke ifrån Herren och frukter Eder intet för det landets folk, ty vi skola äta dem upp som bröd; Herren är med oss: frukter Eder intet för dem!

*

MOSES.

Viker hädan allt folk! Herrens härlighet står öfver vittnesbördets Tabernakel. Viker hädan, förty Herren vill tala till sin tjenare!

*

Alla ut, men Moses stannar. Molnskyn står i dörren till Tabernaklet.

*

RÖSTEN.

Huru länge skall detta folket försmäda mig? Jag skall slå dem med pestilentie och förgöra dem!

MOSES.

Herre Du är långmodig och af stor barmhertighet, Du förlåter missgerning och öfverträdelse, men Du låter ingen vara ostraffad; så var nu nådelig efter din stora barmhertighet.

RÖSTEN.

Jag hafver förlåtit folket, men så visst som jag lefver skall verlden vara full af Herrans härlighet. Ty ingen af dem skall få se det landet som jag lofvat, och ingen af dem som mig smädat skall få se det! Men Josua och Kaleb skola draga ditin! —

Jag skall släpa de ohörsammes kroppar omkring i öknen men deras barn vill jag föra dit in i det land som I förkasten! Så visst som jag lefver, säger Herren, Herren!

*

MOSES ensam bedröfvad.

*

ARON in.

Herren har slagit de tio spejare med plågodöd, de som smädat löftets land! Och all Israël gråter.

MOSES.

Detta ohörsamma, hårdnackade folk som icke vilja besitta landet som dem lofvadt är, nu när de få det! — Ve oss; vi sågo Kanan, men Herren har tagit det undan.

ARON.

Må vi icke komma derin?

MOSES.

Vi väl! Du och jag, Josua och Kaleb! De andra icke, men deras barn.

ARON gråter.

Ve oss! Ve Israël!

MOSES.

Nu börjar ökenvandringen!

Tablå 16.

I öknen.

KORAH, DATAN och ABIRAM.

KORAH.

Moses har talat och sagt: I skolen aldrig besitta landet, men väl Edra barn. Hvi släpom vi då våra ben omkring i sanden, hvi vandrom vi då på våra grifter utan märke utan mål?

DATAN.

Är detta nåd för Herren att låta oss irra som getter utan herde?

ABIRAM.

Herren har sagt: I skolen vara ett presterligt folk, och se vi äro alla prester!

*

MOSES in.

Hvi upphäfven I Er och knoten?

KORAH.

Hvi upphäfver Du dig öfver Herrans menighet? I gören allt för mycket, Du och Aron; ty hela menigheten är helig och Herren är ibland dem.

MOSES.

Herren varder kungörandes hvilka honom tillhöra, hvilken helig är och åt honom offra skall.

DATAN.

Är det icke nog att Du beröfvat oss det lofvade landet för att dräpa oss i öknen? Skall Du ännu dertill vara Herre öfver oss?

MOSES.

Tagen Era rökpannor och kommen hitupp!

ABIRAM.

Vi komma icke!

MOSES.

Deruppå skolen I märka att Herren mig sändt hafver: Om I dön såsom alla menniskor dö, så hafver Herren icke sändt mig. Men om Herren här gör annorlunda, så att jorden öppnar sin mun, och uppslukar dem med allt det de hafva, att de lefvande fara neder i helfvetet, så skolen I förstå att Korah, Datan och Abiram hafva försmädat Herren!

Tablå 17.

Jorden remnar, Korah, Datan och Abiram uppslukas i eld.

MOSES.

Ser I än att jag är Eder Herre?

RÖSTEN.

Jag är Herren!

MOSES skyler sitt ansigte.

Ve mig att jag syndat hafver! Ve mig!

*

Samma plats.

MOSES och ARON.

ARON.

Fienden är åter öfver oss och folket knotar för törst!

MOSES.

Jag önskar det folket så långt under jorden som Korahs rote! Jag önskar jag vore död!

ARON.

Herren har öfvergifvit oss!

MOSES.

Förvisso har han öfvergifvit oss; det gjorde han långt förr.

ARON.

Låtom oss söka en annan!

*

RÖSTEN.

Förgät icke din Gud den Dig ur träldomens hus fört hafver!

MOSES.

Ut i öknar och ödemarker! att törsta ihjäl.

RÖSTEN.

Moses! Tag din staf och slå på hälleberget!

MOSES.

Till hvad ändamål?

RÖSTEN.

Att I mån dricka af det vattnet.

MOSES.

Det tror jag icke!

RÖSTEN.

Tag din staf! Folket står nedanför och väntar; låt icke Din Herre och Gud komma på skam!

MOSES tar stafven.

Må jag se din herrlighet!

Slår med stafven på klippan; intet vatten kommer.

Jag tror icke, hjelp min otro, Herre!

FOLKET utanför knotar!

RÖSTEN.

Moses och Aron; derför att I icke trodden på mig, och att I vanhelgat mig inför allt folket, skolen I icke föra denna menigheten in i det land som jag dem gifva skall.

MOSES och ARON
falla på sina ansigten.

RÖSTEN.

Slå på hälleberget!

MOSES
reser sig och slår på klippan; nu rinner vatten.

Herre, Du Store, Förfärlige Gud misskunda Dig!

Tablå 18.

I öknen på ett berg.

MOSES, ARON och ELEAZAR (Arons son).

ARON.

Hvart leder Du mig?

MOSES.

Dit Herren bjuder.

ARON.

Hvi har Du kallat min son Eleazar?

MOSES.

Herren har så bjudit.

ARON.

En ångest fattar mig, och jag rädes storliga.

MOSES.

Lägg af din presterliga drägt! Tag af Dig skorna.

ARON.

Skall jag offra?

MOSES.

Lägg af din hufvudbonad, och ännespännet!

ARON.

Är det sorg?

MOSES.

Lös från Dig embetsskölden med de tolf stammarnes tecken.

ARON.

Skall jag offras?

MOSES.

Och gördeln!

ARON.

Skall jag förkastas?

MOSES.

Du skall dö!

ARON.

Dö?

MOSES.

Du har syndat! Du som jag syndade vid trätovattnet i Kades, ty vi trodde icke och vi misströstade; Du var med i uppropet vid Hazeroth, Du gjorde folket

den gyllne kalfven vid Sinai. Men Herren tillgaf Dig, och lät din staf grönska till tecken af det presterliga embetets förvarande i din slägt! — Du skall dö!

Eleazar, iför Dig din faders presterliga drägt! Son! var din fader lik i det goda, men undfly hans onda!

ARON.

Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn! — Eleazar! Förgät icke dina fäders Gud, den barmhertige som hafver fört Dig ur Egypti land utur träldomens hus! Dör.

MOSES.

Herren ledsage din själ på den okända stigen, broder! — Eleazar! Låtom oss vandra!

Tablå 19.

I öknen; Kopparormen är uppställd.

ISRÆLITEN.

Vi hungrade i öknen, vi klagade vår nöd för Herran, han hörde vår bön, han gaf oss bröd från himmelen; vi klagade på brödet, han sände oss brännande ormar för bröd. Då upphöjde Moses denna Kopparorm och vi fingo lefva, om vi lyfte våra ögon upp till honom.

MOSES.

Det var ormens hemlighet. Lyfter Era ögon uppåt, och I skolen lefva!

De gå; Ormen försvinner.

*

BILEAM in.

De Moabiters Konung Balak kallade på mig Bileam, Spåmannen och sade: De Moabiter grufva sig för Israels barn, ty de uppgnaga allt det omkring oss är såsom boskapen förtär gräset. Så kom nu Bileam och förbanna det folket, ty jag vet hvem Du välsignar han är välsignad, och den Du förbannar han är förbannad. Men då kom Herren Gud till mig och sade: Förbanna icke detta folket, ty det är välsignadt!

Huru skall jag nu förbanna den Gud välsignar! Ty från bergshöjden ser jag, och si det folket varder allena boendes och skall icke varda räknadt ibland hedningarne. Ho kan räkna Jakobs stoft och talet på fjerdedelen af Israel? Si till att välsigna är jag hit kommen; jag välsignar och kan icke annat. Si, det folket varder uppståndande såsom ett ungt lejon och varder sig uppresande som ett lejon.

Detta säger Bileam, Beors son, den man hvilkens ögon öppnade äro: Jag skall se honom, men icke nu; jag skall skåda honom, men icke nära: En stjerna skall uppgå af Jakob och en spira uppkomma af Israel.

Går.

Tablå 20.

I öknen.

MOSES och DE ÄLDSTE af de tolf Israels stammar.

MOSES.

I hafven sett allt det Herren för Edra ögon gjort hafver i Egypten; han hafver låtit Eder vandra i öknen; edra kläder äro icke förslitna och edra skor icke föråldrade på edra fötter; men jag är gammal vorden

och kan icke mera ut- och ingå. Dertill hafver Herren sagt till mig: Du skall icke gå öfver denna Jordan. Men I, när på den tiden I dragen öfver Jordan in i löftets land, skolen I stanna på de bergen Ebal och Garizim i Sikemsdalen. Dessa skola stå på berget Garizim att välsigna folket: nemligen Simeon, Levi, Juda, Isaschar, Josef och Benjamin.

De sex äldste af dessa stammar ställa sig till venster när Moses tecknar med handen.

Och dessa skola stå på det berget Ebal att förbanna: nemligen: Ruben, Gad, Assar, Sebulon, Dan och Naftali.

De sex äldste af nämnda stammar ställa sig till höger på ett tecken af Moses.

Och när I ären skiftade i två hopar som här, börjen I på venster hand att säga den välsignelse jag Eder i handen gifvit hafver.

DE SEX ÄLDSTE TILL VENSTER

läsa på en gång ur skriften de hålla i handen.

— »Välsignad skall Du vara i staden, välsignad på åkern;

Välsignad vare din lifsfrukt, din landsfrukt;

Välsignad vare din korg och ditt tråg;

Herren skall låta dina fiender falla för dig; på en väg skola de komma emot Dig och på sju vägar fly för dig;

Herren skall välsigna alla dina händers verk; Du skall låna ut åt många, men låna af ingen;

Herren skall göra Dig till hufvud, och icke till svans; Du skall alltid sväfva ofvanpå och icke vara under.

Derför att Du hållit Herrans din Guds bud, som jag Dig bjuder i denna dag till att hålla och göra!

FOLKET utanför.

Amen.

DE SEX ÄLDSTE TILL HÖGER läsa.

Men om Du icke lyder Herrans din Guds röst och icke håller hans bud och rätter så skall all denna förbannelsen komma öfver Dig och drabba på Dig.

Förbannad skall Du vara i staden, förbannad på åkern;

Förbannad skall vara din korg och ditt tråg;

Din lifsfrukt och din landsfrukt;

När Du ingår och när Du utgår;

Herren skall slå Dig med svulnad och skälfvan, hetta och bränna, torrhet och blekhet;

Himmelen öfver ditt hufvud skall vara som koppar och jorden under Dig som jern.

Herren skall slå Dig med ursinne, blindhet och hjertats rasande;

Och Du skall ingen lycka hafva på dina vägar;

Du skall lida våld och orätt så länge Du lefver; och ingen skall hjelpa Dig;

Du skall taga hustru och en annan besofva henne; Du skall bygga hus, men en annan bo deri; Du skall plantera vin, men icke skörda't;

Dina söner och dina döttrar skola gifvas åt främmande folk; Söner och döttrar skall Du föda men icke hafva dem hos Dig.

Och Du skall orätt lida och förtryckt varda i alla dina dagar.

Fremlingen skall stiga öfver Dig, men Du skall stiga neder; han skall låna åt Dig, men Du aldrig kunna låna åt honom;

Och all denna förbannelsen skall komma öfver Dig och drabba uppå Dig till dess Du blifver om intet, der-

för att Du Herrans din Guds röst icke hört hafver och icke hållit hans bud och rätter som han Dig budit hafver!

FOLKET utanför.

Amen!

De äldste gå ut.

*

MOSES ensam.

RÖSTEN.

Si dina dagar närma sig mot döden! Kalla Josua! att jag må gifva honom mina befallningar.

MOSES ger tecken.

JOSUA in.

RÖSTEN.

Josua Nuns son! Var fast och var stark, ty Du skall införa Israels barn i det land som jag dem lofvat hafver; och jag skall vara med Dig!

*

MOSES talar utåt till Folket.

Tagen, Israels folk, denna lagens bok och läggen den vid sidan af Förbundets Ark att den må vara vittne mot Dig! Ty jag känner ditt trots och din halsstarrighet; Si, till och med på den dag jag lefvat ibland Eder, hafven I varit ohörsamme emot Herren; huru mycket mer då sedan jag är död!

*

Lyssnen I himlar, att jag må tala och jorden höre min muns ord. Såsom regnet droppe min lärdom, såsom daggen flöde mitt tal, såsom regnskur på gräs, såsom hällregn på växter.

Herrens namn vill jag prisa. Gifven ära åt vår Gud! åt honom klippan! Fullkomligt är hans verk, ty allt det han gör är rätt.

En trofast Gud är han och utan svek; rättfärdig och rättvis är han.

Är det så I vedergällen Herren, Du dåraktiga och ovisa folk. Är icke han din fader? Har icke han skapat Dig? Kom ihåg framfarna dagar, tänken på de år som hafva gått från slägte till slägte.

När den Högste utskiftade folken, när han fördelade Adams barn, bestämde han folkens gränser efter Israels barns tal, ty Herrens lott var hans folk, Jakob var hans egendom.

Såsom en örn väcker upp sitt bo, sväfvar öfver sina ungar, tager dem, bär dem på sina vingar, så ledde Herren Israel, han allena.

Men Israel vardt fet och istadig; De retade honom genom fremmande gudar som inga gudar äro åt gudar nya från i går, hvilka Edra fäder icke hade fruktat;

Klippan, som hade födt Dig glömde Du, och förgat Gud din skapare!

Och Herren såg det och i sin harm försköt han dem!

O, att de vise voro och aktade på och besinnade hvad dem framdeles öfvergå skall, Min är hämnden och vedergällningen.

Sen nu att jag, jag är den rätte Guden, och att ingen Gud är jemte mig. Jag gifver död, och jag gifver lif, jag slår och jag helar.

Så sannt jag lefver i evighet, när jag har hvässat mitt blixtrande svärd, när jag har berusat mina pilar med blod, då skall han hämnas sina tjenares blod och låta hämnd drabba sina fiender, då skall han försona sitt land, sitt folk!

*

RÖSTEN.

Och nu, gack upp på berget Nebo som ligger i Moabs land; midt emot Jeriko, och bese Kanans land, hvilket jag gifva vill åt Israels barn. Och dö på det berget, blif samlad till ditt folk, derför att du försyndade Dig vid trätovattnet i Kades, så att I smädaden mig midt ibland Israels barn! Ty framför Dig skall Du se landet ligga, hvilket jag vill gifva åt Israels barn!

*

MOSES till Josua.

Gack i frid och förgät icke Herrans ord! »Se jag hafver bjudit Dig: Du skall vara fast och frimodig!»

Tablå 21.

På berget Nebo; Kanan synes i fjerran.

MOSES ensam.

RÖSTEN.

Skåda och se: det landet Gilead ända till Dan! hela Naftali, Efraims, Manasses och Judas hela land ända till Vesterhafvet, och sydlandet med Jordansslätten, dalen vid Jeriko, palmstaden ända till Zoar.

Detta är det landet hvilket jag lofvat Abraham, Isak och Jakob då jag sade till Dig: Åt dina barn skall jag gifva det och låta dig se det med dina ögon, men dit in skall Du icke komma!

MOSES.

Herre, låt nu din tjenare fara i frid, ty mina ögon hafva skådat din herrlighet...

Han dör.

SLUT.

II.

HELLAS

Tablå 1.

En hemicykel af marmor nedanför Athens Akropolis; på hvars krön synes Athenas bildstod belyst af en nedgående sol.

I hemicykeln sitta: PERIKLES, FIDIAS, EURIPIDES, SOKRATES. PLATON står bakom SOKRATES. ALKIBIADES står midt framför de sittande. PROTAGORAS, Sofisten, sitter på ett brunnskar.

ALKIBIADES.

Vi ha firat Salamis, vår räddningsdag ifrån Barbaren, Perserkungen! Och nu äro vi trötta!

PERIKLES.

Men icke så trötta att vi förglömt vår vän Euripides födelsedag, ty han såg dagen när solen lyste öfver Salamis.

ALKIBIADES.

Han skall få ett dryckesoffer när vi komma under tak, till bords, och vid bägarne.

PROTAGORAS.

Hur vet Ni att lyckan ligger i att vara fri från Perserkungen? Hur vet Ni att Salamis var en lyckodag för Hellas? Har icke Æschylos, vår Store, beklagat och med deltagande skildrat Persernas sorgedag:

»O Salamis, ack hur afskyvärdt är mig ditt namn! Och när på Dig, Athen, jag tänker, suckar jag.»

ALKIBIADES.

Hut, Sofist, hut!

PROTAGORAS.

Jag säger icke att Salamis namn är afskyvärdt, Æschylos säger det, och jag är som bekant icke Æschylos. Jag har icke heller påstått att lyckan ligger i att tjena Perserkungen, jag har bara frågat, och den som frågar påstår ingenting! Icke sant, Sokrates?

SOKRATES.

Det gifs direkta påståenden och indirekta; en fråga kan vara ett indirekt påstående, och Protagoras gjorde ett indirekt påstående med sin fråga.

ALKIBIADES.

Bra, Sokrates!

PERIKLES.

Protagoras har således påstått, I athenare, att I skullen vara lyckligare under Perserkungen. Hvad skall man göra med en sådan man?

ALKIBIADES.

Kasta honom i brunnen!

PROTAGORAS.

Jag vädjar!

ALKIBIADES.

Till pöbeln! Der får Du alltid rätt!

PERIKLES.

Man säger icke pöbeln när man är demokrat, Alkibiades! Och man citerar icke Æschylos, när Euripides är närvarande, Protagoras. När Fidias sitter här, talar man heldre om hans Parthenon och

hans Athena, hvars peplos just nu förgylles af den sjunkande solen! Artighet är sällskapslifvets krydda!

PROTAGORAS.

Om Fidias' Athenastod behöfver låna sitt guld af solen, så k a n det bevisa att det af staten beviljade guldet icke räckt till, och alltså en brist uppstått? Icke sant Sokrates?

SOKRATES.

Det skulle först bevisas att Stoden behöfver låna guld af solen, men som det är obevisadt förfaller hela talet om guldbristen. För öfrigt kan man icke låna guld af solen — det är alltså bara prat af Protagoras, och han förtjenar icke vidare svar! — Skulle deremot Fidias vilja svara: När Du gjort Athena deruppe på Parthenon, har Du gjort Athena då?

FIDIAS.

Jag har gjort hennes bild.

SOKRATES.

Rätt! Du har gjort hennes bild; efter hvilken förebild?

FIDIAS.

Efter min inre!

SOKRATES.

Alltså icke efter en yttre! Har Du icke sett gudinnan med dina ögon?

FIDIAS.

Icke med mina yttre ögon!

SOKRATES.

Finns hon då, utom Dig eller inom Dig?

FIDIAS.

Om ingen lyssnar på oss, skulle jag svara: hon finns icke utom mig, alltså finns hon icke.

PERIKLES.

Statens gudar! — Akten Er!

SOKRATES.

Du, Fidias, har äfven gjort Zeus i Olympia, alltså har han icke gjort Dig!

PERIKLES.

Statens gudar! — Akten Er!

FIDIAS.

Hjelp, Protagoras! Jag kan icke svara.

PROTAGORAS.

Zeus har mig veterligt icke skapat menniskan, utan det har Prometheus gjort, men Zeus gaf den ofullkomliga menniskan blygsel och rättskänsla.

ALKIBIADES.

Då är Protagoras icke medskapad af Zeus, ty han saknar både blygsel och rättskänsla!

EURIPIDES.

Tillåt mig tala både om Zeus, och Prometheus, och finn icke oartigt att jag anför min store lärare Æschylos då jag ordar om gudarne.

PERIKLES.

Om icke mina ögon bedraga mig, såg jag ett par öron sticka upp bakom Hermesstoden der, och dessa åsneöron kunna endast tillhöra den berömde garfvaren!

ALKIBIADES.

Kleon!

EURIPIDES.

Hvad bryr mig garfvarn, mig, som icke rädes Statens gudar? Dessa gudar om hvilkas undergång vår Æschylos redan längesen har siat. Säger icke hans Prometheus att Olympiern skall störtas af hans son, som skall födas af en ung qvinna? Säger han icke? Sokrates?

SOKRATES.

Helt visst! »En son hon föder som mer stark än fadren blir.» Men hvem han blir, och när han födas skall, det förtäljer han icke.

EURIPIDES.

Nåväl, jag tror att Zeus är redan i själatåget.

PERIKLES.

Statens gudar! — Tyst! Kleon lyssnar!

ALKIBIADES.

Jag tror att Athen ligger för döden! Medan vi fira Salamis, ha Spartanerna rest sig och börjat norrpå; Megaris, Lokris, Böotien och Phokis stå redan på deras sida.

PERIKLES.

Det är kända saker Du berättar, Alkibiades, men vi njuta stillestånd för ögonblicket och ha satt 300 skepp i sjön! — Menar Sokrates att der är mera?

SOKRATES.

I statens angelägenheter får jag icke blanda mig; men är Athen i fara så tar jag sköld och hjelm som förr...

ALKIBIADES.

... när Du räddade mitt lif vid Potidæa! Lika vis som modig är Sokrates och derför älskar jag honom! —

EURIPIDES.

Nej, der är faran icke; icke i Sparta ligger den, men här hemma. Demagogerna ha rört i träsket, så att det stinker, och derför ha vi pesten också, pesten på agorán och pesten i Piræus.

PROTAGORAS.

Pesten i Piræus är nog den värsta; de dör som flugor der!

ALKIBIADES.

Och jag som har mina bästa flickor nere i hamnen! Mina flöjtblåserskor som skola tjena vid aftonens symposion, vid Hercules, men här fruktar ju ingen döden? Sokrates?

SOKRATES.

Ingen fruktar, ingen önskar; men har Du andra flickor, så skulle det höja glädjen. Fidias har nog?

FIDIAS.

Jag har, men Alkibiades har bättre; och döden vid bordet är som kryddor på vin! Låt dem komma.

PROTAGORAS.

Euripides tycker inte om flickor...

EURIPIDES.

Det lög Du; jag tycker inte om hustrur!

ALKIBIADES.

Inte jag heller, jo om andras!

PROTAGORAS.

När Alkibiades var yngre tog han männen från hustrurna, nu tar han hustrurna från männen!

PERIKLES reser sig.

Låtom oss gå till gästabudet och söka väggar omkring våra samtal, väggar utan öron! — Stöd mig Fidias, jag är trött! —

PLATON till Sokrates.

Mästare, låt mig bära din mantel!

ALKIBIADES.

Det är min hederssyssla, gosse.

SOKRATES.

Har varit; nu är det Platons; och det är han som skall störta Zeus en gång; kom ihåg hans namn! Platon! Det är ett öknamn efter hans breda panna; ty han heter egentligen Aristokles och härstammar från den siste konungen Kodros, som gav sitt liv för att förlossa och försona sitt folk. — Platon är kungafödd!

EURIPIDES.

Och Alkibiades är af hjelteätt, Alkmeonid, som hans moders broder Perikles! Fint sällskap!

PERIKLES.

Men Fidias är af guda-ätt, det är mera!

PROTAGORAS.

Jag är sannolikt af Titanslägt, det är mest. Jag sade sannolikt, ty man vet öfverhufvud ingenting, knappast det! Inte sant, Sokrates?

SOKRATES.

Du vet knappast hvad Du säger!

Alla gå ut; Kleon, garfvaren, och Kartafilos, en Israelitisk Skomakare, in.

KLEON.

Du hörde hela samtalet?

KARTAFILOS.

Väl gjorde jag det!

KLEON.

Och Du kan vittna?

KARTAFILOS.

Jag kan icke vittna, ty jag är fremling.

KLEON.

Men Du hörde likafullt huru de smädade Statens gudar.

KARTAFILOS.

Jag är en Syrier och tjenar den ende sanne guden; Edra gudar äro icke mina!

KLEON.

Du är en Ebreisk man alltså?

KARTAFILOS.

Jag är en rätt Israelit af Levi stam; mina förfäder voro i Egyptisk träldom, men fördes under Josua in i Syrien eller Kanans land. Der blomstrade vi under Store Konungar, Salomo och David. Men för 2 hundra år sedan förstördes vår stad Hierosolyma af den Babyloniska Nebukadnesar, och vårt folk fördes i fångenskap till Babylon. Sedan togs det Babyloniska riket af Perserkonungen, och nu ha våra barn suckat under afkomlingar af Eder Xerxes från Salamis, den vi kallat Ahaschverus.

Visserligen har Perserkonungen Cyrus gifvit Israels barn friheten, och våra profeter Esra och Nehemia äro i färd med att uppbygga Hierosolymas murar.

Men Edra fiender äro våra fiender; och derför flydde jag från Babylons elfvar, öfver Kanans kullar hit till det land vi kalla öarne, der Jafets söner bo.

KLEON.

Det Du säger är mig endast dunkelt bekant; och jag har hört Ert folk prisas såsom trogna Era fäders gudar...

KARTAFILOS.

Gud!

KLEON.

Är det bara en?

KARTAFILOS.

Den ende och sanne, den ende och samme, han som skapat himmel och jord, och gifvit vårt folk löftet.

KLEON.

Hvilket löfte?

KARTAFILOS.

Att våra slägter skola besitta jorden.

KLEON.

Det var baddarn! —

KARTAFILOS.

Så är vår tro, och den har hållit oss uppe under ökenvandring och fångenskap...

KLEON.

Vill Du vittna mot dessa Gudsförsmädare?

KARTAFILOS.

Nej Kleon! — Förty I ären afgudadyrkare, och Sokrates med vänner tro icke på era afgudar; det skall räknas dem till förtjenst; ja, Sokrates synes mig snarare dyrka den Evige, Osynlige, hvars namn icke får nämnas; derför vittnar jag icke mot honom!

KLEON.

Är Du på den kanten? Gå då i frid, men tag Dig till vara!

KARTAFILOS.

Abrahams, Isaks och Jakobs gud skall bevara mig, så länge jag och mitt hus bevarar hans rätter.

Går.

*

ANYTOS

garfvare och statsman, in, läser ett tal »Athen eller Sparta; det är hela stridsfrågan . . .»

KLEON.

Hvad läser Du, Anytos?

ANYTOS.

Ett tal!

KLEON.

Jag hörde't. Athen eller Sparta? Folkvälde eller Fävälde! Folket är Athen; Folket det tyngsta, det odlande, det frambringande ligger på botten som guldet; fänaden, drönarne, de rike, de förnäme, de lättaste flyta upp som spån och kork! Athen det är folkväldet, har alltid varit, skall alltid bli. Sparta det är fäväldet —

ANYTOS.

Fåväldet menar Du?

KLEON.

Nej, fäväldet! Derför, Anytos, är Athen illa styrdt, då Perikles den rike mannen som skryter med anor har kommit till väldet. Hur kan han känna med detta folket, då han aldrig varit dernere, hur kan han se dem rätt deruppifrån? Han sitter på Parthenons gafveltak och ser Athenarne som myror, under det de äro lejon, med klippta klor och uttagna tänder. Vi, Anytos, födda dernere, uppfödda vid garfvarbark och hundlort, vi förstå våra svettiga bröder, vi känna dem på lukten, så att säga. Men lika drager lika åt sig, derför har Sparta fått en dragning åt Athen, åt Perikles och hans anhang; Perikles suger Sparta åt sig, och vi förgås. Perikles är en förnäm...

ANYTOS.

Perikles är sjuk!

KLEON.

Är han sjuk?

ANYTOS.

Ja, han har hetta i kroppen...

KLEON.

Må tro det? Kanske pesten...

ANYTOS.

Kanske!

KLEON.

Och efter Perikles?

ANYTOS.

Kleon, förstås!

KLEON.

Hvarför icke? Folkets man för folket! Men inga filosofer eller histrioner! — Jaså Perikles är sjuk? Såå? Hör Du, hvem är Nikias?

ANYTOS.

Det är en förnäm som tror på orakel...

KLEON.

Rör inte vid oraklen! Jag tror inte på dem, men en Stat fordrar för sitt bestånd homogenitet i allt, i lagar, seder och religion. Derför håller jag på Statens gudar med tillbehör!

ANYTOS.

Det bör man! Jag håller också på statens gudar! så länge folket håller på dem!

KLEON.

Du sa, att Nikias...

ANYTOS.

Jag skall gå att bada; följ mig får Du höra!

KLEON.

Men Alkibiades, hvem är det?

ANYTOS.

Det är... förrädaren Ephialtes, som skall visa Perserkonungen gångstigen till Termopylä.

KLEON.

Perserkonungen i öster, Sparta i söder.

ANYTOS.

Macedonien i norr...

KLEON.

Och i vester det nya Roma...

ANYTOS.

I alla fyra väderstrecken faror! Ve Athen!

KLEON.

Ve Hellas!

De gå.

Tablå 2.

Gästabudssalen hos Alkibiades.

Vid bordet: PERIKLES, ASPASIA, SOKRATES, FIDIAS, PROTAGORAS, EURIPIDES, PLATON; vid bordets ena ända för sig sjelft sitter skelettet.

PERIKLES.

Frågan var i all sämja om Euripides var qvinnohatare. Protagoras må tala.

PROTAGORAS.

Vår vän Euripides har varit gift två gånger och haft barn, han kan således icke vara qvinnohatare; inte sant Sokrates?

SOKRATES.

Euripides älskar Aspasia, som vi alla, och derför kan han icke vara qvinnohatare; han älskar med Perikles goda minne Aspasias själsskönhet, och är derför icke qvinnohatare; om Aspasias kropp är icke mycket godt att säga, och den kommer oss icke vid! Är Aspasia skön, Fidias?

FIDIAS.

Aspasia är icke skön, men hennes själ är skön och god; icke sant Perikles?

PERIKLES.

Aspasia är min väninna och vårt barns moder; Aspasia är en vis, ty hon har sjelfkännedom och besinning; Aspasia fruktar gudarne, ty hon eger blygsel och rättskänsla; Aspasia är förståndig, ty hon tiger, när vise män tala; men Aspasia kan få vise män att tala vist, när hon hör på dem; ty hon hjelper dem att föda tankar, icke likt jordemodren Sokrates som drar ut fostret bara, utan hon gifver af sitt kött åt deras själ.

PROTAGORAS.

Aspasia är som allas vår moder Kybele, hon bär oss vid sin barm...

FIDIAS.

Aspasia är cittrans skal, utan hvilken våra strängar intet ljuda...

SOKRATES.

Aspasia är allas vår moder, men äfven amman, som tvättar våra nyfödda tankar och lindar dem i sköna slöjor; Aspasia mottager våra orena barn och ger dem åter renade; Aspasia ger ingenting; men genom att ta emot ger hon gifvaren tillfälle att gifva; Aspasia är Perikles' maka, ty hon är hans vän som äfven föder honom barn; det kan min vän icke göra, eller hur Alkibiades? — Så, han är icke kommen! —

EURIPIDES.

Jag var anklagad, och jag är frikänd, icke sant Aspasia?

ASPASIA.

När Du frikänt Dig sjelf, Euripides!

EURIPIDES.

Kära! käraste kärande, och jag skall svara!

ASPASIA.

Med dina egna ord jag skall Dig klaga an! Hippolitos säger: (det är Du!)

»Hvi skulle qvinnan, detta afskum, detta skarn,
O Zeus, Du bostad gifva under solens ljus?
Nej, ville menskoslägtet Du plantera ut,
Det ingalunda medels qvinna borde ske;
I dina helgedomar kunde männen ju
Frambära koppar, silfver eller guld, och så
Sig köpa barnafkomma derför, hvart och ett
Allt efter gåfvans värde; så i sina hus
Ostörda finge männen utan qvinnor bo.
Men nu, såsnart vi föra detta onda in
I huset, genast all dess tillgång tömes ut.
Hvad mägta otyg qvinnan är, ses deraf klart,
Att fadren, hvilken henne födt och fostrat, ger
med henne hemgift, blott att bli det onda qvitt.»

Välan, Euripides, försvara Dig!

EURIPIDES.

Om jag vore sofist som Protagoras, skulle jag svara: Det har Hippolitos sagt, icke jag. Men jag är diktare, och talar genom mina barn: nåväl; jag har sagt det, jag har menat det, när jag skref det, jag menar det än! Och likafullt: jag älskar då och då en qvinna, fastän jag hatar hennes kön. Förklara det kan jag icke, ty jag var aldrig pervers som Alkibiades. Kan Sokrates förklara det?

SOKRATES.

Jo, man kan älska en qvinna och hata på samma gång; allting födes af sin motsats; kärlek af hat, hat

af kärlek; jag älskar det goda moderliga hos min maka, och jag hatar det uronda hos henne; alltså kan jag älska och hata henne samtidigt, efter som hon är på godt och ondt! Icke sant Protagoras?

PROTAGORAS.

Nu är Sokrates sofist! Svart kan icke vara hvitt!

SOKRATES.

Nu är Protagoras dum! Detta salt här i karet är hvitt; men släck ljusen, så är det svart! Saltet är således icke hvitt, exklusivt, utan dess hvithet beror af ljuset. Jag skall snarare tro att saltet är svart i sig sjelft, ty frånvaron af ljus är mörker, och mörker är intet i sig sjelft, ger ingenting ifrån sig till saltet, hvilket således i mörkret icke lägger någon egenskap till sin tillvaro utan är mera sig sjelft, sin sanna natur, och således svart! — Men en sak kan vara både svart och hvit; denna ål är svart ofvanpå och hvit inunder; derför kan något vara både godt och ondt; älskadt och hatadt; alltså har Euripides rätt, när han säger att han både älskar och hatar qvinnan; nu är den som bara hatar qvinnan en qvinnohatare, men Euripides älskar äfven qvinnan. Alltså är Euripides icke qvinnohatare. Hvad synes Aspasia?

ASPASIA.

Vise Sokrates! Du erkänner att Euripides hatar qvinnan, alltså är han väl qvinnohatare.

SOKRATES.

Nej mitt barn, jag erkände att Euripides både älskade och hatade qvinnan, både, märk noga det. Jag älskar Alkibiades, men afskyr och hatar hans karakterslöshet; nu frågar jag vännerna här: är jag Alkibiades hatare?

ALLA.

Nej, för ingen del!

ASPASIA.

Du vise Sokrates, hur har Du det med din maka?

SOKRATES.

Den vise talar icke om sin hustru!

PROTAGORAS.

Lika litet som om sin svaghet!

SOKRATES.

Du sade't! Man offrar åt jorden, men ogerna; man binder sig, men utan nöje; man fördrager, men man älskar icke; man gör sin plikt åt staten, men tungt. Det fins bara en Aspasia, det är Perikles'; den största qvinnan åt den störste mannen. — Perikles är den störste i staten, liksom Euripides på scenen.

PROTAGORAS.

Är Euripides större än Æschylos och Sophocles?

SOKRATES.

Förvisso! Han är oss närmare, han säger *våra* tankar och icke förfädrens; han kryper ej för gudarne och ödet; han kämpar mot dem; hans konst är mera konstrik, hans känslor mera sanna, hans bilder mera lefvande än de gamles. Allt ondt man sagt om Euripides är svart dumhet, och svart lögn! — Men jag vill tala om Perikles!

PERIKLES.

Håll! På Pnyx och Agoran, men icke här min vän; nog för att jag behöfde ett godt uppmuntrans ord, då falska anklagelser hagla; vi ha kommit hit för att

glömma, icke minnas; och Sokrates fröjdar oss mest då han talar om de högsta tingen, dit jag icke räknar Atheniensiska staten! — Så der! nu kommer Alkibiades med följe! Tänd mera ljus, gossar!

*

ALKIBIADES in, åtföljd af ARISTOFANES och Romaren LUCILLUS, samt FLÖJTBLÅSERSKOR och LAÏS.

ALKIBIADES.

Papaja! Här är värden! Här är Aristofanes, en blifvande komoediant; här är Romaren Lucillus, som lefver i landsflykt såsom för detta decemvir, var med om Virginia-historien, Ni vet jungfrun som fick man mot sin vilja, Romarne ha jungfrur, det ha inte vi. Icke sant Laïs! Detta är en af de många Laïs, som stått för Fidias! Aspasia skall icke tycka illa vara, och så är det flöjtblåserskor från Piræus, om de ha pesten vet jag inte, hvad gjorde det mig? jag är tjugo år och har ingenting uträttat, hvarför lefva då? Nu skall Laïs dansa! Upp Laïs! Musik!

LAÏS.

Icke för Dig, men för Fidias!

EURIPIDES.

Må dansen dröja; Perikles är icke road och synes allvarlig!

PERIKLES.

I sanning, jag är allvarsstämd; jag är sjuk; lifvet är tungt och slutet låter icke vänta på sig! Dödmannen är otålig!

ALKIBIADES.

Skelettet är törstigt, jag dricker det till, hvem gör mig besked; Sokrates kan bäst, han tar en halfkanna i draget.

SOKRATES.

Icke i dag; vinet är mig beskt. — Till Perikles. Här har kommit onda ögon; den der Aristofanes är icke vår vän, känner Du honom?

PERIKLES.

Ja, något litet! Han ser ut som han ville mörda oss!

ALKIBIADES.

Min bägare för Dig Skelett! — Så der ser Athen ut vid det här laget! Köttet har Perserkonungen, Sparta och Kleon gnagit! Ögonen har bundsförvandterna rifvit, tänderna ha medborgarne tagit ut.

Dessa medborgare, Aristofanes känner dem, och han kommer snart att rita af dem!... Min bägare för Dig skelett! — Det är så många tigare här i qväll! — Ser jag rätt, skelettet rör sig!

ALLA i fasa.

Ve!

ALKIBIADES.

Han vinkar åt Perikles!

PERIKLES.

Tyst! Ljusen flytta sig på bordet!

FIDIAS.

Saltkaret går...

PROTAGORAS.

Bordet vacklar... hvad är det?

EURIPIDES.

Och soffan gungar...

SOKRATES reser sig.

En gud är nära! Marken skakar, och jag hör... rullar åskan? — Nej! — Det är jordbäfning!

ALLA upp.

Nej!

SOKRATES.

Dock! — Jag var fem år när Sparta jordskakades, tjugo tusen menniskor omkommo och bara sex hus stodo qvar! Det var Sparta! Nu är det Athen! Ja vänner, en röst säger mig: innan en man nått åldern äro vi bortskjutna som småfåglar...

*

NIKIAS in.

ALKIBIADES.

Nikias! Nu blir jag nykter; den betänksamme Nikias går till gästabud, hvad står då på?

NIKIAS.

Tillgif jag stör, men objuden gäst skall ju icke vara välkommen, och de budskap jag bringar...

En jordstöt skakar huset så att bägare och skålar klinga.

ALKIBIADES.

Underjordens gudar dricka oss till med bägarne! Jag gör besked!

PERIKLES.

Må Nikias tala!

NIKIAS.

Perikles, din vän, vår vän, Athens och Hellas ära, Fidias, är anklagad...

PERIKLES.

Håll tyst!

NIKIAS.

Anklagad... o blygd! — att ha förskingrat guld från Pallasstoden!

PERIKLES.

Fidias döljer sitt ansigte i manteln; han blygs på Athens vägnar! Svärja vi icke alla på Fidias oskuld?

ALLA.

Vi svärja!

NIKIAS.

Jag svor också!

ALKIBIADES.

Athen är vanäradt! då man svär på att Fidias icke stulit!

NIKIAS.

Perikles, din son Paralos är sjuk...

PERIKLES.

I pesten?... Följ mig väninna!

ASPASIA.

Det är icke min son, men det är din, derför följer jag!

SOKRATES.

Huset störtar, vännerna skiljas, allt skönt förgår, det grofva består!

PROTAGORAS.

Och gudarne sofva!

EURIPIDES.

Eller ha de utvandrat...

ALKIBIADES.

Gudarne äro döda... låt oss välja nya!

En jordstöt; alla fly utom Sokrates och Alkibiades.

*

SOKRATES.

Fidias anklagad för stöld! Må huset ramla!

ALKIBIADES.

Må alltet ramla ifrån Pindos upp till Kaukasus. Då blir Prometheus lös och skänker åter eld åt frusna menskor. Och Zeus går ned till Hades, Pallas säljer sig åt löpska ynglingar, Apollon krossar lyran för att flicka skor. Då löper Ares från sin stridshingst för att vakta får. På spillrorna af jordens herrligheter står Alkibiades allena. I känslan af sitt allmagtsjag och skrattar!

Tablå 3.

I Perikles hus vid sonens dödsbädd.

PERIKLES och ASPASIA.

PERIKLES.

Två söner togo gudarne ifrån mig; är det försoningsoffret nog?

ASPASIA.

Hvad hade Du att försona?

PERIKLES.

Den ena får lida för den andra, den enskilde för staten. Perikles har lidit för Athen!

ASPASIA.

Förlåt att mina tårar torka fortare än dina, tanken på att v å r son lefver ger mig tröst.

PERIKLES.

Mig äfven, men mindre.

ASPASIA.

Skall jag gå innan din hustru kommer?

PERIKLES.

Du skall icke öfvergifva mig, ty jag är sjuk.

ASPASIA.

Du har länge talat derom, är det allvarligt?

PERIKLES.

Min själ är sjuk; när staten lider är jag sjuk... Här kommer den dödes moder;...

*

HUSTRUN.

Jag bringar blott en dödskrans åt min son; i stället för obolen i hans mun skall han medbringa en kyss från sin moders läppar.

PERIKLES.

Han dog i pesten, akta Dig för döden.

HUSTRUN.

Mitt lif var blott en långsam död; en hastig är mig kärare. — Säg din väninna att hon går.

PERIKLES.

Hon går, och jag följer!

HUSTRUN.

Rätt så! Ty nu, min Perikles är sista bandet löst, som höll oss samman! — Farväl!

PERIKLES.

Farväl! min hustru! — Gif mig din hand, min maka!

ASPASIA.

Se här min hand!

HUSTRUN.

Vi råkas, alla, icke sant, en gång, och då som vänner, Du, hon — och han som gått förut att reda rum åt hjertan, som af lifvets trånga lagar skildes; Farväl!

Tablå 4.

Hemicykeln nedanför Akropolis.

PERIKLES och SOKRATES.

PERIKLES.

Fidias är frikänd för stölden, men fängslad såsom hädare.

SOKRATES.

Fängslad, Fidias?

PERIKLES.

Det påstås att han i Pallas Athenas' sköld skulle ha afbildat mig och sig sjelf!

SOKRATES.

Folket! Folket som hatar allt stort! Anaxagoras i landsflykt, emedan han var för vis; Aristides i landsflykt, emedan han var alltför rättvis; Themistokles, Pausanias... Hvad har Du gjort Perikles, då Du gaf Folket magten?

PERIKLES.

Hvad rätt och rättvist var; jag faller visserligen på eget svärd, men med ära. Jag går omkring och dör, bit för bit, liksom Athen. Visste vi att vi smyckade vår stad till griftefärd; visste vi att det var svepningen vi väfde; visste vi att det var begrafningssånger våra tragöder sjöngo?

SOKRATES.

Athen dör, väl, men af hvad?

PERIKLES.

Af Sparta?

SOKRATES.

Hvad är Sparta?

PERIKLES.

Det är Herakles; klubban, lejonhuden, den råa styrkan; Vi äro för bildade, Sokrates; vi äro Theseus söner, vi Athenare; men Sparta äro Herakliderna, Dorierna mot Jonierna. Athen dödas af Sparta, men Hellas dör af sjelfmord! —

SOKRATES.

Jag tror att gudarne öfvergifvit oss!

PERIKLES.

Min tro också, men det gudomliga öfverlefver! — — — Der är Nikias! Olycksbudet!

NIKIAS.

Olycksbudet Nikias!... som kommer från Agoran!

PERIKLES.

Hvad nyheter?

NIKIAS.

Församlingen söker hjelp hos Macedoniern.

PERIKLES.

Hvarför icke hos Perserkonungen? — Nåväl, då är slutet nära. Söka de hjelp hos fienden? Hos barbaren, Macedoniern som ligger öfver oss likt ett lejon på berget? — Gå Nikias och säg att Perikles är döende! Ja döende! Och bed dem välja den värdigaste till hans efterträdare; icke den ovärdigaste!... Gå Nikias, fort!

NIKIAS.

Jag går, men jag går efter en läkare! Går.

PERIKLES.

Mig botar ingen läkare!

*

PERIKLES.

Sokrates min vän; detta är en döendes afsked. Du var den visaste; men, tag icke illa upp, var icke för vis; sök icke det oåtkomliga, och förvilla icke sinnena med spetsfundigheter. Gör icke det enkla dubbelt; Du vill se sakerna med begge ögonen säger Du, men den som sigtar med bågen skall sluta ena ögat, eljes ser han målet tvefaldt; Du är icke sofist, men kan lätt få skenet; Du är icke libertin, men Du

umgås med sådana; Du hatar din stad och ditt land, med rätta, men Du skall älska dem i döden, ty det är din plikt; Du föraktar folket, men Du skall ömka det; jag beundrade icke folket, men jag gaf dem rätt och rättvisa; derför dör jag!

God natt, Sokrates, nu är det mörkt för mina ögon; Du skall sluta dem och ge mig kransen; nu somnar jag! — Om jag vaknar, när jag vaknar, då är jag på andra sidan, och då skall jag sända Dig en helsning, om gudarne tillåta! God natt!

SOKRATES.

Perikles är död! Hören det Athenare! och gråten!

Tablå 5.

Talarstolen på Pnyx.

KLEON i talarstolen, NIKIAS, ANYTOS och ALKIBIADES nedanför.

KLEON.

Perikles är död och Perikles är begrafven, nu vet vi det! Låt honom hvila i ro med sina förtjenster och fel, ty fienden står i Sphakteria, och vi måste ha en fältherre; det kan Perikles skugga ingenting göra åt. Här bakom sitta två spekulanter, förnäma herrar båda två; den ena heter Nikias, derför att han aldrig segrat, den andra heter Alkibiades, och hans segrar känna vi, bägaren och flickorna; hans karakter känna vi deremot icke, men I skolen känna den, Athenare, en gång, och han skall visa framtänderna sjelf. Här har föreslagits till fältherre, den, och den, och den, eget nog alla stora kaxar förstås, men alla förnäma. Athen som afsvurit konungar och vederlikar, har nu att slåss mot

det kungliga Sparta, och måste troget sina traditioner visa sig i fält under en folkets man, som I kunnen lita på; vi behöfva ingen Perikles, som beställer statyer och bygger tempel till sin ära och fördel; Athen har nog af sådant krimskrams; men nu skulle vi ha en man, som förstår krigskonst, har hjerta i bröstet och hufvud på axlarne. Hvem föreslån I, Atheniensiska män?

ALKIBIADES.

Atheniensiska män, garfvaren Kleon föreslår jag; icke derför att han är garfvare, ty det är något annat; visserligen kan hären synas lik en oxhud och Kleon liknas vid en knif, men Kleon har andra egenskaper som just äro fältherrens: hans sista fälttåg mot Perikles och Fidias slutade ju i en triumf, för Kleon; han ådagalade ett mod som aldrig svek, och ett förstånd som inbjöd aktning; hans strategik var visserligen icke lejonets, men han segrade, och det är hufvudsaken. Jag föreslår Kleon till fälttågets ledare!

FOLKET

utanför, skrattar först, sedan ropa de.

Kleon är vald! Kleon!

KLEON.

Athenare, jag svär vid alla gudar, att jag aldrig åsyftat detta val, ty jag är ingen fältherre.

ALKIBIADES.

Kleon skämtar och är blygsam; jag vet att han är vår största general, han vet det icke sjelf, ty han har icke pröfvat andra slag än dem i folkförsamlingen; jag yrkar på hans val, jag fordrar att han fyller sin

medborgarpligt, och jag stämmer honom inför Rådet om han söker undandra sig, då fäderneslandet är i fara!

FOLKET.

Kleon är vald! Kleon! Skratt.

KLEON.

Athenare! Hören! Skall jag gå i fält, som icke känner härens sammansättning...

ALKIBIADES.

Han känner allt, han är ett universalingenium, han kan styra stater och bedöma konst, han kan föra processer och lura sofister, han kan disputera de högsta tingen med Sokrates, han eger alla offentliga dygder och alla hemliga laster...

FOLKET skrattar.

Kleon är vald!

ALKIBIADES.

Kleon är vald! Folket har talat, och det gifs intet vad! — Nu Athenare är Sparta förloradt!

•

KLEON stiger ned.

Anytos, jag är förlorad!

ANYTOS.

Sannolikt!

KLEON.

Jag vet icke hur man för en lans eller hvad en hoplit skall bära för vapen. Jag är förlorad!

•

ALKIBIADES till Nikias.

Nu är Kleon död som en hund. Tacken Alkibiades derför, Athenare. Sedan kommer jag!

Tablå 6.

Hos Sokrates.

XANTIPPA, SOKRATES.

XANTIPPA.

Hvad gör Du?

SOKRATES.

För gammal bekantskaps skull vill jag svara Dig, ehuru jag icke är skyldig svara Dig: jag tänker.

XANTIPPA.

Är det ett göromål för en man?

SOKRATES.

Förvisso, det är ett manligt göromål!

XANTIPPA.

Det syns åtminstone inte hvad Du gör.

SOKRATES.

När Du gick med barnet syntes det inte heller, men när det var födt, syntes det, och hördes framför allt. Alltså kunna göromål som i början icke synas, sedermera blifva synliga och äro derför icke att förakta, minst af dem som bara tro på det synliga.

XANTIPPA.

Är det sådant Ni har för Er hos Aspasia?

SOKRATES.

Sådant, och mera.

XANTIPPA.

Ni dricker skarpt också.

SOKRATES.

Ja; den som talar blir törstig, och den törstige måste dricka.

XANTIPPA.

Hvad är det hos Aspasia som lockar männen?

SOKRATES.

Det är vissa egenskaper som utgöra samlefnadens blomma; det är: hänsyn, smak, måttfullhet, takt.

XANTIPPA.

Det var åt mig?

SOKRATES.

Det var åt Aspasia.

XANTIPPA.

Är hon skön?

SOKRATES.

Nej.

XANTIPPA.

Det påstår Anytos.

SOKRATES.

Han säger osant! Råkar Du Anytos, garfvaren, Kleons vän, min fiende?

XANTIPPA.

Han är icke min fiende.

SOKRATES.

Men min! Du tycker alltid om mina fiender, och hatar mina vänner; det är dåliga tecken.

XANTIPPA.

Dina vänner äro dåliga menniskor.

SOKRATES.

Nej; tvärtom. Perikles var den störste, Fidias den bäste, Euripides den ädlaste, Platon den klokaste, Alkibiades den lustigaste, Protagoras den skarpaste.

XANTIPPA.

Och Aristofanes då?

SOKRATES.

Det är min fiende, hvarför vet jag inte, då vi syfta åt samma håll. Jag förmodar Du hört talas om den komoedi han skrifvit om mig?

XANTIPPA.

Anytos har berättat för mig; har Du sett den?

SOKRATES.

Jag var och såg »Molnen» i går.

XANTIPPA.

Var det roligt? Var det qvickt?

SOKRATES.

Hvad tyckte Anytos?

XANTIPPA.

Han fick mig att skratta, när han gaf några scener...

SOKRATES.

Då måste den vara rolig, ty eljes skulle Du icke ha skrattat.

XANTIPPA.

Skrattade Du icke?

SOKRATES.

Jo, naturligtvis, eljes hade man kallat mig dum som icke förstår skämt. Du vet att han skildrat mig som en skurk och en narr; som jag är ingendera, så var det ju icke allvar, följaktligen var det skämt.

XANTIPPA.

Tror Du det; jag tror det var allvar.

SOKRATES.

Och Du skrattar åt allvaret; gråter Du åt skämtet då? Det är att vara från sina sinnen.

XANTIPPA.

Menar Du att jag är galen?

SOKRATES.

Ja, om Du menar att jag är en skurk; det senare beror af det förra.

XANTIPPA.

Du vet att Kleon är i fält.

SOKRATES.

Jag har hört det till min förvåning.

XANTIPPA.

Förvåning? Du tror alltså att han är oduglig i fält?

SOKRATES.

Nej, jag tror ingenting om hans duglighet som fältherre, ty jag har aldrig sett honom i fält; jag förvånades öfver hans val, liksom han sjelf, emedan det var oväntadt; om han skulle segra, blefve jag också förvånad, emedan det är oväntadt.

XANTIPPA.

Du väntar således hans nederlag?

SOKRATES.

Nej, jag väntar på utgången, för att se om han vinner eller tappar.

XANTIPPA.

Det skulle glädja Dig, om han förlorade?

SOKRATES.

Jag älskar icke Kleon, men jag skulle såsom Athenare född, sörja öfver ett nederlag, alltså icke glädjas åt Kleons undergång.

XANTIPPA.

Du hatar Kleon, men önskar icke hans undergång?

SOKRATES.

För Athens skull, nej!

XANTIPPA.

Men eljes?

SOKRATES.

Eljes vore Kleons undertryckande en välsignelse för staten, ty han har varit orättvis mot Perikles, mot Fidias, mot alla som uträttat något stort!

XANTIPPA.

Här kommer fremmande!

SOKRATES.

Det är Alkibiades!

XANTIPPA.

Den uslingen, att Du inte skäms umgås med honom?

SOKRATES.

Det är en menniska; stora fel, stora förtjenster, och han är min vän; med mina fiender umgås jag ogerna.

•

ALKIBIADES.

Ha! Makarne filosofera tillsammans! Det är vackert! Tala om gårdagens komedi! En åsna den Aristofanes! Om man skall slå ihjäl en fiende, skall man väl träffa, men Aristofanes slog i molnen. Träffa ja! Vet Ni att Kleon är slagen?

SOKRATES.

Hvilken olycka!

ALKIBIADES.

Är det en olycka? Att den fähunden blef afklädd?

XANTIPPA.

Jag tror Alkibiades är illa underrättad!

ALKIBIADES.

Nej vid Zeus, men jag önskade jag vore, det vill säga jag önskar och jag önskar icke.

SOKRATES.

Tyst, Anytos kommer.

ALKIBIADES.

Anytos, garfvarn? Det är eget att Athens öde skall beredas af garfvare.

SOKRATES.

Athens öde! Hvem känner det?

ALKIBIADES.

Jag! Jag är Athens öde!

SOKRATES.

Hybris!

ALKIBIADES.

Efter Kleon kommer jag! Kleon är icke mer, alltså är jag!

SOKRATES.

Nu är Anytos emellertid här!

*

ANYTOS.

Jag söker Alkibiades.

ALKIBIADES.

Här är jag.

ANYTOS.

Behöfver jag förbereda Dig på den ära som väntar?

ALKIBIADES.

Förvisso icke!

ANYTOS.

Väl, så kläd Dig, Du skall gå i spetsen...

ALKIBIADES.

Min plats!

ANYTOS.

I spetsen för triumftåget som skall möta segraren Kleon i Piræus hamn!

ALKIBIADES.

Kleon har segrat?

ANYTOS.

Du visste icke det?

ALKIBIADES.

Jag? Jo säkert; jag kom ju hit att förkunna hans — seger!

XANTIPPA.

Han talar icke sanning!

ALKIBIADES.

Jag skämtade! — Alltså, triumf för Kleon!

ANYTOS.

Sokrates, gläds Du icke?

SOKRATES.

Jag gläds att fienden är slagen!

ANYTOS.

Men icke att Kleon har segrat!

SOKRATES.

Det blir ju samma sak!

XANTIPPA.

Han gläds icke, och han trodde icke på Kleon?

SOKRATES.

Vill Du göra mig till lögnare?

XANTIPPA.

Du sa att det var oväntadt.

SOKRATES.

Oväntadt för alla, men derför icke oönskadt! —

ANYTOS.

Jag känner Er, filosofer, och Era ordrytterier, men akten Er! Akten Er! — Och nu Alkibiades, du

lysande och prålande, kom nu och tag emot den föraktade Kleon, som räddat fäderneslandet! Går.

•

ALKIBIADES.

Ännu icke! Alltså: nästa gång! Går.

•

SOKRATES reser sig att gå.

XANTIPPA.

Hvart går Du?

SOKRATES.

Bort, från Dig!

XANTIPPA.

Du flyr?

SOKRATES.

Vill Du jag stannar och slår Dig?

XANTIPPA.

Du flyr?

SOKRATES

Som man flyr det onda; ja! Går.

Tablå 7.

Hos Kartafilos Skomakaren.

KARTAFILOS och LUCILLUS Romaren.

KARTAFILOS.

Du Romare är liksom jag fremling här i staden. Hvad synes Dig om staten och styrelsen?

LUCILLUS.

Det liknar på ett hår de Romerska förhållandena; hela Roms historia hittills kan sägas i två ord: patricier och plebejer.

KARTAFILOS.

Alldeles som här!

LUCILLUS.

Ja, men med den skilnad att Rom har en framtid, Hellas deremot ingen.

KARTAFILOS.

Hvad vet man om Roms framtid?

LUCILLUS.

Den Cumæiska Sibyllan har sagt att Rom skall besitta jorden.

KARTAFILOS.

Hvad säger Du? Rom? Nej Israël har löftet.

LUCILLUS.

Det kan jag ej förneka; men Rom har också löftet.

KARTAFILOS.

Det gifs bara ett löfte och en gud.

LUCILLUS.

Kanske det är samma löfte, samma gud; kanske Israël skall segra genom Rom...

KARTAFILOS.

Genom Messias, den utlofvade skall Israël segra.

LUCILLUS.

När kommer Messias?

KARTAFILOS.

I tidens fullbordan, när allt är redo; när Zeus är död!

LUCILLUS.

Låt oss se det! — — — Jag väntar jag!

•

ARISTOFANES in.

Har Du ett par låga sålskor...

KARTAFILOS.

Till tjenst, Aristofanes...

ARISTOFANES.

De skola vara till teaterbruk; haha! Nej se Lucillus! — — — Och af oberedt läder, icke garfvadt! Haha!

LUCILLUS.

Hvad månde nu bjudas oss på teatern?

ARISTOFANES.

Jo, nu skall Kleon opp och dansa; och tänk Dig, ingen vågar spela den garfvarhunden, derför måste jag sjelf åstad och agera! Jag skall spela Kleon! Haha!

LUCILLUS.

Hvar är Den Store nu då?

ARISTOFANES.

I nytt fälttåg mot Brasidas. När nemligen fältherren Demosthenes vann slaget vid Sphakteria, fick Kleon triumfen; och troende sig vara en väldig krigare tågade han ut mot Brasidas. Krukan går så länge etcetera! Hon är väl sprucken vid det här laget för resten! Se, Alkibiades!

•

ALKIBIADES går förbi dörren.

Papaja! Kleon är slagen; Kleon har flytt; nu har jag segrat! Opp till Pnyx!

*

KARTAFILOS.

Allting går så fort här i landet; så fort, så fort!

LUCILLUS.

Stäng din bod, och låt oss gå till Pnyx! Här blir stora förändringar!

ARISTOFANES.

Så får jag en ny komedi! Tragediernas tid är ute!

LUCILLUS.

Du kanske har rätt Aristofanes; Athen är icke värdt en tår längre; derför låtom oss skratta!

Tablå 8.

Talarstolen på Pnyx.

ALKIBIADES, NIKIAS.

ALKIBIADES.

Athenare, Kleon är slagen, Kleon är ihjälslagen; jag ställer min obestridda talang till Statens förfogande. Ni känner mina små fel, men nu skall Ni känna mina stora förtjenster. Hören Athenare! Det var en gång, då Hellas egde Mindre Asien och sträckte sina vingar österut; Perserkonungen tog våra kolonier, den ena efter den andra och han står nu i Thracien. När vi icke få gå österut, så återstår oss att gå vesterut mot Solens nedgång. I hafven

hört dunkelt tal om den stora Staten Rom, som vexer och vexer; de våra togo tidigt den del af Italienska halfön som kallas Tarent; och den skönaste af öar Sicilien; men Romarne ha kringbyggt våra kolonier, Romarne tränga norrut mot Gallien och Germanien, Romarne tränga söderut. Perserkonungen som förr var vår fiende är nästan vår vän, och faran heter numera icke Persern utan Romarn. Låtom oss derför gå till Italien; låtom oss gå till Sicilien; från Sicilien kunna vi sedan täfla med Romaren om besittningen af Hispanien och Herkules stoder; med Sicilien ega vi låset till Egypten; med Sicilien kunna vi qväsa Sparta och hålla Perserkonungen stången; med Sicilien skydda vi Tarent; med Sicilien kunna vi i nödfall lemna det sjunkande skeppet Hellas; verlden är stor, hvarför ska vi sitta och mögla här i obygden; Hellas är ett utsuget land, låtom oss bryta ny mark; Hellas är ett utsegladt skepp, låtom oss bygga nytt; ut i rymden, följom solens lopp mot vester, den skall leda oss! Athenare, låtom oss gå till nytt land, till Sicilien.

FOLKET utanför.

Till Sicilien.

NIKIAS.

Athenare, hören mig; gån icke till Sicilien! Gudarne vilja det ej!

FOLKET.

Till Sicilien! Ned med Nikias!

ALKIBIADES.

Alltså: Till Sicilien! Det är sagdt och bjudet!

Tablå 9.

Hos Aspasia.

SOKRATES och ASPASIA.

SOKRATES.

Jag afrådde tåget till Sicilien, Astronomen Meton afrådde, Nikias afrådde, men det skulle ske, ty Alkibiades hade förskaffat sig ett gynnsamt Orakelsvar från Ammonstemplet.

ASPASIA.

Tror Du på orakel, Sokrates?

SOKRATES.

Ja och Nej! Jag har min egen daimon, som Du vet, hvilken varnar men aldrig manar; den råder men befaller icke. Väl, denna inre stämma har sagt mig: att Hellas icke skall eröfra verlden...

ASPASIA.

Skall Rom göra det?

SOKRATES.

Ja, men åt en annan!

ASPASIA.

Du vet att Perikles' stora tanke var Hellas' enhet, sammanslutningen af alla staterna emot barbaren...

SOKRATES.

Det var Perikles' önskan, och den var stor; men Gudarnes vilja är större. Alkibiades dröm om Hellas' verldsvälde, och hans framsynta fruktan för Rom, var också stor, men Gudarnes vilja är större.

ASPASIA.

Hvad tror Du Kleons död inbringar Athen?

SOKRATES.

Ingenting! Efter Kleon kommer Anytos! Kleon är evig, ty Kleon är namn på en tanke. — Der kommer Protagoras!

ASPASIA.

Sofisten! Jag älskar honom icke; han är en filare som gnager sönder all vilja hos folket; hans grubbel förtar all beslutsamhet.

SOKRATES.

Du talar sant och förståndigt, Aspasia, och under andra tider skulle Du ha sutit på en Pythonissas trefot och siat; Du vet, som prestinnan, kanske icke hvad Du säger, men en gud talar genom Dig!

ASPASIA.

Nej, Sokrates, jag talar dina tankar, det är allt!

*

PROTAGORAS.

Sorg i Athen, sorg i Hellas! Ve!

ASPASIA.

Hvad så?

PROTAGORAS.

Fidias, den oförgätlige, är död i fängelset.

ASPASIA.

Ve! Då har man dödat honom!

PROTAGORAS.

Staden säger så!

SOKRATES.

Fidias är död? Nej Fidias lefver.

PROTAGORAS.

Kan en död lefva?

SOKRATES.

Fidias tanke kan Du icke döda, nu är Fidias idel tanke, hur kan Du döda honom då?

PROTAGORAS.

Man ger honom giftbägarn att tömma.

SOKRATES.

Har man gifvit honom gift?

PROTAGORAS.

Det sägs, men behöfver ej vara sant. Död är han!

ASPASIA.

Alla dö här i Athen innan åldern, när kommer vår tur?

SOKRATES.

När vår tur kommer.

ASPASIA.

Sorgespel hvarje dag.

SOKRATES.

Och Aristofanes skrattar; sorgespel i staden; men lustspel på teatern!

*

LUCILLUS in.

*

SOKRATES.

Se, Romaren, framtidens verldsherre! Hvad förkunnar han?

LUCILLUS.

Jag kommer för att varna Protagoras!

PROTAGORAS.

Mig?

LUCILLUS.

Du är landsförvisad.

PROTAGORAS.

I hvilken egenskap?

LUCILLUS.

I egenskap af hädare. Du har förnekat Statens gudar.

PROTAGORAS.

Hvem är angifvaren?

LUCILLUS.

Sykofanten, den osynlige, den allestädes närvarande. Skynda Dig!

PROTAGORAS.

Allt är sannolikt, intet är visst.

LUCILLUS.

Jo, detta är visst: att Du är landsförvisad.

PROTAGORAS.

Du har rätt; och inför denna verklighet ramlar min tankebyggnad, såsom allt annat ramlar! Farväl då vänner, fädernesland, hem och härd! Farväl Aspasia, Sokrates och alla! Farväl. Går.

*

ASPASIA.

Skall Athen sakna Protagoras?

SOKRATES.

Han har lärt Athenarne att tänka, att icke vara tvärsäkra; tviflet är vishetens begynnelse.

LUCILLUS.

Aristofanes har mördat Protagoras, och han skall mörda Dig en gång, Sokrates.

SOKRATES.

Det har han redan gjort, min hustru har fröjdat sig, men jag lefver.

ASPASIA.

Den vise talar icke om sin hustru, Sokrates.

SOKRATES.

Jo, understundom, när hans sinne är öfverfylldt! Tänken Er, jag sträfvar för och föder min värsta fiende i hemmet; hon för krig mot mig, och jag betalar krigskostnaderna. Det är icke jemn strid, men den vise och tappre fördrager det för barnens skull. — Der kommer Platon!

*

PLATON in.

Mästare, må jag tala?

SOKRATES.

Unge Platon har gjort sin skola, han har lärt tiga och höra; nu må han börja tala.

PLATON.

Alkibiades är anklagad och återkallad.

SOKRATES.

Hvad har han gjort?

PLATON.

Före sin afresa har han kullslagit alla Hermesstoderna i Athen!

SOKRATES.

Det har han ej kunnat; det är för mycket för en menniska!

PLATON.

Anklagelsen är bestämd: Statens gudar!

SOKRATES.

Att Statens gudar äro störtade, det betviflar jag ej, men att Alkibiades gjort det, tror jag icke.

ASPASIA.

Statens gudar! På dem ha många fallit!

LUCILLUS.

Hellas' gudar ha flyttat till Rom, och fått nya namn!

SOKRATES.

Der sade Du't!

*

EURIPIDES in.

Min helsning, Aspasia! och I andre! men kort, ty Athen är slut!

SOKRATES.

Slut, med Perikles!

EURIPIDES.

Med Alkibiades! Athenarne äro slagne i grund på Sicilien; Alkibiades har flytt till fienden Sparta!

SOKRATES.

Då är det slut! —

EURIPIDES.

Nikias är afrättad!

ASPASIA.

Då må vi köpa oss grafvar på Kerameikos.

SOKRATES.

Det går fort utföre!

EURIPIDES.

Och Alkibiades skulle sluta så!

SOKRATES.

Alkibiades är icke slut.

Tablå 10.

På Agora i Athen; ett tempel till höger.

THRASYBULOS och ANYTOS.

ANYTOS.

Alkibiades är i Sparta; Spartanerna söka hjelp hos Perserkonungen; oss återstår ingenting annat än att göra detsamma.

THRASYBULOS.

Att söka hjelp hos Hellas' fiende, hos Persern det är förräderi!

ANYTOS.

Det gifs intet annat!

THRASYBULOS.

Det gafs en gång Thermopyle och Salamis och Marathon...

ANYTOS.

Men nu ges Sparta; och Spartanerna stå vid Dekeleia; kunna Spartanerna söka Persern, så kunna vi!

THRASYBULOS.

Hos Perserkonungen?

ANYTOS.

Det är för sent att jemra; legaterna ha redan afseglat!

THRASYBULOS.

Då kan vi aldrig fira Salamis mer! Då kan vi lyfta ner Athenas stod från Parthenon! — Se mig på ryggen; mitt ansigte kan jag icke visa, ty det skäms!

Går.

*

ANYTOS går till templets port.

Theano, prestinna, kom ut!

THEANO visar sig — — —

ANYTOS.

Har Du uttalat förbannelsen öfver fäderneslandets fiende, Alkibiades?

THEANO.

Nej, jag har endast i uppdrag att välsigna!

ANYTOS.

Hafva Hämndens gudinnor upphört skipa rättvisa?

THEANO.

De ha upphört låna sig till dödliges hämnd.

ANYTOS.

Har icke Alkibiades förrådt sitt land?

THEANO.

Alkibiades land är Hellas, icke Athen; Sparta ligger i Hellas.

ANYTOS.

Äro gudarne också vordna sofister?

THEANO.

Gudarne äro vordna stumma!

ANYTOS.

Då kan Du stänga templet när som helst!

Tablå 11.

Hos Konung Agis i Sparta.

ALKIBIADES och AGIS.

AGIS.

Min vän, Du skall icke spisa vid det offentliga bordet våra enkla rätter, Du som är van vid Athens lyx.

ALKIBIADES.

Jag? Den enklaste kost var alltid min regel; sofva med solen och upp med solen; Du vet inte hur sträng jag är mot mig sjelf.

AGIS.

När Du säger det, måste jag tro det; ryktet har dock förtalat Dig.

ALKIBIADES.

Det känner Du; och Du mins Hermesstoderna som jag icke slagit omkull, och hvilka blefvo min undergång.

AGIS.

Men säg mig; tror Du att gudarnes vilja nu är att Sparta skall vinna på Athen?

ALKIBIADES.

Så visst, och likavisst som dygden skall segra på lasten; Sparta är alla dygders boning och Athen alla lasters.

AGIS.

Man säger att alla Athenare vändt sig från qvinnorna till männen.

ALKIBIADES.

Så djupt äro de sjunkna, och derför skola de utrotas från jorden.

AGIS.

Nu hör jag att Du icke är den jag trott Dig vara, och nu kan jag lemna Dig befälet öfver vår här med fullt förtroende. — — — Nu gå vi mot Athen!

ALKIBIADES.

Jag är redo!

AGIS.

Utan skrupler, att Du går mot din fädernestad?

ALKIBIADES.

Jag är Hellen och icke Athenare; och Sparta är Hellas' hufvudstad!

AGIS.

Alkibiades är stor! — Jag går till Strategen, och Du skall tåga ut redan denna afton! Går.

ALKIBIADES.

Gå, konung! Alkibiades följer!

*

DROTTNING TIMÄA in.

Hell Alkibiades, min konung!

ALKIBIADES.

Drottning, min drottning! Hvi kallar Du din tjenare konung?

TIMÄA.

Derför att Sparta hyllat Dig; derför att jag skänkt Dig min ynnest, derför att Du är född af hjelteätt!

ALKIBIADES.

Konung Agis den Andre lefver!

TIMÄA.

Icke länge! Vinn ditt första slag, och Agis är död!

ALKIBIADES.

Nu börjar lifvet le för första gången, mot den hårdt bepröfvade, landsflyktige. Om Du visste min barndom med dess sorger, min ungdom med dess försakelser; vinet var icke vuxet för mig, qvinnan var icke skapad för mig; Backos kände jag icke, Afrodite var ej min gudinna; den kyska Artemis och den visa Pallas ledde mig öfver ungdomens förvillelser mot mitt mål, som var vetandet, visheten och Äran! Timäa, Drottning, när jag delade din bädd...

TIMÆA.

Tyst!

ALKIBIADES.

Då gick det upp för mig att skönheten är mer än visheten och...

TIMÆA.

Tyst! Man lyssnar!

ALKIBIADES.

Hvem lyssnar?

LYSANDER.

Jag, Lysander, Strategen! — Nu känner jag Dig, Alkibiades; jag har ditt hufvud under min ena arm, men jag har Spartas ära under min andra! Derför säger jag Dig: fly, innan jag qväfver Dig; fly innan Spartas ära gått förlorad!

ALKIBIADES.

Du har lyssnat vilse, Lysander!

LYSANDER.

Fly; gör oss den nåden att fly!... Det står femtio hopliter derute och vänta på ditt hufvud.

ALKIBIADES.

Hur många sade Du? Femtio! Då flyr jag. Hade det varit trettio, så hade jag stannat!

TIMÆA.

Alkibiades!

ALKIBIADES.

Farväl min drottning! Jag trodde Sparta om bättre än så! Detta skulle icke ha händt i Athen! Nu går

jag till Perserkonungen; der har man mera upplysta begrepp om det passande, och der slipper jag äta svartsoppa! Går.

Tablå 12.

Hos Persiska Ståthållaren Tissafernes.

ALKIBIADES och TISSAFERNES.

ALKIBIADES.

Jo, min lärare Protagoras, lärde mig en gång att allting födes ur sin motsats; derför ser Du kan mitt sinne rymma alla motsatser; Sparta och Athen äro mig lika kära, det är: lika förhatliga; den enas Statsgudar och den andras svartsoppa.

TISSAFERNES.

Du har ett stort hjerta, fremling; rymmer det Persien också?

ALKIBIADES.

Hela verlden!

TISSAFERNES.

Hvad tycker Du om min hufvudstad?

ALKIBIADES.

Jag tycker om alla hufvudstäder...

TISSAFERNES.

Men för ögonblicket skall Du mest tycka om min...

ALKIBIADES.

Det gör jag också!

TISSAFERNES.

Och Du skall tycka om mina bundsförvandter också.

ALKIBIADES.

Hvem är bundsförvandt — för ögonblicket?

TISSAFERNES.

I dag är det Sparta!

ALKIBIADES.

Godt, då är det Sparta.

TISSAFERNES.

Men, om det var Athen i morgon?

ALKIBIADES.

Så är det Athen i morgon!

TISSAFERNES.

— Tack! Nu förstår jag att Hellas är färdigt! — Är det så ruttet gamla Grekerlandet? Då är det knappt värdt en eröfring!

ALKIBIADES.

Min lärare Protagoras lärde att menniskan är alltings mått: derför mäter jag alltings värde utifrån mig sjelf; hvad som har värde för mig, det värderar jag!

TISSAFERNES.

Sådant lär Ni af Era profeter! Då ha vi bättre. Känner Du Zoro-Aster?

ALKIBIADES.

För att vara Er angenäm skulle jag önska ha känt honom från min barndom.

TISSAFERNES.

Då hade Du kunnat skilja på godt och ondt, på ljus och mörker, på Ormuzd och Ahriman. Och Du skulle ha lefvat i hoppet om ljusets seger — och om en all-försoning genom lidandet!

ALKIBIADES.

Jag kan ju försöka! Är det en stor bok? Mycket tjock, menar jag?

TISSAFERNES reser sig.

Hvad heter Era heliga böcker?

ALKIBIADES.

Heliga? Hvad är det?

TISSAFERNES.

Hvar hemtar Ni Er religion? kunskapen om gudarne?

ALKIBIADES.

I Homeros, tror jag.

TISSAFERNES.

Den har jag läst, men det är ju en ungdomsbok med äfventyr. Inte tror Ni att Zeus är den allrehögste verldens herre?

ALKIBIADES.

Jo, visst.

TISSAFERNES.

Men han är ju menedare och pederast!

ALKIBIADES.

Ja, hvad kan man göra åt det?

TISSAFERNES.

Hör Du gästvän, vi kunna ingenting företaga tillsammans, ty vi tjena icke samma gudar; I kallen oss

Barbaren! Väl! Men jag har icke namn nog skändligt på ett folk som dyrkar afgudar och sådana! — Hör Du; härute står en Atheniensisk legat! Som Athenarne äro lika genomruttna som Du, ha de förlåtit Dig, och vänta bara din återkomst, sedan Sparta står utanför Athens murar. Gå Du tillbaks till Athen; der är din plats!

ALKIBIADES.

Till Athen? Aldrig! Jag litar icke på dem!

TISSAFERNES.

Och de, icke på Dig; det passar bra! Gå till Athen! och säg Athenarne: att Persern icke vill ha dem! Vinrankan söker den friska Almen, men det ruttna kålhufvudet flyr hon!

ALKIBIADES.

Står Athenarn derute?

TISSAFERNES.

Han ligger derute, på sina knän för att be förrädarn Alkibiades om nåd, om nåden att han ville bli deras herre. Du är ju folkets man?

ALKIBIADES.

Ja visst.

TISSAFERNES.

Då måste Du ändra ståndpunkt, ty nu råda de förnäma i Athen.

ALKIBIADES.

Jag är ju förnäm, den förnämaste i staden.

TISSAFERNES.

Snurra! Sök en piska!

ALKIBIADES.

Jag måste tala vid Athenarn. Går.

TISSAFERNES.

Gör det Du! Tala Atheniensiska vid honom; Persiska förstår han inte!

Tablå 13.

Hemicykeln nedanför Akropolis.

SOKRATES och PLATON; KRITON.

SOKRATES.

Du har hört, Platon, att Nemesis-templet är stängdt, derför att prestinnan Theano vägrat förbanna Alkibiades.

PLATON.

Jag har hört det, Mästare!

SOKRATES.

Finner Du ej att det är vackert detta att hämnden upphört att dyrkas?

PLATON.

Förvisso är det vackert; ty när samlifvet bildat sig till en kedja af oförrätter och hämnder, och mensklighetens hålles fången i denna kedja, så är den första menniska som inställer hämnden tillika den största menniska, ty han har afhuggit kedjan; han är frälsaren.

SOKRATES.

Rätt! Men kan Du säga mig skilnaden på hämnd och straff?

PLATON.

Svårligen kan jag det, ty alla begrepp flyta öfver i hvarandra liksom flod och bifloder, så att ingen kan säga hvar floden börjar.

SOKRATES.

Hur skall Du då kunna skilja rätt och orätt?

PLATON.

Genom Zeus odödliga gåfvor till Prometheus' ofullkomliga skapelser, genom rättskänsla och blygsel.

SOKRATES.

Det är samvetet eller hvad jag kallar daimonion! Men, nu frågar jag: hafva alla menniskor samvete? Har Alkibiades samvete?

PLATON.

Alkibiades saknar samvete, och är derför en dålig menniska.

SOKRATES.

Hvad skall man då säga om Athenarne som återkallat Alkibiades?

PLATON.

Att de äro dåliga.

SOKRATES.

Ja, Athenarne äro dåliga och derför skola de förgås.

PLATON.

Kriton ser ut som om han önskade tala.

SOKRATES.

Kriton skall höra och tiga tills vidare; han går i förberedande klassen ännu. — Hvad synes Dig, Platon, om Aristofanes?

PLATON.

Jag harmas öfver hans vrängda framställningar, och jag tror icke Aristofanes är en menniska.

SOKRATES.

Hur kan Du säga det?

PLATON.

Aristofanes angriper och förlöjligar sofisterna, men är sjelf en sofist; han hudflänger demagogen, och är sjelf den störste; han försvarar gudarne, men tror icke på dem. Detta förfarande är så olikt en menniskas, att Aristofanes måste vara en omenniska.

SOKRATES

Eller en narr! Narren förlöjligar allt till och med sig sjelf. — Der kommer Euripides!

*

EURIPIDES in.

SOKRATES.

Välkommen Euripides till Hemicykeln; vår krets blir allt trängre; Perikles, Protagoras, Fidias, Nikias, Alkibiades äro redan borta; snart gå vi.

EURIPIDES.

Jag går nu straxt, och är kommen till afskedstagande.

SOKRATES.

Hvart går Du?

EURIPIDES.

Norrut, till Macedonien; det är ett nytt land, med kraft och allvar. Här har Aristofanes folkets öra med sitt grin; han har grinat ut mig och mina sorgespel.

SOKRATES.

Om Du väntar en tid, så följer jag Dig kanske.

EURIPIDES.

Hvad skall jag vänta?

SOKRATES.

Alkibiades' återkomst och Athens ruiner.

EURIPIDES.

Då vill jag vänta.

SOKRATES.

Från Athens ruiner tåga vi ut i verlden.

EURIPIDES.

Är Du icke Athenare?

SOKRATES

Jag är verldsborgare; min tanke har intet fädernesland, min tanke är jag; jag är icke till, endast hvad jag tänker är till.

EURIPIDES.

När Athen icke är mera, upphör jag att vara Athenare; förr, icke!

SOKRATES.

Då vänta vi!

*

THRASYBULOS in.

Alkibiades har landstigit!

SOKRATES.

Hå!

THRASYBULOS.

Demagogerna äro störtade!

SOKRATES.

Hå!

THRASYBULOS.

Hela staden går till Pnyx.

SOKRATES.

Då gå vi också!

Tablå 14.

På Pnyx.

ALKIBIADES i talarstolen; THRASYBULOS, SOKRATES, EURIPIDES, PLATON, KRITON nedanför.

ALKIBIADES.

Athenare, här han I Er Alkibiades igen, alltid densamme, men alltid ny. Jag lemnade Er och Er stad med stora förhoppningar och redlig vilja, men I återkalladen mig, och dömden mig till döden på falsk angifvelse. Orätten var således på Er sida, men ädelmodig som segraren förlåter jag Er. Det är sant att jag är densamme som då jag gick, men jag är icke densamme, lika litet som I förnäme, ären desamme som den pöbel der dömde mig den gången. År och erfarenheter ha lärt mig lifvets svåra konst, och jag tror mig kunna försäkra att nu och hädanefter, då Staten fått en styrelse af kunniga och kloka män, vi skola leda vårt Athen tillbaka till dess ärorika plats såsom Hellas' första stat. Jag svär vid Gudarne att vara Er trogen så länge som I följen mig! Viljen I?

FOLKET utanför.

Vi vilja!

ALKIBIADES.

Med Er vilja skall jag vara Eder herre, men ingen kan vara herre utan lydiga undersåtar; Sparta herrskar, derför att det har en herre; låtom oss lära af Sparta...

FOLKET utanför.

Vill han ha kronan?

ALKIBIADES.

Nej, ingen krona i Athen; ingen annan krona än medborgarkronan...

FOLKET utanför.

Athen vill ha en konung som Sparta.

ALKIBIADES.

Nej! Efter Kodros ingen konung! Rom vår granne har ingen konung sedan Tarquinius; det är endast Persern som har konungar, och I kännen Persern, jag känner Persern och hans land, der endast slafvar trifvas och tyranner.

THRASYBULOS.

Athen begär konung, Athen vill ha tyranner, Athen skall få det.

FOLKET utanför.

Inga tyranner! Bort med Alkibiades!

ALKIBIADES.

Athenare, det var jag som afböjde kronan, hvi kallen I mig tyrann?

FOLKET utanför.

Han ville herrska, och vi skulle lyda; bort med Alkibiades.

ALKIBIADES.

Rörliga hop, ombytliga sinnen!

FOLKET utanför.

Han smädar oss.

ALKIBIADES.

Jag har icke smädat!

FOLKET utanför.

Han nekar, han ljuger! Bort med honom!

ALKIBIADES.

Viljen I lyda mig, skall jag föra Er till seger mot Sparta!

FOLKET utanför.

Vi vilja icke lyda!

ALKIBIADES.

Far då väl, för sista gången! Du dåraktiga folk, Du förbannade stad! Hören Athenare! Lysander står för portarne! Jag hör hans trumpeter ljuda och hans hästar gnägga; Farväl Athen!

Tablå 15.

Ruinerna af Athens murar.

SOKRATES och EURIPIDES.

SOKRATES.

På ruinerna af Athens murar! Vi äro vordna Spartaner! Vi ville icke ha en tyrann och vi fingo trettio tyranner.

EURIPIDES.

Athen är icke mer, nu går jag norrut.

SOKRATES.

Med rätta! Tyrannerna ha förbjudit dina sorgespel, är det sant?

EURIPIDES.

Det är sanningen!

SOKRATES.

Och mig, vet Du det, ha de förbjudit undervisa!

EURIPIDES.

Ha de förbjudit Dig tala? Nej; alltså kan Du undervisa, ty Du kan icke tala utan att undervisa. Farväl Du milde, vise! Oraklet i Delphi har kallat Dig den visaste. Det var dess sista ord kanske, ty oraklen ha upphört sia! Allting har upphört; Hellas har upphört? Hvarför?

SOKRATES.

Ja fråga! — Har Zeus födt den son som skulle störta honom? Är Zeus störtad? Och har efterträdaren kommit?

EURIPIDES.

Ho vet! Folket har infört en ny gud som heter Adonai eller Adonis; han är från Österlandet och hans namn betyder Herren. Vem är han, den nye guden?

SOKRATES.

Säg det! Han lär skola dö, och stiga upp från de döda. Men de ha fått en gudinna också. Har Du hört om Kybele, gudarnes moder, en jungfru, som i Rom dyrkas i likhet med Vesta af Vestaliska prester. Och i Rom ansågs fienderna icke kunna fördrifvas ur staden förrän gudamodren flyttat in. Hvad är det?

EURIPIDES.

Det är så mycket nytt, och det är oklart som vin i jäsning! — — — Der kommer Aristofanes — Farväl min vän, för sista gången här i lifvet! —

SOKRATES.

Farväl Du siste store! — Aristofanes vinkar! Nej se, han gråter!

*

ARISTOFANES in.

Euripides, gå icke, förrän jag talat.

EURIPIDES.

Kan Du tala; jag trodde Du bara kunde grina.

ARISTOFANES.

Jag gråter!

EURIPIDES.

Fall inte ur rollen! — Skall detta föreställa tårar?

ARISTOFANES.

Beklaga en olyckskamrat, Euripides; tyrannerna ha förbjudit min teater!

EURIPIDES.

Sokrates, skall jag beklaga min bödel?

SOKRATES.

Jag tror att Nemesis' tempel är öppnadt igen! — — —

EURIPIDES.

Skall jag beklaga min bödel?

SOKRATES.

Aristofanes var aldrig naiv förr; nu är han det! — Jag beklagar Dig, Aristofanes, att Du icke får

smäda mig mer; Du vill kanske att jag skall hjelpa fram dina komedier igen? — Aristofanes, jag förlåter Dig; men låt oss gråta tillsammans öfver Athen!

EURIPIDES.

För sista gången: farväl vän, farväl fiende! Farväl Athen!

Tablå 16.

Hos Aspasia.

SOKRATES och ASPASIA.

SOKRATES.

Alkibiades har flytt till Persern igen.

ASPASIA.

Jag är trött på Alkibiades.

SOKRATES.

Och Euripides till Macedoniern.

ASPASIA.

Från sina två hustrurs minne.

SOKRATES.

Du är vorden bitter.

ASPASIA.

Jag är trött; på ruiner, på alltsammans. Tyrannerna mörda medborgare...

SOKRATES.

Det är tyranners syssla.

ASPASIA.

Få vi lugn snart?

SOKRATES.

På kerameikos.

ASPASIA.

Jag vill icke dö; jag vill lefva, men lugnt!

SOKRATES.

Att lefva är icke lugnt!

ASPASIA.

Jo, om man har det bra.

SOKRATES.

Det har man aldrig.

ASPASIA.

Nej, om man är illa gift som Du.

SOKRATES.

Min hustru är nog den värsta; hade hon icke fått den visaste, vore hon mördad.

ASPASIA.

Xantippa förråder Dig med sitt sqvaller, och som hon icke förstår hvad Du säger, ger hon vanställda bilder af dina tankar och din person.

SOKRATES.

Det vet jag, men kan icke hjelpa't.

ASPASIA.

Hvarför sitter Du qvar i förnedringen?

SOKRATES.

Hvarför fly? Det är endast för öfvermagten man har rätt att fly; Xantippa är icke min öfvermagt, ty min själ rår hon icke på.

ASPASIA.

Du är förbjuden vid dödsstraff att föreläsa, det vållar hon.

SOKRATES.

Hon må vålla min död, så har hon vållat min befrielse!... Aspasia, jag hör att vår vänskap är på nedgående; du har fått nya vänner, Du är vorden en annan, låt mig säga farväl, innan Lysikles kommer!

ASPASIA.

Lysikles? Känner Du honom?

SOKRATES.

Ja! Hela staden talar om ditt äktenskap —

ASPASIA.

Med boskapshandlaren Lysikles?

SOKRATES.

Ja; det är din sak, jag talar icke på den.

ASPASIA.

Men Du tycker att Perikles' minne borde bättre ha bevarats...

SOKRATES.

Dock icke som Aspasia!

SOKRATES.

Jag skulle gerna sett Aspasias minne bättre bevaradt; men, då jag sett Athenare gå med blomsterkransar smyckade att fira Athens undergång, då jag sett Fidias dö i fängelse och Euripides gå i landsflykt... då —

ASPASIA.

Hur skall då Sokrates sluta?

ASPASIA.

Gudarne göra narr af oss!

SOKRATES.

I sanning, ja.

ASPASIA.

Farväl, Sokrates, den visaste...

SOKRATES.

Den vise, derför att han visste ingenting!

Tablå 17.

Hos Pharnabazos. Persiske Satrapen.

ALKIBIADES och TIMANDRA.

ALKIBIADES.

Du tror då, Timandra, att Cyrus går mot Artaxerxes sin broder, för att intaga Persiens tron?

TIMANDRA.

Jag är viss derpå; och lika viss att han har tio tusen Athenare under Xenofon med sig.

ALKIBIADES.

Tror Du att Artaxerxes är varnad?

TIMANDRA.

Jag vet det!

ALKIBIADES.

Hvem har kunnat varna honom?

TIMANDRA.

Det har Du gjort.

ALKIBIADES.

Vet Cyrus det?

TIMANDRA.

Ja, det vet han.

ALKIBIADES.

Hvem har förrådt mig?

TIMANDRA.

Det har jag gjort!

ALKIBIADES.

Då är jag förlorad.

TIMANDRA.

Ja, det är Du.

ALKIBIADES.

Tänk att jag skulle falla på en qvinna?

TIMANDRA.

Kunde du vänta annat, Alkibiades?

ALKIBIADES.

Egentligen icke! — Kan jag inte fly?

TIMANDRA.

Inte Du, men jag!

ALKIBIADES.

Jag ser rök; är det eld i huset?

TIMANDRA.

Eld i huset, och bågskyttar utanför!

ALKIBIADES.

Lustspelet är slut; sorgespelet börjar!

TIMANDRA.

Och satyrspelet tar vid...

ALKIBIADES.

Det är hett om fötterna, eljes kommer döden med kylan...

TIMANDRA.

Allting föds af sin motsats, men Alkibiades dör...

ALKIBIADES.

Gif mig en kyss!

TIMANDRA.

Den skall Du få...

ALKIBIADES.

Tack!

TIMANDRA.

Gå till fönstret får Du se något!

ALKIBIADES.

Nu ser jag!

Träffas af en pil.

Nu ser jag deremot ingenting! Det mörknar nemligen! — Och jag trodde det skulle ljusna! — O Sokrates, hvad Du visste litet! Dör.

Tablå 18.

Utanför Den Okände Gudens Tempel i Athen.

SOKRATES, PLATON, KRITON; LUCILLUS.

SOKRATES.

Detta är den okände gudens tempel! Hvem är den Okände, Platon?

PLATON.

Eftersom han är okänd, känner ingen honom.

SOKRATES.

Kriton skall få börja tala. Hvem är den Okände Guden?

KRITON.

Han kan vara känd af andra folk, fastän okänd af oss.

SOKRATES.

Rätt! Hvilka folk känna honom?

LUCILLUS.

Romarne känna ock den Okände guden.

SOKRATES.

Kunna Romarne känna det Okända?

LUCILLUS.

De kunna äga kännedom om hans tillvaro utan att känna hans väsen.

SOKRATES.

Rätt! Alltså hans tillvaro känna vi. Är han i frändskap med Zeus, och är han tilläfventyrs sonen som skall störta Zeus, hvilken Son Æschylus har bebådat?

PLATON.

Derom veta vi intet!

SOKRATES.

Äro gudarne till endast för oss, eller äro de till i och för sig sjelfva?

PLATON.

Det gudomliga har egen tillvaro, men gudarne äro till genom oss.

SOKRATES.

Om Anytos, Kleons efterträdare, hörde detta, skulle han förderfva oss.

KRITON.

Anytos har många öron; der kommer ett!

SOKRATES.

Å nej, det är Ebreern Kartafilos; han är vår vän närmast!

*

KARTAFILOS
in med sina två söner.

SOKRATES.

Ebreiske man, säg oss, om Du känner den Okände Guden.

KARTAFILOS.

Jag känner bara en gud. Hvad säger profeten, Du Esau?

ESAU.

Hafva vi icke alle en Gud, hafver icke allt en fader skapat oss?

SOKRATES.

Hvad heter Er gud?

KARTAFILOS.

Hans rätta namn får icke nämnas, men han döljes under namnet Adonai.

SOKRATES.

Är det Adonis, den nyinförde guden från Österlandet?

KARTAFILOS.

Jag känner bara en gud! Hvem är han, Du, Jakob?

JAKOB.

Han är Abrahams, Isaks och Jakobs gud, som gaf Abraham löftet, och som förde våra fäder ut ur den Egyptiska träldomen.

SOKRATES.

Detta är mig okändt, okändt som den Okände guden!

*

ANYTOS in.

Sokrates, Du förför ungdomen, Du är vid dödsstraff förbjuden undervisa; nu är Du anklagad.

SOKRATES.

Gudarnes vilja må ske! — Får jag försvara mig?

ANYTOS.

Du får! Men heliasterna sågo helst att Du begaf Dig ur landet.

SOKRATES.

Jag flyr icke!

ANYTOS.

Då går Du i fängelset!

SOKRATES.

Jag går!

Tablå 19.

I Sokrates' fängelse.

SOKRATES och XANTIPPA.

SOKRATES.

Gråt icke; Du har ingen skuld i detta.

XANTIPPA.

Vill Du icke se barnen?

SOKRATES.

Hvarför skulle jag slita sönder deras små hjertan med ett onyttigt afskedstagande? Gå Du till gossarne och trösta dem; förströ dem med en utfärd i skogarne...

XANTIPPA.

Skulle vi glädas, då Du dör?

SOKRATES.

Glädjens att mina lidanden fått ett slut, fröjden Eder att jag dör med heder, ty de diktade brott mot diktade gudar jag dömts för, äro icke nesliga; det är ju teater, der allt är låtsadt.

XANTIPPA.

Har Du ingen sista önskan?

SOKRATES.

Jag önskar ingenting, jo frid, frihet från Era dåraktiga tårar och suckar, och Er störande klagan; gå hustru, och tänk att Sokrates vill sofva, ty han är trött och knarrig; tänk, att han vaknar igen och då är uthvilad, föryngrad, glad och älskvärd!

XANTIPPA.

Jag önskar att Du lärt mig allt detta förut; af mig hade Du ingenting att lära.

SOKRATES.

Jo, min vän, af Dig lärde jag tålamod...

XANTIPPA.

Förlåter Du mig?

SOKRATES.

Det kan jag icke mera, ty det har jag redan gjort. Säg farväl nu, som om jag skulle resa! Säg: välkommen åter! som om jag snart vore tillbaka.

XANTIPPA.

Far då väl Sokrates; var icke ond på mig!

SOKRATES.

Nej, jag är mycket god!

XANTIPPA.

Farväl, för evigt, Sokrates.

SOKRATES.

Icke för evigt! Du önskar ju återse mig? Gör en glad min; och säg: vi ses igen!

XANTIPPA.

Vi ses igen!

SOKRATES.

Så der! — Vi ses igen! Och då gå vi tillsammans med barnen ut i skogarne...

XANTIPPA.

Sokrates var icke den jag trodde.

SOKRATES.

Gå nu, eljes få vi aldrig slut...

XANTIPPA går.

*

PLATON och KRITON in.

SOKRATES.

Stunden nalkas, vänner...

PLATON.

Har Du lugn, mästare?

SOKRATES.

Sanningen att säga, är jag ganska lugn; glad vill jag icke påstå jag är, men mitt samvete säger mig intet störande.

PLATON.

När Sokrates, när... skall det ske?

SOKRATES.

Du menar när bägaren skall tömas? — Platon, min bäste, min käre... det hastar... jag har nyss njutit en sömn... jag har varit öfver på andra sidan ... jag har sett i ett ögonblick den oförvanskliga skönhetens urbilder, af hvilka tingen endast äro dunkla afbilder... jag har skådat framtiden, människoslägtets öden... jag har talat vid de höge, mägtige, rene... jag lärde den visa ordning som styrer den stora skenbara oredan... jag bäfvade öfver alltets outgrundliga hemlighet som jag grep i en aning... och jag fattade hela vidden af min okunnighet... Platon, Du skall skrifva't; Du skall lära människorna att med måttfull ringaktning skåda på tingen, att med vördnad se upp till det osynliga, ära skönheten, odla dygderna och hoppas på förlossningen, under arbetet, i pligterna, och genom försakelsen.

Han går till bädden och lägger sig.

PLATON.

Mästare, Du är sjuk!

SOKRATES.

Nej, jag har varit, men nu tillfrisknar jag och vore färdig offra åt Æskulap...

KRITON till Platon.

Han har druckit drycken.

PLATON till Sokrates.

Har Du redan...

SOKRATES.

Jag har redan tömt bägaren. Gråten icke...

PLATON.

Den visaste går ifrån oss, och den dygdigaste.

SOKRATES.

Den dygdigaste är mer, tack för det ordet; ingen dödlig är vis... men jag prisar gudarne som gifvit mig blygsel och rättskänsla.

Det blir tyst i rummet.

PLATON.

Sokrates är död!

III.

LAMMET OCH VILDDJURET

15 TABLÅER

FÖRSTA AFDELNINGEN.

Tablå 1.

I marken invid Betlehem.

FÖRSTA HERDEN.

Hör granne; hur långt är natten liden?

ANDRA HERDEN.

Andra väkten, ty Hundstjernan står högt öfver synkretsen.

FÖRSTA HERDEN.

Måhända var Du inne till skattskrifningen i går?

ANDRA HERDEN.

Jag var! Hedningarne djerfvas räkna samman folket...

FÖRSTA HERDEN.

Herren har fullbordat sina straffdomar på Israël; vi voro i den Egyptiska träldomen, vi voro fångar i Babylon, Macedoniern tog oss, Persern slog oss, och se, nu äro vi Romare vordne.

ANDRA HERDEN.

Och de vilja påföra oss fremmande gudar! Kejsaren Augustus har låtit resa ett tempel åt sig sjelf, der han dyrkas! Kan styggelsen gå längre, är Israël

så platt förgäten, har Herren glömt sitt löfte han gaf vår fader Abraham?

FÖRSTA HERDEN.

Juda är fången i elände och svår träldom, han bor bland hedningarne och finner ingen ro, alla hans förföljare fara illa med honom.

ANDRA HERDEN.

Vägarne till Zion ligga öde, alla hans portar stå öde; hans prester sucka, hans jungfrur se ömkliga ut och han är bedröfvad.

FÖRSTA HERDEN.

Hafver Du då förkastat Juda eller vämjes din själ vid Zion? Hvi hafver Du så slagit oss att ingen hela kan? Vi hoppades att det skulle frid varda, men här kommer intet godt...

ANDRA HERDEN.

Se, granne, detta sken; är det månen som går upp?

FÖRSTA HERDEN.

Ve, det nalkas oss! Det är icke månen.

ANDRA HERDEN.

En ljusstod eller ett spökelse är det!

FÖRSTA HERDEN.

Herre hjelp oss!

*

ÄNGELEN in, i ett ljussken.

Varer icke förfärade, ty se, jag bådar Eder stor glädje, hvilken alla folk vederfaras skall. I dag är Eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad. Går.

*

KÖR AF ENGLAR uppifrån.

Ära vare Gud i höjden,
Frid på jorden!
Och människorna en god vilja!

*

DE TRE VISE MÄN, CASPAR, MELCHIOR, BALTHASAR.

CASPAR.

Hvar är den nyfödde Judakonungen? Ty vi hafva sett hans stjerna i Österlanden, och äro komne att tillbedja honom.

FÖRSTA HERDEN.

Statt upp, var ljus, Jerusalem, ty ditt ljus kommer, och Herrans herrlighet går upp öfver Dig; ty si mörker öfvertäcker jorden och mörkhet folken; men öfver Dig uppgår Herren och hans herrlighet synes i Dig!

ANDRA HERDEN.

Fröjder Eder I himlar, gläd Dig Du jord, lofsjunger I berg, ty Herren hafver hugsvalat sitt folk, och förbarmat sig öfver De eländiga.

FÖRSTA HERDEN.

Låter oss gå till Betlehem och se det vi hafva hört skett vara, det Herren oss uppenbarat hafver.

Tablå 2.

Utanför stallet i Betlehem.

DE TRE VISE MÄN och HERDARNE.

MELCHIOR.

När Konung Herodes fick höra om den nyfödde Judakonungen, sporde han oss hvar han var född. Då svarade vi med Profeten: I Betlehem. Du Betlehem i Judiska landet är ingalunda den minsta af Judas städer, ty af Dig skall komma den Fursten som öfver mitt folk Israel en Herre vara skall. Då blef Herodes förskräckt och sade till oss: Farer dit, och när I funnit barnet säger mig det igen. Men Herrans engel har uppenbarat oss i sömnen att icke fara åter till Herodes, ty han står efter barnets lif.

*

MARIA i dörren med Barnet.

BALTHASAR.

Hell Maria, Välsignad vare Du ibland qvinnor och välsignad din lifsfrukt.

MARIA.

Min själ prisar Herren och min ande fröjdar sig i Gud, ty han hafver sett till sin tjenarinnas ringhet; den Mägtige hafver gjort mägtig ting med mig, och hans namn är heligt; hans barmhertighet varar ifrån slägte till slägte öfver dem som frukta honom.

FÖRSTA HERDEN.

»I dag skall ett ljus lysa för oss — ty Herren är oss född; och Han skall kallas Underbar, Gud, Fredsfurste, den tillkommande tidens Fader, hvars rike ingen ända hafver!»

Tablå 3.

Utanför Solens tempel vid Leontopolis.

LUCILLUS, en Romare. KARTAFILOS, Israelitisk köpman.

KARTAFILOS.

Stå, vandrare, och säg mig vägen till Solens stad.

LUCILLUS.

Du ser den.

KARTAFILOS.

Detta är Beth Semes.

LUCILLUS.

Heliopolis, der Greker och Romare hemtat sin visdom; Platon sjelf har varit här...

KARTAFILOS.

Detta är landet Gosen som vår fader Abraham besökte, och som Jakob fick sig tilldeladt. Israel vandrade ut till Kanan, men de efterkommande återvände hit, när Nebukadnezar förstörde Zion, och förde vårt folk i den Babyloniska fångenskapen. Är det många Ebreer här?

LUCILLUS.

Många tusende, och eget tempel ha de fått uppbygga.

KARTAFILOS.

Det är Romerskt land?

LUCILLUS.

Ja!

KARTAFILOS.

Allt är Romerskt numera; Syrien vårt Kanan är Romerskt, Grekland, Egypten...

LUCILLUS.

Germanien, Gallien, Brittanien... verlden är Rom, såsom Sibyllinska löftet förutsade.

KARTAFILOS.

Men verlden skall frälsas genom Israel, enligt Guds eget löfte till vår fader Abraham.

LUCILLUS.

Den fabeln har jag också hört, men för stunden är det Rom som har löftet. — Kommer Du från Jerusalem?

KARTAFILOS.

Jag kommer genom öknarne, och medför hustru och barn. Barnet räddade jag undan Herodes...

LUCILLUS.

Herodes, Tetrarken; ja, hur sade ryktet om Herodes?

KARTAFILOS.

Vise män från Österlandet spådde om en nyfödd judakonung i Betlehem, och derför lät Herodes mörda alla gossebarn i den nejden; liksom Pharao en gång lät döda våra förstfödda i Egypten.

LUCILLUS.

Judakonungen? Hvem skulle det vara?

KARTAFILOS.

Messias, den utlofvade...

LUCILLUS.

Tror Du att han är född?

KARTAFILOS.

Jag kan icke säga't!

LUCILLUS.

Jag tror att han är född; han som skall beherrska verlden och lägga alla folk under sin spira.

KARTAFILOS.

Hvem skulle det vara?

LUCILLUS.

Kejsar Augustus.

KARTAFILOS.

Är han av Abrahams säd eller af Davids hus? Icke är han! Har han kommit med friden, som Esaias profeterat: Hans herradöme skall stort vara och på friden ingen ände... Kejsaren är förvisso icke fridens man...

LUCILLUS.

Farväl, Israels barn. Nu är Du Romersk undersåte, var Du nöjd med frälsningen från Rom, någon annan känna vi icke! Går.

*

KARTAFILOS gör en tyst bön.

*

JOSEF, MARIA med barnet vandra förbi.

ANDRA AFDELNINGEN.

Tablå 4.

Hos Romerske Ståthållaren Pilatus.

PILATUS och Hans Hustru PORCIA.

PILATUS.

Du säger alltså att Tetrarken Herodes under min frånvaro låtit afrätta en Ebreisk man, kallad Johannes, och att saken väckt oro. Hvad vet Du om anledningen?

PORCIA.

Endast detta har jag förnummit ute i staden: Herodes hade skiljt sig från sin hustru och äktat sin svägerska. När denne Johannes som var en profet, förebrådde Herodes' hans brottsliga handling, lät Tetrarken kasta Döparen, han ock kallas, i fängelse, och har nu nyss afrättat honom.

PILATUS.

Döparen? Är det samme man som låter så mycket tala om sig och går under namnet Josuah, Jesse eller...

PORCIA.

Du menar Jesus?

PILATUS.

Ja; Nazarenern, Galiléern eller hvad de kalla honom eljes? Är det icke samme man?

PORCIA.

Nej, det är två, men Johannes är död nu!

PILATUS.

Sällsamt! Men denne Jesus döper ju också, botar sjuka och uppväcker döda?

PORCIA.

Man förvexlar dem, men de äro två — eller har varit.

PILATUS.

Vill Du kalla portvakten Kartafilos; han brukar ha reda på hvad som händer i staden!

PORCIA.

Det vill jag, men vi ha just en af Galiléerns lärjungar nere i köket; han kommer med fisk ibland...

PILATUS.

Må de komma båda två; jag måste ha ett slut på denna historia.

PORCIA går.

*

PILATUS vandrar orolig.

*

KARTAFILOS in.

PILATUS.

Har Du fiskaren med Dig?

KARTAFILOS.

Han väntar.

PILATUS.

Hvad heter han?

KARTAFILOS.

Simon kallad Petrus.

PILATUS.

Israelit?

KARTAFILOS.

Israelit.

PILATUS.

Har Du sett den man som kallas Jesus?

KARTAFILOS.

Nej; han visar sig endast för somliga.

PILATUS.

Hvad menar Du: syns han endast för somliga?

KARTAFILOS.

Många tala om honom, men endast några få se honom, ty han undviker hopen; går ofta ut i öknar och ensamheten.

PILATUS.

Kalla in fiskaren.

KARTAFILOS går.

*

PILATUS vandrar orolig.

*

SIMON PETRUS in.

PILATUS.

Du heter Simon och säljer fisk.

SIMON.

Ja, herre.

PILATUS.

Du kände den mannen Johannes som nyss är afrättad.

SIMON.

Jag kände honom.

PILATUS.

Hvem var han, hvar föddes han?

SIMON.

Han föddes i Judiska landet af den presten Zacharias och hans hustru Elisabeth, men genom gudomlig kraft, ty föräldrarne voro båda öfver den åldern.

PILATUS.

Hvad menar Du med gudomlig kraft? — Voro icke föräldrarne hans rätta?

SIMON.

Herre, vi tala icke samma språk och tjena icke samma gudar, hvi spörjer Du mig?

PILATUS.

Hvi djerfves Du spörja mig, Du mask? Svara mig mer om Johannis födelse, hvad som hände när han var född.

SIMON.

Presten Zacharias blef uppfylld af den Heliga Anda, då han såg barnet födt, och han profeterade: »Lofvad vare Herren, Israels gud, ty han har besökt och förlossat sitt folk. Och Du barn — sade han till Johannes — skall kallas den Allerhögstes profet.»

PILATUS.

Menen I att Johannes var Messias?

SIMON.

Nej, han var föregångaren.

PILATUS.

Till hvem?

SIMON.

Till Jesus.

PILATUS.

Det är två alltså? Under hvilka särskilda omständigheter föddes Jesus? Vet Du det?

SIMON.

Äfven han föddes genom gudomlig kraft, och var bebådad.

PILATUS.

Och han är Messias, tror Du?

SIMON.

Han är Messias.

PILATUS.

Som skall befria Er från Romarne?

SIMON.

Han skall befria oss och alla ifrån Syndens välde?

PILATUS.

Synden? Hvad är det?

SIMON.

Det onda.

PILATUS.

Hvad är ondt, hvad är godt? Gå din tok, och sköt dina nät.

Tablå 5.

Templets Förgård.

HERODES och PILATUS.

PILATUS.

Tala Herodes! Ditt hjerta är fullt, och ditt sinne är oroligt.

HERODES.

Ja; jag lät afrätta denne Johannes och menade det var slut; men nu går han igen.

PILATUS.

Jesus är icke densamme; han är en annan.

HERODES.

Du menar så, men jag tror att Johannes är återuppstånden.

PILATUS.

Folket trodde en gång att Johannes var deras Messias, men Johannes visade på Jesus.

HERODES.

Kan man icke få se denne mannen som alla tala om?

PILATUS.

Det lär vara svårt, ty än är han här, än der.

HERODES.

Sannolikt är han en magier eller trollkarl liksom så många i dessa tider.

PILATUS.

Väl, men folket tror nu att han är löftets man som skall befria dem.

HERODES.

Sällsamt, men han skall vara född i Betlehem under Kejsar Augusti sista år, då min fader Herodes den Store blef uppskrämd med ryktet om tillvaron af en nyfödd Judakonung, och derför lät han döda alla gossebarn i Betlehem. Skulle denne ha undkommit?

PILATUS.

Han säges vara uppfostrad i Heliopolis i Egypten.

HERODES.

Och detta är trettio år sedan; nu först börjar han låta tala om sig.

PILATUS.

Låtom oss fråga öfverstepresten, han bör veta mer.

HERODES.

De larma uppe vid templet!

PILATUS.

Jag gissar orsaken.

HERODES.

Är det kejsarens bild som skall uppställas?

PILATUS.

Alldeles! Vår nådige Tiberius lefver som en dåre på Capri, tar stryk af sin brorson Caligula om han kan kallas för brorson då sönerna äro gifta med sina mödrar; men det hindrar icke kejsaren att påbjuda förgudningen.

HERODES.

Antiokus Epifanes lät uppställa Zeus i det Judarnes aldraheligaste; det var dock en gud, men ställer de opp kreaturet Tiberius, så blir det uppror.

PILATUS.

Hvad kan man göra åt det? — Der kommer Kaiphas.

*

KAIPHAS in.

HERODES.

Hvilket larm i templet?

KAIPHAS.

Det är Galiléern som återigen förvillar folket; nu har han gått till våldsamheter och utdrifver vexlarne från deras platser.

HERODES.

Är han der, må vi se honom!

KAIPHAS.

Han är redan borta.

PILATUS.

Säg oss, öfversteprest, hvad är det med denna mannen? Tror Du han är Eder utlofvade Messias?

KAIPHAS.

Hur kunde jag tro det? En stackars timmermans son som är sjuk i huvudet? Bort det!

PILATUS.

Hvad är det han lär?

KAIPHAS.

Han lär folket olydnad mot vår heliga lag: Han bryter Sabbathen, han håller icke fastan, han lossar familjens band och uppmanar ungdom att öfverge fader och moder för hans skull, han säger sig vara Jehovas son...

PILATUS.

Har I vittnen?

KAIPHAS.

Ja; de motsäga dock hvarandra...

HERODES.

Skaffa bättre vittnen.

PILATUS.

Öfversteprest, Du vet att Kejsaren genom senatsbeslut blifvit beviljad apotheosen, och att hans bild skall uppställas i templet.

KAIPHAS.

Vi lefva på vår kejsares nåd, men sker styggelsen, gå vi alla i döden, som våra Makkabéer det gjort.

PILATUS.

Så mån I gå i döden!

KAIPHAS.

Jag vill sammankalla det höga Rådet, och meddela kejsarens vilja.

PILATUS.

Vidare: Du skall innan Påskhögtiden hafva den Galileiske mannen inför mig, ty jag vill se honom!

KAIPHAS.

Jag skall!

PILATUS.

Gå i frid!

KAIPHAS går.

*

PILATUS.

Det är ett hårdt folk! Du är ock af Israel, Herodes?

HERODES.

Icke af Jakobs hus, men af Esaus, ty jag är Edomit, och min moder var Samaritanska, af de föraktades slägt; Jakob stal förstfödslorätten från Esau, derför älskar jag icke Jakob och de tolf stammarne.

PILATUS.

Jag önskar jag aldrig sett detta landet, ty här kommer intet godt ut.

Tablå 6.

I Stora Rådet.

KAIPHAS, ANNAS, RADSHERRAR, JUDAS ISCHARIOTH.

KAIPHAS.

Då vi icke kunna undgå styggelsen, att kejsarbilden reses i det Allraheligaste, och då folket skall förgås i upproret är oss bättre att vi bringa Herranom vårt offer och att en dör för folket!

ANNAS.

Ett utomordentligt försoningsoffer är oss af nöden och då Påska stundar, låtom oss offra Galiléern.

KAIPHAS.

Men offret skall vara rent för att behaga Herren! Ischarioth! är Galiléern ren?

JUDAS.

Ren som ett lamm!

KAIPHAS.

Må han då taga Israels synder på sig att vi må frälsas i hans blod. — Ischarioth öfverbringar honom i våra händer! — — Du har sagt ditt pris?

JUDAS.

Trettio silfversiklar!

KAIPHAS.

Du har dem! — Gå!

JUDAS går.

*

KAIPHAS.

Annas! — Skrifver icke Profeten Zacharias: Och de vägde upp så mycket jag gällde, trettio silfversiklar?

ANNAS.

Jo, han skrifver, och lägger till: Och jag tog de trettio silfversiklar och kastade dem i Herrans hus att de skulle krukomakaren gifne varda.

KAIPHAS.

Må den andra lärjungen komma in!

*

JOHANNES Evangelista in.

KAIPHAS.

Hvad vittnesbörd bär Du om din lärare? Har han upphäft sig mot Mose Lag?

JOHANNES.

Han har fullkomnat lagen.

KAIPHAS.

Men hvilket nytt bud har han infört i vår heliga lag?

JOHANNES.

Älsker Eder inbördes; Älsker Edra ovänner, välsigner dem som Eder banna...

KAIPHAS.

Har han sagt sig vara Judeens konung?

JOHANNES.

Mästaren har sagt: Mitt rike är icke af denna verlden.

KAIPHAS.

Har han sagt, att barnen skola resa sig mot föräldrarne?

JOHANNES.

Mästaren har sagt: Den som älskar fader eller moder mer än Gud, han är mig icke värd.

KAIPHAS.

Har han sagt att man har rätt försumma sina borgerliga plikter?

JOHANNES.

Mästaren har sagt: Söker först efter Guds rike och hans rättfärdighet, så faller Eder allt detta andra till.

KAIPHAS.

Har han sagt åt arbetaren att han skall lemna sin syssla?

JOHANNES.

Mästaren har sagt: Kommer till mig I alle som arbeten och ären betungade och jag vill vederqvicka Eder.

KAIPHAS.

Har han sagt att han skall intaga hela verlden?

JOHANNES.

Mästaren har sagt: I verlden hafven I tvång, men varer vid god tröst, jag hafver öfvervunnit verlden.

*

ANNAS.

Af allt hvad jag hört och förnummit: Denna man har icke svarat på en enda fråga.

JOHANNES.

Derför att Mästaren svarar i anda och sanning, men I skriftlärde och Fariséer frågen efter köttet och i bokstafven. Der står ett svärd emellan oss, vi äro icke samma Andas barn.

KAIPHAS.

Jag förstår ingenting.

JOHANNES.

Till att förkunna Evangelium de fattiga, hafver han sändt mig, till att läka de förkrossade hjertan, till att predika de fångar frihet, de blinda syn och de sönderslagna förlossning!

ANNAS.

Det Du talat i oförstånd, unge man, kan hvarken bringa Dig eller din mästare lof.

JOHANNES.

Ve Eder, då människorna lofva Eder! Och den som viker från det onda, han måste hvars mans rof vara!

KAIPHAS.

Gå!

JOHANNES går.

*

KAIPHAS.

Denna nya visdom är mig en galenskap.

ANNAS.

Detta tal är mig ett fremmande språk. Ett rike som icke är af denna verlden, det är nonsens!

KAIPHAS.

Det är förvisso ingen Messias! Och han må döden dö!

ANNAS och RADSHERRARNE.

Amen!

Tablå 7.

En gata i Jerusalem.

KARTAFILOS och LUCILLUS.

LUCILLUS.

Hvad är det man väntar på? Alla vänta men ingen vet hvad.

KARTAFILOS.

Israël väntar på löftet och rikets upprättande; hvad väntar Romaren?

LUCILLUS.

Romaren väntar på rikets undergång; så länge det fanns patricier och plebejer som med stridiga krafter spände statens hvalfkupa, så länge höll riket; men nu äro alla plebejer, kejsarens plebejer, och derför ramlar det.

KARTAFILOS.

Israæl skall bygga på Rom.

LUCILLUS.

Är det Galiléern som sagt det?

KARTAFILOS.

Nu nämnde Du honom; två män kunna icke råkas på gatan utan att tala om honom; hvem är han? Sjelf säger han sig vara guds son, Messias, verldens frälsare.

LUCILLUS.

Han äter och dricker med slödder och tullnärer, så att han är nog en menniska.

KARTAFILOS.

En menniska och mer än en menniska. — Hvart går Du?

LUCILLUS.

Till rännarbanan att se på gladiatorerna. Och Du?

KARTAFILOS.

Jag går att reda påskalammet åt de mina.

De gå.

PETRUS och JOHANNES.

PETRUS.

Mästaren sade: Gån in i staden, och när I råken en man bärande ett vattenkrus, så frågen honom hvar

Herren skall äta påskalammet med sina lärjungar, och han skall visa Eder rummet. Nu ha vi gått gata efter gata utan att möta den sagde: hvad skola vi tro?

JOHANNES.

Petrus, Varen stille i hoppet...

PETRUS.

I hoppet? Om hvad? Sade icke Mästaren att han skulle dödas nu vid påska-högtiden; hvad hafve vi då att hoppas?

JOHANNES.

Att han skall vara när oss alla dagar intill verldens ända.

PETRUS.

Och vi skola regera med honom och döma de tolf Israels slägter?

JOHANNES.

Med din otålighet och ditt oförstånd förråder Du din Mästare.

PETRUS.

Jag? Om ock alla andra skola förråda och förneka honom, jag dock icke.

*

JUDAS in.

Hvad söken I?

PETRUS.

Rummet der Mästaren skall äta påskalammet med oss.

JUDAS.

Så, så!

JOHANNES.

Du blir med oss?

JUDAS.

Ja väl!

JOHANNES.

Du kommer från Ståthållaren Pilatus?

JUDAS.

Ja, de hade fängslat en mördare.

JOHANNES.

Upprorsmakaren? Och Du vittnade?

JUDAS.

Jag vittnade!

JOHANNES.

Du vittnar gerna?

JUDAS.

Ja, mot mördare och upprorsmakare; jag älskar ordning och lag.

JOHANNES.

Mördaren hette Barabass?

JUDAS.

Hur vet Du?

JOHANNES.

Hela nejden vet det!

*

ZACHEUS tullnären in.

Är Mästaren här?

PETRUS.

Nej! Hvad önskar Du? Hvem är Du?

ZACHEUS.

Jag är tullnären Zacheus, den lille syndaren i fikonträdet som Mästaren velat gästa.

JUDAS.

Icke är Du en lärjunge?

ZACHEUS.

Den ringaste, men icke en af de tolf.

JUDAS.

Hvad vill Du Mästaren?

ZACHEUS.

Jag vill säga honom att en af de tolf är en förrädare!

JUDAS.

Hvem?

ZACHEUS.

Det skall han veta sjelf.

*

MANNEN MED VATTENKRUSET.

JOHANNES.

Mästaren låter säga Dig: Hvar är gästabudssalen der jag må äta påskalammet med mina lärjungar?

MANNEN.

Se här är det; träden in.

JOHANNES.

Simon Petrus, tror Du nu?

PETRUS.

Jag tror!

*

Tablå 8.

I Gethsemane.

PETRUS, JAKOBUS, JOHANNES.

JAKOBUS.

Hvad gör Mästaren?

PETRUS.

Han beder, jag hör hans ord: Så tag denna kalken ifrån mig, dock ske icke min vilja utan din!

JOHANNES.

Se hans ångest, se från hans svettiga panna löper blodet.

PETRUS.

Hvarför ber han icke sin fader om en legion englar till försvar?

JOHANNES.

Derför att verket skall fullkomnas...

JAKOBUS.

Hvilket verk?

JOHANNES.

Försoningens!

PETRUS.

Blir det frid på jorden sedan?

JOHANNES.

Ja, det blir!

PETRUS.

Förstår Du huru?

JOHANNES.

Jag förstår ej, men jag tror, ty Mästaren har sagt det!

JAKOBUS.

Står upp och låter oss gå, ty den är här som oss förråder.

JUDAS in med knektar.

Är Mästaren här?

PETRUS.

Härinvid!

Tablå 9.

Hos Pilatus.

PILATUS och KAIPHAS.

PILATUS.

Jag har förhört Galiléern, och jag finner ingen sak med honom.

KAIPHAS.

Han uppviglar folket.

PILATUS.

Nej, det är Barrabas uppviglaren.

KAIPHAS.

Han säger att han är Judarnes Konung.

PILATUS.

Men han tillägger att hans rike icke är af denna verlden!

KAIPHAS.

Må folket döma!

PILATUS.

Väl, det är påsk och en fånge skall gifvas fri; må folket välja mellan Jesus och Barrabas; folkets röst är Guds röst, och de kunna intet annat än fria sin välgörare!

KAIPHAS.

Vi äro ense: Må folket döma!

PILATUS vid fönstret.

Skall jag gifva Eder lös Jesus eller Barrabas?

FOLKET utanför.

Barrabas lös!

PILATUS.

Barrabas? — Alltid Barrabas! O folk! o land! land! — Hvad skall jag då göra med Jesus Eder konung, frälsare och välgörare?

FOLKET.

Korsfäst! Korsfäst!

PILATUS.

Jag tvår mina händer, ty jag är oskyldig till denna rättfärdiga mannens blod!

FOLKET.

Korsfäst! Korsfäst! Hans blod komme öfver oss och våra barn!

PILATUS.

Må det komma.

Tablå 10.

Golgatha.

Man ser endast skuggan af de tre korsen på en hvit kalk-klippa.

KRIGSKNEKTEN.

Sannerligen, detta var en rättfärdig man och Guds Son!

JOHANNES till Maria.

Det är fullkomnadt!

TREDJE AFDELNINGEN.

Tablå 11.

Jupiter Latiaris' Tempel i Rom; med Caligulas bild som Jupiter.

LUCILLUS och KARTAFILOS.

LUCILLUS.

Så råkas vi här igen, Ebreiske man.

KARTAFILOS.

Romaren råkas öfverallt, är hemma öfverallt; Ebreern råkas också öfverallt, men är ingenstädes hemma.

LUCILLUS.

Ser Du att Romarn ärft löftet att besitta jorden?

KARTAFILOS.

Huru länge?

LUCILLUS.

Så länge korset står upprätt.

KARTAFILOS.

Är Du?

LUCILLUS.

Jag är... en Kristian.

KARTAFILOS.

Hvad är det?

LUCILLUS.

Det är... Jag kan icke säga't, ty det skall icke utsägas, likasom Er Guds namn icke får utsägas.

KARTAFILOS.

Tror Du han var Guds son?

LUCILLUS.

Jag tror!

KARTAFILOS.

Kan Du bevisa mig det?

LUCILLUS.

Nej! Icke Dig!

KARTAFILOS.

Var han Jehovas son?

LUCILLUS.

Fadrens son! och Verldens Frälsare!

KARTAFILOS.

Galenskap!

LUCILLUS.

Ja, Judarne en galenskap, men oss den högsta visdom!

KARTAFILOS.

Hvilkens tempel är detta?

LUCILLUS.

Det är Vilddjurets, det är Kejsarens, Caligulas, mördarens, blodshämnarens, galningens, som nu regerar den synliga verlden.

KARTAFILOS.

Hvar är den osynliga verlden?

LUCILLUS.

Öfverallt! Sokrates och Platon anade den, Kristus såg den och visade oss den.

KARTAFILOS.

Visa mig den!

LUCILLUS.

Kan Du se vinden? Nej, men Du kan se skeppet röra sig af vindens kraft. Vinden är osynlig, men Du vågar icke förneka den.

KARTAFILOS.

Hvar bor Du?

LUCILLUS.

Under Rom! Härunder, i klippans gångar; men en gång komma vi upp i ljuset och då skall Rom beherrska verlden för andra gången!

KARTAFILOS.

Bor Du här inunder, i jorden?

LUCILLUS.

Der bo vi Kristianer, der ligga vi som frö i marken och gro!

KARTAFILOS.

Det är ju grafhvalf dernere?

LUCILLUS.

Ja vi äro begrafne med Kristus och vänta uppståndelsen.

KARTAFILOS.

Han I tempel dernere?

LUCILLUS.

Vi hålla vår gudstjenst dernere, och i denna natt fira vi Jesu födelse.

KARTAFILOS.

Det kommer någon!

LUCILLUS

öppnar en lucka i golfvet; man hör de Kristnes sång.

»Och staden behöfver icke sol och måne,
Ty Guds herrlighet upplyser honom,
Och hans ljus är Lammet.»

KARTAFILOS.

Hvem är lammet?

LUCILLUS.

Jesus Kristus Verldens Frälsare.

KARTAFILOS.

Är verlden frälst, då galningen Caligula är Gud?

LUCILLUS.

Verlden skall bli frälst, om vi äro stilla i hoppet!

KARTAFILOS.

I han tagit löftet af Israël!

LUCILLUS.

Vi ha ärft löftet af Israël, ty Kristus var af Israëls Juda!

KARTAFILOS.

Det kommer någon!

LUCILLUS.

Farväl då! Vi råkas alltid, ty jorden är vår.

KARTAFILOS.

Farväl! Går ut.

LUCILLUS

stiger ner genom luckan som blir öppen.

*

CALIGULA
in, klädd som Jupiter, skrämd, smyger utmed väggarne.

Är presten der? — Prest!

PRESTEN in.

CALIGULA.

Prest, lilla prest, jag är så rädd; jag får inte sofva!

PRESTEN på knä.

Jupiter, Optimus Maximus, skräm Dina fiender!

CALIGULA.

Jag har då fiender, det är derför jag är så rädd! — Tror Du att jag är Gud?

PRESTEN.

Du är'et! Låt din blixt ljunga och din åska skrälla, så fly dina fiender!

CALIGULA.

Har Du verket i ordning?

PRESTEN.

Jag drar i strängen, så opererar åskan. Sätt dig på tronen!

CALIGULA sätter sig.

Låt åskan gå!

PRESTEN
drar i en sträng; det bullrar.

CALIGULA skrattar.

Nu skrämmer jag dem! Haha! Prest! offra åt mig, att jag må känna min magt!

PRESTEN tänder på altaret.

CALIGULA.

Godt luktar det! Nu är jag den mägtigaste på jorden och i himlen! Jag dömer öfver lefvande och döda, jag kastar i Tartaros och upphöjer till Elysium — tänk hvad jag är mägtig! Jag tämjer hafvets vågor och bjuder stormen lägga sig, jag råder öfver planeternas banor och jag var den som skapade chaos. Haha! Och människoslägtet ligger för mina fötter ifrån Brittaniens urskogar ner till Nilens käller. Jag har upphöjt min häst Incitatus till Romersk Konsul, och Romerska folket har helsat hans konsulat. — Prest, tillbed mig! eller — glömmer Du hvem jag är? — Nej det är jag som skall föregå med exempel, det är jag som skall tillbedja mig i min bild! — Cajus Cæsar Caligula, jag dyrkar Dig, verldens herre, såsom jag dyrkar mig sjelf.

På knä för sin bild.

Jupiter Latiaris Caligula.

PRESTEN.

Det kommer någon!

CALIGULA.

Döda honom då! —

PRESTEN.

Det är Cassius Chærea.

CALIGULA.

Låt åskan gå!

PRESTEN.

Strängen har sprungit.

*

CHÆREA in.

Cajus Cæsar, din hustru är ihjälslagen.

CALIGULA.

Desto bättre!

CHÆREA.

Ditt enda barn är krossadt mot en vägg!

CALIGULA.

Nej, så roligt!

CHÆREA.

Och nu skall Du dö!

CALIGULA.

Det kan jag inte! — Jag är odödlig!

CHÆREA.

Jag väntar Dig utanför, icke här må det ske! Går.

CALIGULA.

Kryp ut myra, min fot är för stor att nå din litenhet.

*

PRESTEN.

Cajus Cæsar, det blixtar!

CALIGULA.

Det är jag, hvi fruktar Du.

PRESTEN.

Nej, det åskar, rigtigt!

Det dundrar.

CALIGULA.

Hvem vågar röra min åska?

PRESTEN.

Jupiter tonans! Det är han sjelf!

CALIGULA.

Hvilken han?

PRESTEN.

Himmelens Herre!

Det dundrar.

PRESTEN flyr.

Förbarmande!

CALIGULA.

Stanna, prest! Jag är rädd!

Smyger ut med väggarne.

Jag är så rädd! — Och jag hör så mycket; jag hör röster under marken — — — det är ett lamm... och ett lite barn — de sjunger sånger så att jag får tandvärk... Jag är så rädd, så rädd...

Kryper under stolen.

och jag får inte sofva om nätterna... jag borde gå att bada... Ack nu dundrar det igen... om det bara ville låta bli att dundra...

*

CHÆREA in.

Kommer Du, hund, eljes slår jag ihjäl Dig här!

CALIGULA.

Chærea, döda mig icke; jag skall kyssa din fot, om Du låter mig lefva!

CHÆREA.

Kyss den då medan jag trampar ihjäl Dig, ruttna as!

Han trampar sönder Caligula och går.

•

SÅNG nerifrån Katakomberna.

Ära vare Gud i höjden
Frid på jorden
Och mänskorna en god vilje.

Tablå 12.

Hos Kejsar Claudius i Rom.

CLAUDIUS spelar tärning med CAJUS SILIUS.

CLAUDIUS.

Följ med spelet.

SILIUS.

Jag gör det.

CLAUDIUS.

Nej, Du är frånvarande; hvar hölls Du i natt?

SILIUS.

Jag var i Suburra.

CLAUDIUS.

Du skall icke gå i Suburra; Du skall vara här hos mig. Jag är rädd att vara ensam.

SILIUS.

När blefvo Claudierna rädda?

CLAUDIUS.

När de blefvo verldens herrar; nu ha vi Britannien och Germanien. Följ med spelet!

SILIUS.

Hvad spelar vi om?

CLAUDIUS.

Du spelar om ditt lif!

SILIUS.

Och Du?

CLAUDIUS.

Också om ditt lif.

SILIUS.

Om Du förlorar då?

CLAUDIUS.

Så förlorar Du lifvet!

*

NARCISSUS in.

CLAUDIUS.

Gif mig skrifdon, Narcissus!

*

CLAUDIUS.

Mot ormbett skall man begagna idegranens kåda...

SILIUS.

Mot Sprängörten, då?

CLAUDIUS.

Cienta? Det fins intet mot den! Följ med spelet, annars blir jag ond!

SILIUS.

Kan Du bli ond?

CLAUDIUS.

Nej, jag orkar inte, jag sade så bara!

•

MESSALINA in.

Hvarför sitter Silius och spelar, när han skall följa mig på teatern?

CLAUDIUS.

Han är tvungen!

MESSALINA.

Hvad har Du, stackare, för rättigheter på honom?

CLAUDIUS.

Han är min slaf, alla äro slafvar åt verldens herre, derför är Rom det mest demokratiska det har varit; alla äro lika, inför mig och Gud!

MESSALINA.

Han är din slaf, men han är min man!

CLAUDIUS.

Din man? Jag är ju gift med Dig.

MESSALINA.

Ja, hvad gör det?

CLAUDIUS.

Ska Du gå och gifta Dig utan att fråga mig om lof?

MESSALINA.

Jaa!

CLAUDIUS.

Du är rolig! Messalina, i alla fall! Och jag förlåter Dig. — Gå mina barn och roa Er; Narcissus spelar med mig.

MESSALINA.

Kom då Silius!

Går med Silius.

*

CLAUDIUS.

Narcissus! Följ efter dem! Tag Locusta med, och gif dem bägaren med sömndrycken; sedan tar jag Agrippina! —

Han somnar.

NARCISSUS reser sig.

*

LUCILLUS in.

Sofver han?

NARCISSUS.

Nej, han är slö.

LUCILLUS.

Detta är verlden herre, hur skall då verlden se ut? Detta är det andra vilddjuret, skall då lammet förgås?

NARCISSUS.

Nej, lammet skall besegra vilddjuret!

Tablå 13.

Hos Kejsar Nero i Rom.

LUCILLUS och PALLAS.

LUCILLUS.

Det tredje vilddjuret har kommit. Nero, Agrippinas värdige son, förgiftar sin halfbror Britannicus, mördar sin moder, sparkar ihjäl sin hustru; och gifter sig nu med en gladiator. Är det verldens ända?.

PALLAS.

Ännu icke! Han förfalskar myntet, plundrar templen och ämnar sätta eld på Rom. Han har gjort en konstresa genom Grekland, uppträdt som kusk, kört omkull och återvändt med alla prisen. Så djupt har Hellas sjunkit — och Rom. — Claudius, odjuret, var en ängel emot denne, och Claudius är också upptagen bland gudarne! — Gift under offentliga religiösa ceremonier — med en gladiator!

LUCILLUS.

Han kommer!

PALLAS.

Då är mitt lif till ändalupet. — Broder, vi råkas igen — bed för mig, och gif mig fridskyssen!

LUCILLUS.

Herren skall förlossa Dig af allt ondt och frälsa Dig till sitt himmelska rike! Detta förgängliga måste ikläda sig oförgänglighet och detta dödliga måste ikläda sig odödlighet.

*

NERO in.

Pallas! Rom brinner!

PALLAS tiger.

NERO.

Är Du döf?

PALLAS tiger.

NERO.

Är Du stum?

PALLAS tiger.

NERO.

Rom brinner, och de säger att jag tändt på. Det har jag inte, men de tycker det är likt mig. Hör hur de skriker! — Pallas, gå ut i staden och säg att Kristianerna gjort det.

PALLAS.

Det vill jag inte!

NERO.

Hör jag rätt? Vet Du icke att Kristianerna äro trollkarlar och bo som råttor nere i grafgångarne, att hela Rom hvilar på Kristianer; jag har tänkt leda in Tibern och dränka dem eller öppna kloakernas väggar och sätta katakomberna under träck; jag hatar dem, ty de undergräfva våra gudars tempel så att vi hvarken få orakel eller bistånd. Jag råkade en sådan dämon och jag fick inte sofva om natten; deras Sibyllinska böcker ha förkunnat Roms undergång, men de säga Babel i stället för Rom — — — Se, nu tar elden i Kapitolium — — — Pallas gå ut i staden och skyll på Kristianerna — Gå!

PALLAS.

Det vill jag icke, emedan det är osant!

NERO.

Nu hörde jag rätt! — Du vill icke gå i staden; gå då in i den här gången som Du vet; så skall Du råka mina kattor! —

Han öppnar en jerngrind och skjuter in Pallas.

PALLAS.

Lucillus! Jag hafver bjudit Dig, Du skall vara fast och frimodig!

LUCILLUS.

Jag vet att min förlossare lefver och han skall på sistone uppväcka mig af jorden.

NERO.

Hvad talar Ni för språk? Lucillus, gå ut i staden och säg att Kristianerna tändt på Rom.

LUCILLUS.

Nej! ty jag är en Kristian!

NERO.

Nu blir jag rädd! Hvad är en Kristian?

LUCILLUS.

Ty, så älskade Gud verlden att han utgaf sin ende son på det att hvar och en som tror på honom skall icke förgås utan få evinnerligt lif!

NERO.

Skall Du icke dö; hafver jag icke magt att döda Dig.

LUCILLUS.

Du hafver ingen magt att döda mig, vore han Dig icke gifven ofvanefter. Min kropp kan Du för-

derfva, men blott för att gifva min själ frihet och frid och fröjd i ett evinnerligt lif.

NERO.

Han fruktar icke döden! — Narcissus! Kom hit med eld! — Jag skall tända på dina kläder, må vi se om Du icke kan brinna; jag skall tända på ditt hår, ditt skägg, dina naglar, men vi ska dränka Dig i olja och nafta först, i beck och svafvel skall jag dränka Dig, så få vi se om Du kan lefva evigt lif! — Narcissus! —

NARCISSUS in.

Herre, det är uppror i staden! Fly!

NERO.

Ska jag fly? — Kom med eld! — Eld!

NARCISSUS.

Spanien har rest sig och utropat Galba till Kejsare!

NERO.

Galba! Låt oss fly! Men hvart?

NARCISSUS.

Genom katakomberna ut på Kampagnan.

NERO.

Katakomberna? Nej, der bo Kristianerna, och de skola döda mig.

LUCILLUS.

De döda ingen!

NERO.

Icke sina fiender ens?

LUCILLUS.

De bedja för sina fiender!

NERO.

De äro galna människor då! — Lika godt! Låt oss fly, Narcissus.

Tablå 14.

I Katakomberna.

LUCILLUS och Bröderna GAJUS, ERASTUS och ALEXANDER.

GAJUS in.

Kristus är uppstånden!

ALLA.

Lofvad vare Gud!

GAJUS.

Vår vän Petrus är död!

ALLA.

Död?

GAJUS.

Han är korsfäst, Han Herrans lärjunge, vårt fasta värn och församlingens stöd.

ERASTUS.

Vilddjuret har rifvit lammet.

ALEXANDER.

Herre, Du som är helig och sannfärdig, huru länge dömer Du icke och hämnas icke vårt blod på dem som bo på jorden?

GAJUS.

Bort det talet! »Fader förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra!»

*

TIMOTHEUS in.

ALEXANDER.

Der kommer den Germanske mannen!

GAJUS.

Här är icke Jude och Grek, här är icke Barbar eller Scyth, icke tjenare eller fri, utan alla bröder i Christo! — Välkommen broder!

TIMOTHEUS.

Våra lif äro i fara, man dödar alla våra.

GAJUS.

Så må vi dö; Kristus är uppstånden!

TIMOTHEUS.

Vår vän Petrus är korsfäst.

GAJUS.

Så skall han stå upp, och sitta på herrlighetens tron att döma all verldens slägter.

ALEXANDER.

Sedan han är död?

GAJUS.

Ja, genom sina efterkommande, ty så fick han löftet af Messias, att på honom, Petrus, skulle vår kyrka byggas.

LUCILLUS.

Det kommer någon i gången.

GAJUS.

Är det en broder?

LUCILLUS.

Nej; han gör icke knäfall för korset!

GAJUS.

Är det vår tur att dö; välan!

*

NERO
in, trasig, med en näsduk för ansigtet.

*

LUCILLUS.

Det är kejsaren!

ALLA.

Vilddjuret!

*

NERO på knä.

Döda mig icke! Jag har gått vilse; jag är en fattig stenhuggare... Säg mig vägen, bara om det är till höger eller venster.

LUCILLUS.

Hvart vill Du komma, stackars man?

NERO.

Ut på Kampanjan!

LUCILLUS.

Känner Du mig?

NERO.

Lucillus!

LUCILLUS.

Som Du ville bränna opp! Det är jag!

NERO.

Nåd! Döda mig icke!

LUCILLUS.

Stig upp, Cæsar. Ditt lif står i Guds hand, och för honom skola alla folk böja knä.

NERO.

Får jag nåd; får jag veta vägen?

LUCILLUS.

Du skall få en vägvisare...

NERO.

Det behöfs inte; säg bara höger eller venster, så hjelper jag mig sjelf sen!

LUCILLUS.

Håll till venster!

NERO.

Men om Du ljuger!

LUCILLUS.

Det kan jag inte, och ser Du: det är skilnaden på Dig och mig!

NERO.

Hvarför ljuger Du inte; det skulle jag göra!

LUCILLUS.

Håll till venster!

NERO
går; vänder sig och spottar.

Tvi vare Er slafvar! — Nu hjelper jag mig sjelf!

LUCILLUS.

Det är vilddjuret!

Tablå 15.

En damm med vassbänk utanför Phaons landtgård. Åskväder.

NERO bultar på husdörren.

Phaon, öppna!

PHAON öppnar.

Herre, är det Ni?

NERO.

Tyst, man följer mig; låt mig komma in!

PHAON.

Nej, icke hit in, det sitter en soldat derinne!

NERO.

Göm mig då! Jag är rädd för åskan!

PHAON.

Herre, dölj Er i vassen!

NERO.

Men vattnet är kallt och jag sjunker i gyttjan! Då tar jag hellre Locustas gift!

PHAON.

Det tror jag, herre, blir det bästa, ty eljes kommer Senatsbeslutet att utföras!

NERO.

Hvilket beslut?

PHAON.

Vet Ni icke?

NERO.

Är jag dömd?

PHAON.

Ja, Ni är dömd! Göm Er i vassen, det kommer en soldat.

NERO letar i kläderna.

Ve, jag har förlorat giftdosan, jag får icke dö!

»Säg, kan man kalla någon dödlig lycklig här
I verlden? Ack det högsta störtas åter ned!»

PHAON.

Tyst, de komma!

*

TVÅ SOLDATER in.

FÖRSTA SOLDATEN.

Är modermördaren här?

PHAON.

Känner icke!

ANDRA SOLDATEN.

Modermördaren Nero; han är af Senaten dömd att piskas ihjäl!

PHAON.

Han är icke här!

Soldaterna gå.

*

NERO.

Hvilken lycka för menskligheten att ännu fins en man som vågar ljuga! — — — Phaon, hjelp mig; gif mig en dolk, en knif...

»Hvart gå? hvar stå? Ej ord är för mitt qval!
Vore jag död blott!
Till en sorgelig lott mig min mor har födt;
Hur lycklig en död, han är afundsvärd...»

Döda mig Phaon, jag kan icke sjelf.

PHAON.

Här är dolken, herre, men jag kan icke mörda.

NERO.

Hvarför kan Du icke?

PHAON.

Jag kan icke!

NERO.

Så skall jag sjelf då! — Piska ihjäl mig? Aldrig! Se här! Så dör en hjelte, den störste af Roms söner och det ädlaste hjerta! Mänsklighet, du skall sörja mig!

PHAON.

Skynda, herre! Det kommer fler soldater!

NERO.

Ditt vapen är dåligt, det biter inte!

PHAON.

Stöt rätt åt hjertat, herre!

NERO gråter.

Nej, jag kan icke! Hur skulle jag kunna döda ett mänskolif som mitt?

PHAON.

Då blir Du piskad ihjäl!

NERO.

Kan man ha hjerta att piska mig? — Se mitt blod flyter i dammen och korparne samlas att gråta... Det är synd om Nero!

*

SLAFVEN in.

*

NERO.

Slaf, känner Du din herre?

SLAFVEN.

Ja, Cæsar!

NERO.

Hjelp mig ur lifvet, jag är döende!

SLAFVEN.

Om Du redan är döende, skall jag hjelpa Dig!

Stöter ner honom.

NERO.

Den siste af Cæsars Augustus' ätt, den siste Romaren är död! Hvem skall nu ärfva tronen?

PHAON.

Det skall Galiléern!

DISPOSITION AF FONDER
TILL TRILOGIEN MOSES, SOKRATES, KRISTUS

Moses.	**Sokrates.**	**Kristus.**
Bågen: Palmer och Sfinxer	Kolonner och Statyer med Cypresser	A. Oliver och en Brunn B. Kolonner, Statyer, Rostra, Pinier
Fonder:	*Fonder:*	*Fonder:*
1. Tempel	1. Parthenon	A
2. Pyramider	2. Gardin	1. Betlehem
3. Sinai	3. Gardin	2. Samma
4. Se n:o 1	4. Se n:o 1	3. N:o 1 från Moses Soltempel
5. Öknen	5. Se n:o 1	4. Gardin
6. Se n:o 5	6. Gardin	5. N:o 15 från Moses För-gården
7. D:o	7. Gardin	6. Templet i Jerusalem
8. D:o	8. N:o 1	7. Samma
9. Se n:o 3	9. Gardin	8. Samma
10. D:o	10. N:o 1	9. Gardin
11. D:o	11. Gardin	10. Golgatha
12. D:o	12. Gardin	
13. Se n:o 3	13. N:o 1	B
14. Tabernaklet	14. D:o	11. Gardin
15. Dess För-gård	15. Gardin	12. Gardin
16 Se n:o 5	16. N:o 6.	13. Gardin
17. D:o	17. Gardin	14. Katakomberna Gardin
18. D:o	18. Tempel	15. Rom och Förgrund
19. D:o	19. Fängelse	
20. D:o	3 Fonder	5 Fonder
21. Nebo och Kanan		
7 Fonder		

S:a 15 Fonder

DRAMATISKA FRAGMENT

HOLLÄNDARN

SCENERI:

1:a Ett Torg. —

2:a En Sal. —

3:e D:o samma. —

4:e Torget (samma som 1:a).

PERSONER:

Holländarn.

Lilith.

Modern.

Ukko.

Bipersoner.

Ett Torg i en sjöstad. En bänk under ett stort träd. Det är natt.

HOLLÄNDARN

inträder med ett försegladt bref i handen.

Detta är väl torget, dit man stämt mig till möte... utan att jag vet med hvem! Jag led skeppsbrott som vanligt på kusten, räddades, som vanligt; kom på ett sjukhus... fick ett bref från en okänd, och... der är en breflåda... som jag nu lägger svaret i!

Nalkas breflådan i hörnet.

Lådan är öfverfull; ett ovanligt fall, som jag dock varit med om förut... hvad har jag icke varit med om?

Han tar upp en handfull bref och brefkort ur lådan.

Här har jag qvarterets hemligheter i min hand, kanske hela stadens! Hvad gagnar det mig som är fremling? — Hvem vet? — — — Det kunde ju alltid vara lärorikt, och intressangt!

Tummar brefven.

Nej! jag kan inte — öppna andras bref — Hvarför kan jag inte? Brefbäraren läser alla brefkort och en postmamsell berättade en gång att hon öppnade alla bref som ansågs vara från bekanta... Jag kan inte, derför... att jag inte kan. — — — Men ett bref-

kort som är öppet och skall läsas på posten egentligen för att få bli befordradt? — Nej! inte det heller.

Ämnar lägga tillbaka brefven.

Men... hvad ser jag? — — — Till mig! — Hm!

Läser ett brefkort.

Alltså! Här, på bänken, skall jag vänta, min mor!

Sätter sig.

*

Nu hörs musik och skratt inifrån rum på nedra botten till höger vid breflådan.

*

HOLLÄNDARN.

Hvad är det för ett näste?

*

Rullgardinen dras upp; ett fönster öppnas och Lilith synes omgifven af herrar.

LILITH

böjer sig ut genom fönstret och tar upp en näfve med bref ur lådan. Hon och herrarne läsa under skratt — och med gester, under det musiken pågår.

*

HOLLÄNDARN.

Hon läser mitt bref — det stycket! — Ja! — Hvad kan jag göra åt det? — Intet!

*

LILITH

sträcker sig ut genom fönstret, kastar en slängkyss åt Holländarn och stänger fönstret samt fäller gardinen.

*

HOLLÄNDARN

sätter handen för munnen som om han ville skydda sig. Han reser sig, går mot fonden och läser på ett anslag.

Att hyra: fem rum och kök... Fem? Det kan ju vara lagom... men, hvad rör det mig? Får jag en vindskammare med sol, så är jag nöjd... Eget i alla fall, att denna vånings läge behagar mig på ett särskildt sätt... och det är ett nytt hus... ingen har ännu solkat väggarne med sina suckar eller bannor...

Så många menniskoöden samlade i dessa hus, trafvade på hvarandra, der den ena familjen trampar ofvanom de andras hufvuden; de gifta sig, få barn, strida, lida, utan att känna hvarann, endast skilda af ett lag bjelkar och lite sågspån. Ibland tränger ett ljud genom trossbotten; ett barnskrik, ett ackord från ett instrument, en dörrs smällande... och så sluter sig tystnaden igen och den okändes öde fullbordas...

Ett underligt hus i alla fall... två torn som på en kyrka och en port som till ett fängelse... ett högst egendomligt hus; — — — Hvem skall der kämpa igenom sitt öde? — — —

Det blåser i natt... nordosten är inte blid; godt att vara på land och känna något som inte gungar under fötterna...

*

Vinden rister i trädet och rör omkring i en skräphög. Ett stycke af en tidning blåser fram öfver marken och följer Holländarn, som efter någon tvekan tar upp papperet och läser vid gaslyktan.

Ett tidningsblad, som följer mig... hm!... Här står... en annons... pah! Hvad rör det mig? — Men det står ett siffertal, som jag skall komma ihåg... 5, 1, 7, 2. — Om det har någon mening får vi veta sedan! — Se der!

MODREN in, sorgklädd med slöja.

Så ses vi åter min dyre son!

HOLLÄNDARN med öm rörelse.

Älskade moder, så ses vi igen! Jag har seglat mina sju år, men utan mål, och hamnen ser jag endast hvart sjunde år. Hvad förestår mig nu för pröfning?

MODREN.

Mitt barn, det vet Du ju!

HOLLÄNDARN.

Detsamma som förut?

MODREN.

Ja!

HOLLÄNDARN.

Alltså det svåraste! Hur många gånger skall jag ta om det samma?

MODREN.

Tills Du består profvet! utan att klaga.

HOLLÄNDARN.

Är jag mer än menniska att jag icke får klaga, när man skär ut hjertat ur bröstet och visar det för pöbeln att spotta på?

MODREN.

Du ansåg Dig vara mer än menniska den gången Du tillät Dig den handling som nu straffas!

HOLLÄNDARN.

Slå mig med fattigdom, förödmjukelser, orättvisor, men skona mig i den punkten der det goda och det sköna, som finnes hos mig liksom hos andra, samlar

sig värmande, lysande, skona mig i min kärlekskänsla som alltid var frisk och rigtade sig på maka, hem och barn!

MODREN.

Du vet det oundvikliga!

HOLLÄNDARN.

Jag vet, men jag fattar icke! Jag fattar icke hvarför kärleken som är ett minne från himmelen skall öppna helvetets portar; jag förstår icke hvarför och huru en furie kan nalkas mig och få mig att se en engel? Jag beröfvas ju tron på det bästa, på det goda, på allt! Och sen häcklas jag för att jag icke tror på något godt!

MODREN.

Böj Dig för det oundvikliga!

HOLLÄNDARN.

Det oundvikliga? Lefva vi i hedendomen der sonen före födseln är bestämd att döda sin fader och äkta sin moder? Eller lefva vi icke i Nya Förbundet, der frid skall vara åt dem som ha en god vilja?

MODREN.

Böj Dig!

HOLLÄNDARN.

Inför den Allrahögsta, inför pligten, inför det sköna och goda har jag böjt mig; men mot det onda och mot förnedringen har jag rest mig och skall alltid resa mig, så länge jag har visshet om min själs berättigade kraf på renlighet! — Sex gånger har jag tagit det heliga oket; sex gånger har jag nalkats qvinna med den vördnad och det allvar som jag af Dig

moder har lärt; och mina uppsåt voro så heliga att jag icke tvekade någon gång aflägga trohetseden inför Gud, den Allvetande som läste i mitt hjerta...

MODREN.

Och så... hatade Du dem!

HOLLÄNDARN.

Ja, när de blefvo onda, så hatade jag dem såsom jag har rätt att hata det onda, och när min själ var i fara så flydde jag! Flydde, sedan de gått ifrån mig! Sex gånger menedare! mot min vilja! Mot... Förklara mig det!

MODREN.

Nej! Du skall som ett barn här på jorden lära Dig lyda utan att få veta hvarför, emedan Du ändock icke skulle förstå det!

HOLLÄNDARN.

En gång sade Du att jag skulle vinna försoningen genom en älskande qvinna — — — hvar är den?

MODREN.

Sök! Och tröttna icke!

HOLLÄNDARN.

Nej, jag har nog! Och jag vill icke lägga en ny mened till de andra! För öfrigt: jag är för gammal!

MODREN.

Det har Du sagt hvarje gång förut, och så blef Du likafullt föryngrad!

HOLLÄNDARN.

Men jag vill icke förnya detta narrspel hvars upplösning är så smärtsam — — — jag vill icke återupp-

taga denna ojemna strid der min motpart alltid har orätt och får rätt... jag vill inte lemna heder, ära, frid och egendom i händerna på en vettvilling som anser partiskhet för rättvisa... Det är oförståndigt att lägga sitt hufvud i fiendeknä... jag har gjort det som kraftprof fem gånger, men gör det icke den sjette!

MODREN.

Fiender?

HOLLÄNDARN.

Ja, alla menniskor äro fiender; vänskap och kärlek är bara vapenhvilor. Och männen begagna hvarandras qvinnor som vapen. H a n rår icke på mig, men h a n sätter krokben för min qvinna, och jag ligger der! — J a g uppför mig oförvitligt och håller mitt hem snyggt, men h o n går och svinar ner sig, och jag är nersvinad. Hon begår den skamliga gerningen; jag får skammen, och hon får sympatien! Hvem har arbetat in denna sataniska orättvisa i menskornas medvetande? Denna verldens furste som Kristus kallar djefvulen och i hvars våld vi måtte vara lemnade.

MODREN.

Du hatar qvinnorna!

HOLLÄNDARN.

Nej! Jag har alltid älskat qvinnorna; hela min saga handlar bara om kärlek i fem långa kapitel; och jag blygs bekänna: trogen kärlek, barnslig, hängifven... och derför föraktade de mig, ty qvinnan aktar endast trolöshet och snusk. Af mina jemnåriga manliga kamrater fingo svinen de trogna hustrurna.

Det var sublimt att se huru de otrogna männen älskades af sina hustrur! sedan brottet var begånget! Sublimt!

MODREN.

Men om Du fick en trogen hustru nu?

HOLLÄNDARN.

Så gjorde hon som numro fyra! Hon gick sin väg med barnet och slete sönder mig på den sidan! — — — Vet Du hvad det värsta brott är som jag begått? — Jo jag var gift med en sodomitisk qvinna, det var numro fem — när hon drog in sin älskarinna i mina barns hem, uppträdde jag till mina barns försvar... Hela staden, hela riket ställde sig på sodomiternas sida! Då flydde jag — och hädade Gud! — Alla rätt-tänkande, alla hederliga, och alla mödrar, tänk Dig? — ställde sig på sodomitsidan!

MODREN.

Hade Du ingen skuld?

HOLLÄNDARN.

Hur i himlens namn kunde jag ha skuld i hennes perversa natur som var utvecklad innan jag kände henne? Hur? Ser Du att Du också står på den sidan! — — — Mitt andra stora brott var: att jag försvarade mig mot falska beskyllningar. Det var numro två som satte min manlighet i tvifvel. Som jag var svag för hvad folket sade, så gick jag och skaffade mig ny hustru och nya barn! Då blef ett nytt skrik! — — — Det blef alltid skrik hur jag bar mig åt! — Och nu skall jag bikta för Dig, moder! Att jag icke visste hvad laster var förrän jag inträdt i det heliga äkta ståndet! Jag tvangs af falsk hederskänsla

— ja ordet är paradoxalt! — att inlåta mig. Men efteråt kom blygseln, föraktet och hatet — — — och jag trodde det var mitt fel att mina onda inflytelser framkallade hennes dåligheter... men det var det inte! — Nåväl, jag bättrade mig, kom på andra tankar, och i det följande äktenskapet beslöt jag, med risk bli föraktad, att endast och strängt hålla mig till naturens ordning! — till det sköna och passande.

Dig skall jag säga't: Dig endast, Moder. Som Tobias nalkades jag min nya maka efter en brinnande bön till Gud — — — ler Du? Ler Du? Du Moder som lärde mig bedja! — Jag såg vilse! Förlåt! — — — Nåväl, jag behandlade min maka som min maka... jag bevakade mina tankar att de icke i hemlighet skulle orena henne... jag låtsades icke förstå hennes inbjudningar till det olofliga... Hvad hände? Jo, att hon beklagade sig för sina anhöriga att jag »försummade henne i äktenskapet,» som det kallas! — — — Försummelsen var dock icke större än att grossessen eklaterades sex veckor efter bröllopet! Men då hade hennes lögn redan grott, vuxit ut, slagit blom och fröat af sig. Hennes anhöriga trodde naturligtvis att det var en horunge... Och så uppföddes min son i vanära och med tvifvelaktig börd, sudlad i moderslifvet redan! — När jag har upplefvat sådant och mera till kan Du väl icke drömma att jag önskar ta om det igen! Och när jag pröfvat allt och sett, att hur jag må uppföra mig går det galet, så tror jag icke på försoningen genom en qvinna — — — tvärt om! Ty hvar gång jag nalkats en qvinna i de bästa uppsåt och med illusionen om en förädling genom henne har jag endast återtågat sämre, elakare och smutsigare än jag var.

MODREN.

Ditt öde är sällsamt, men man borde höra dina hustrur också!

HOLLÄNDARN.

Skulle Du höra mördarne i egen sak — kanske såsom anklagande mot den mördade? eller rent af i domarstolen?

MODREN.

Det är inte ens fel att...

HOLLÄNDARN.

Jo det är tjufvens fel ensam att jag blir bestulen...

MODREN.

Försök att se den andra sidan af saken...

HOLLÄNDARN.

Och ställa mig på brottslingens sida?... Det vill jag inte!

MODREN.

Hvad gjorde Du för deras lycka?

HOLLÄNDARN.

Allt! Ty när en man älskar en qvinna, ger han lif, själ, egendom... och han lider och tål allt... utom förnedring... dock, det fins de som tåla den också, men det är dåliga män!

MODREN.

Du lär ha misshandlat...

HOLLÄNDARN.

Då kan Du tänka Dig hur qvinnan uppförde sig, när en man bär hand på den hans själ älskat, och på den som han ville skapa om till en afbild af det

gudomliga! Kan Du föreställa Dig en man misshandla en god, öm, trogen, älskad maka? Kan Du det, då är Du från helvetet som alla qvinnor, och då är Du icke min mor!

MODREN.

Har Du talat sanning?

HOLLÄNDARN.

Inför Gud den Allvetande jag skulle icke våga annat! — Men Du tror hellre lögnen, ty Du är skapad af hälften lögn och hälften sjelfbedrägeri.

MODREN.

Har Du inga laster?

HOLLÄNDARN.

Jo, men icke sådana som kunnat influera på mina hustrurs förhållande till ett anständigt äktenskap... för öfrigt endast sådana laster som de begärt af mig! Jag var nykter med de nyktra, och drack med de drickande... allt för att vara dem till behag! Men hädanefter vill jag icke ställa mitt lif efter en qvinnas behag, utan efter hvad som är hederligt och rätt.

MODREN.

Har Du nånsin sett att lifvet låtit ställa sig efter dina beräkningar?

HOLLÄNDARN.

Egentligen icke!

MODREN.

Nåväl! När Du nu återinträder i lifvet, hvilken ställning önskade Du intaga?

HOLLÄNDARN.

Jag må tänka! — — — En fri, som icke klasserar mig in bland de andra, en angenäm, som icke är arbete, och en ärofull som sätter mig öfver hopen!

MODREN.

Er artists alltså!

HOLLÄNDARN.

Du sade't! Men icke en bildhuggares, ty jag kan icke ta i lera!

MODREN.

En målares, då?

HOLLÄNDARN.

Javäl! Men en berömd, med namn, och socialt anseende, alltså...

MODREN.

Ske Dig som Du vill! Men för att kunna öfva konst, måste Du tro på den; derför skall jag först blända Dig att Du icke ser igenom dess intighet, ty det är ju egentligen en lek med skenbarheter — Icke sant? Färg existerar ju icke i och för sig sjelf! — — — Detta gröna träd är ju svart i mörkret; och i ljuset först s y n e s det grönt! Synes! — — — Och för att kunna lefva bland menniskorna får Du icke visa att de äro bofvar, ty då vill ingen umgås med Dig!

HOLLÄNDARN.

Alltså: Du kan återge mig illusionerna och dermed lusten till lifvet?

MODREN.

Ja, min son!

HOLLÄNDARN.

Nåväl, efter som jag icke kommer ifrån lifvet, så vill jag lefva det sådant det är!

MODREN.

Du vill! Ske såsom Du vill! — Farväl! Gif mig en kyss till afsked!

HOLLÄNDARN.

Farväl moder!

Kysser henne; och rycker sig lös.

MODREN ut.

*

HOLLÄNDARN.

Bländverk, nattmara!

Sätter sig.

Ensam i natten; skall jag vänta eller icke? Feber i blodet, frost i nerverna! — — — Om apoteket der vore öppet kunde jag få mig ett sömnpulver...

*

Apoteksdörren öppnas och Apotekaren kommer ut; lemnar en pulverdosa åt Holländarn.

*

APOTEKARN.

Var så god! — Kostar ingenting!

HOLLÄNDARN.

Ingenting?

APOTEKARN.

Det är betaldt!

Går in och stänger.

HOLLÄNDARN.

Detta är mig ofattligt, såvida jag icke kommit till den sofvande staden! — — — Emellertid här är pulvret, men jag skulle ha en sked också!

*

GULDSMEDEN
ut ur butiken och lemnar en sked.

Var så god!

HOLLÄNDARN.

Den är väl betald?

GULDSMEDEN.

Ja, naturligtvis!

Går in igen.

*

HOLLÄNDARN.

Det här är ju som i drömmen; hvad skall jag då med sömnpulvret?

Kastar bort pulvren och skeden.

I alla fall på gatan! Och der i husen sofva menniskor med tak öfver hufvudet i varma sängar. Der uppe måtte bo lyckliga varelser, ty de ha blommor i fönstren som de glömt stänga i brådskan! Och varma äro de sjelfva, ty termometern sitter bakfram — Och barn ha de, att döma af fruns sykorg som är belamrad med småkläder... och en ordentlig jungfru som tvättar fönstren... rika också, ty den der ampeln med orkidén har kostat mycket pengar... gardinerna med lotus äro köpta i Paris... allting nytt; de äro alltså nygifta... Lyckliga menniskor!

Men det står en murarställning der! Om jag hade en Åsmodeus som drog opp gardinerna skulle jag vilja se in i hemmen och undersöka trossbottnarne om det ligger några lik eller inte under lyckans mjuka brysselmattor! — Här längst ner bor en urmakare — — — om man lägger örat till fönsterluckan, så hörs ... ja, de säger klockorna kunna tala, om natten! — — — Hvad säger den? Det är ett väggur! — — — »Frack-en, frack-en, fracken!» Det betyder en bjudning eller en fest! — — — Här är en liten kronometer! — — — »Lilith, lilith, lilith!» — Lilith? Det var Adams första hustru, enligt Rabbinerna, och hon var moder till alla demonerna! — — —

*

Nu höras en mängd klockor med olika slag slå två. Kyrktornsklockor från staden svara; skeppen i hamnen slå »glas».

*

Klockan är två; spöktimmen är förbi — — — De lycklige deruppe börja drömma — — — Den som nu vore trettio år, egde en ung skön hustru, ett litet barn, en våning här åt solsidan — och ett obetydligt kapital!

*

Nu upplyses våningen i röda huset till venster der anslaget stod! Man ser ett stort rum möbleradt till Atelier; och midt i rummet står en ung qvinna klädd till brud, i hvitt och med krona af myrten, och orangeblommor. —

*

HOLLÄNDARN.

Hvad är det? Hvem är det? — Ett menskobarn i hvita slöjor; en choeur af linjers harmonier som under

slöjan röjes; ett verldssystem, en afbild af den stora Kosmos! Se höftens väldiga parabel, lik kometens bana, som leder ut i rymder anade ej kända; hon vänder sig och straxt jag ser, de samma linier ändrade till half-elipser, som bilda jordens lopp kring solen, och som tillsammans forma ägget ifrån hvars bränn-punkt skötets radier löpa ut! Från skuldrorna till ljumsken tecknadt står det helga hexagrammet; Den herrliga Orion likt, på himlahvalfvet der bröstens tvenne hemisferer äro jorden; och bålen tecknad med ett virr-varr af små kurvor, lånade, från solens krona, och från månans skäror; Se knäets täcka lek med ringberg och med kratrar, och vadens smäckra båge; ja fotens hvalf, och axelns rundning, armens svällda kurvor; allt går från sferen ut, en symfoni af sferers harmoni; från sferen och från käglan, ljuskäglan sänd af sjelfva solen ut, Så blef Du, Qvinna, skapt af ljus från himlen, en afbild utaf skaparn i hans skapelse, af bitar lånade af universum; och derför är Du Allt, Allgifverskan, förutan hvilken jag är toma intet.

Men himlabarn, från jorden; ifrån naturens alla riken danades det fina stoftet der din ande skulle bo. Ditt öra fick af snäckan och af musslan formen; din mun en blomma lik med honungsgropar, och dina tänders perlemor af fiskens fjäll; ditt öga är en ädelsten, blå som safiren, svart som onyx, eller brun som en agat; Och stenen fattad in i skalet, det hvitblå skalet af en dufvas ägg, som hvilar i en bädd, af svarta fanet från en hägers fjädrar. Hvad skall ditt hår jag likna vid? Den vilda hästens mahn; nej purpursnäckans byssos; nej blåa hafvets finsta alger, ängens praktgräs, tåteln, svingeln, gröet, och pampasgräsets lummiga ägrett! Har silkesmasken spunnit det till lakantråd att kläcka

fjärlar i? Har spindeln spolat denna trolska tråd att fånga flugor med? När Uranos i urjord gräfde, Gäa modren jorden spann, och det blef dina lockar Eva, den första brudens slöja och den sistas svepning, Med dem Du torkat dina tårar, med dem Du dolt din blygsel, när Du ur paradiset gick på verldens all-far-väg; i skuggan af dess friska skog, du hvilar dina stackars trötta ögon, När nålen i din hand vid dagens slut ej mera tjenar, När sjuka barnet tagit dina sista krafter, och druckit ut ditt hvita blod ur bröstens alabasterskålar!

Ack äfven jag har hvilat uti lockars skugga, Vid moders sköte och vid makas barm! En gång — de voro ljusa, lätta som vårbjörks späda årskott. En annan gång de voro svarta som cypress; som gissel flätade af slanka armar; de slogo mig i ögonen; och väfdes till en tagelskjorta, som jag fick bära under det jag svalt. O hulda gissel! — — —

*

Brudkammaren förmörkas och synen försvinner.

Hon gick! Så gå de, alla, om blott ett ord man säger, som icke är en lofsång! Och hvarför? Hon vet att hon af Gudaätt är född, och såsom sådan hon sig aktning ger, och fordrar, i rökelse och offer. Hon har rätt, man aktas endast, om sig sjelf man aktar! Och menskan måste vara artig emot sina Gudar!

*

Nu först upptäcker han den på trappan sofvande Ukko, som nu vaknar.

*

HOLLÄNDARN.

Hvem der?

UKKO.

Den stackars lilla Ukko.

HOLLÄNDARN.

Hvad är Du?

UKKO.

En misslyckad målare, som endast begärde få tjena hos de store att jag måtte sola mig i deras glans.

HOLLÄNDARN.

Vill Du tjena mig?

UKKO.

Herre; trognare tjenare kan Ni icke få, ty jag saknar äregirigheten; jag vet icke hvad afund är...

HOLLÄNDARN.

Hör Du; det der tror jag inte på, men Du skall få stanna hos mig... emedan jag behöfver Dig. Du skall ta i det jag icke vill röra vid; Du skall bli mellanhanden mellan mig och den yttre verlden. Men Du skall tjena mig, och icke söka vara min herre, som de andra tjenarne. Vill Du det?

UKKO.

Herre! Huru skulle jag, som icke är något jag, hur skulle den lille Ukko kunna drömma om annat än få vara slaf åt Hollands störste målare?

HOLLÄNDARN.

Det har redan spridt sig? Du vet hvem jag är då?

UKKO.

Om? Hvem tar Ni mig för? — — —

HOLLÄNDARN.

Det är bra! — — — Är Du försagd?

UKKO.

Jag? Det vill säga, mot min herre är jag ödmjuk, men mot alla andra är jag fräck som ingen.

HOLLÄNDARN.

Kan Du dra i klockströngar, kan Du sitta på rottingstolar i tamburer och lukta på galoscher, kan Du stå vid bankpulpeter och bli knuffad, kan Du gå på postkontor och telegrafbyråer utan att få gulsot?

UKKO.

Herre, allt det der är min force, som man kallar! Se på mina armbågar om de icke ha vingbredd nog att göra sig plats vid en pulpet eller en disk, De äro som en grindkors, der bara en i sender slipper fram, och det är jag! Se på min stuss om den inte kan hålla tre platser i en första klassens kupé; se på mina fötter om de icke kunna trampa de andra på tårna i en folkträngsel, ty jag betraktar lifvet som en folkträngsel!

HOLLÄNDARN.

Du känner verlden Du!

UKKO.

Utantill! Och så har jag en fördel till... jag är så djefligt ful, så herren behöfver aldrig vara svartsjuk, i fall det skulle bli frågan om fruntimmersaffärer.

HOLLÄNDARN.

Sådant sköter jag sjelf!

UKKO.

Jo, och så har jag ett par näfvar — se på dem!

HOLLÄNDARN.

Det är bra! — — — Nu väntar jag bara ett möte till, och det vigtigaste!

UKKO.

Hvad är det?

HOLLÄNDARN.

Det är... jag måste ju ha en bostad...

UKKO.

En till?

HOLLÄNDARN.

Jag fattar inte!

UKKO.

Bor inte herren der, i nya röda huset?

HOLLÄNDARN.

Nej! Men jag önskade gerna!

*

Balkongdörren öppnas i röda huset; som upplyses inifrån; Jungfru Amelie kommer ut på balkongen.

*

AMELIE.

Har nådig herrn kallat?

HOLLÄNDARN.

Nådig herrn? Kallat? Ja! — Efter så är! — Ukko, gå in och ställ i ordning! Jag kommer straxt!

UKKO.

Till Er tjenst herre! Till Er tjenst! — — —

Går in i huset, då Amelie drar sig in.

*

HOLLÄNDARN.

Så börjas det igen, det vilda lifvet; i storm och stiltje lika bjert; i sorg och glädje lika tungt. Sök icke friden der, ty lefva är att strida; och när Du vunnit hvad Du sträfvat efter, Du ej i ro det ega får; ty nu det gäller att försvara; din ställning, och ditt hem, din egendom, din maka!

Välan! Det dagas! Det är morgon! — Du nya dag, Du nya lif; jag öppnar famnen och dig kramar, som drufvan tills Du lemnat sista droppan; och när Du jäst, jag tar ditt rus tills tanken domnar i den sista sömnen, Jag plockar hvarje dag, men en omsender; jag tar minutens fröjd i vingen, ty qvalens långa timmar har man nog ändå! — Kom lif, kom strid; kom fröjder, kom! Blott framåt, framåt! Icke vända om!

En vacker boiserad sal i 1600-talets stil, rikt inredd till målar-atelier. Med vapen, kostymer, rustningar, mannekänger, anatomiska preparat o. s. v.

Till höger afklippt hörn med stort fönster till torget, hvarigenom man ser breflådan och en del af huset der Lilith visade sig.

I fonden synas stora draperier som dölja en kloasång-vägg.

Dörrar till höger och venster.

Midt på golfvet ett rundt bord med Kandelabrar, vinkannor i iskylare, sex höga vinglas med vapen påmålade; sex stolar omkring bordet.

UKKO står och skrapar en palett.

HOLLÄNDARN nere på scenen.

HOLLÄNDARN.

Ukko! Du skall kasta bort färgerna eller bränna opp dem...

UKKO.

Jag gör så, Mästare!

HOLLÄNDARN.

Jag tycker Du samlar dem i strutar; och derigenom kan ju mina hemligheter komma ut! Mins det, att Du aldrig visar din palett!

UKKO.

Min? Hvad skulle det göra; jag har ingen färg att stjäla!

HOLLÄNDARN.

Du är en kluddare förstås, men det fins ett korn i din sandhög som kan vexa ut till något.

UKKO.

Hvad är det då?

HOLLÄNDARN.

Att säga det, är att göra Dig till artist!

UKKO.

Åh säg då!

HOLLÄNDARN.

Var inte otacksam sedan, så skall jag säga't! — — — Nej! En annan gång! — — — Mina Vänner äro straxt här! — — — Hvad tycker Du om Amelie?

UKKO.

En präktig flicka!

HOLLÄNDARN.

Låt henne alltid vara det!

UKKO.

Ja inte ska jag...

HOLLÄNDARN.

Så länge man inte inlåter sig, så är det behagligt att ha en qvinnohand i huset... allting blir så mjukt, och man iakttager sig; men så fort det blir kurtis, så är råheten framme!

UKKO.

Ser jag ut som en kurtisör?

HOLLÄNDARN.

Det syns inte utanpå... Och damerna tycka mer om fula svin ibland... Nej, låt oss stanna vid vänskapen, den begär ingenting, den är icke svartsjuk, icke

herrsklysten, icke grymm... Se på mina vänner! och mig, ty jag är deras vän tillbaka! Vi tala aldrig om vänskapen, men vi känna att vi bilda en fast, sluten trupp som stå och falla tillsammans; vi utgöra hvarandras lifvakt, hvarandras hof.

UKKO.

Ni herrska derför också, beherrska staden och allmänna meningen... men lika fullt det behöfver bara komma en liten qvinna och snappa bort en, så är hela kedjan bruten.

HOLLÄNDARN.

Det kommer ingen, och hos mig tas ingen emot!

UKKO.

Vi veta det! — — — Ni körde ut en i går!

HOLLÄNDARN.

Hör Du! Hvem är här invid i våningen?

UKKO.

Ingen! Så vidt jag vet! Och jag har reda på mig!

HOLLÄNDARN.

Märkvärdigt! Jag hör ljud derinnifrån... små steg, en liten röst... men jag kan ha misstagit mig.

UKKO.

Vet mästaren hvem som eger dessa rum?

HOLLÄNDARN.

Det gör jag! Men de få icke öppnas förrän... förrän jag får order! Order ifrån...

UKKO.

Har Mästaren sett dem?

HOLLÄNDARN.

Nej!... Men...

UKKO.

Ni var på Utställningen i går, Mästare?

HOLLÄNDARN.

Jag var der!

UKKO.

Lade Ni märke till...?

HOLLÄNDARN.

Ja det gjorde jag...

UKKO.

För att vara elevarbete...

HOLLÄNDARN.

Jag menar inte arbetet...

UKKO.

Förlåt då...

HOLLÄNDARN.

Det var en uppenbarelse; jag har aldrig sett ett sådant naturens mästerstycke... qvinlig skönhet, barnslig oskuld — — — men jag kan icke framkalla hennes bild — — — jag talar nu som målare! — den var så luftig, så sväfvande att den icke tålde taga i — som en grann sjöstjerna — bara rörelse af linier och färger — — — när hon stannar i sitt genomskinliga element — tag opp henne på land — och form, färg äro ej mer. Det enda jag mins är hennes mun, eller rättare hennes små tänder, mjölktänder, jemna, snälla, och roftänderna saknades — — — och när munnen log strålade ögat i den fullkomligaste harmoni; och de fina näsborrarne skurna som qvittenkärnor öppnade sig som om de

andades blomsterdoft, och i kinderna och kring munnen rörde sig små kurvor som i dans — — — jag har aldrig sett något sådant. Och när hon gick fram öfver golfvet rörde sig kläderna i rytmiska veck... Men — — — det är nog en demon som alla af den slags skönheten...

UKKO.

Vet inte herren hvem hon är?

HOLLÄNDARN.

Nej! Jag vill inte veta't, eller vill jag säga't sjelf! — — — För öfrigt hon är artist, tecknar särskildt blommor som ingen annan — hon återger dem så... Men det är eget, att jag tycker mig ha sett henne förr — — —

UKKO.

Hon går förbi här hvarje dag, nästan lite för ofta...

HOLLÄNDARN.

Gör hon? — — — Hvad tror Du om henne?

UKKO.

Det är en djävel förstås!

HOLLÄNDARN.

Inte se de så ut!

UKKO.

Jo, just så! Men hon har förvändt synen på herren. För jag och vi andra kan inte se något vackert på henne!

HOLLÄNDARN.

Hon kanske inte visar det för Er... eller Ni kan inte se det!

UKKO.

Vi ha ju ögon också, och se skarpare derför att vi icke äro förblindade af kärleksruset.

HOLLÄNDARN.

Menar Du att jag?...

UKKO.

Ja, det menar jag... Ni bär ju henne redan i Er som ett foster, och när dagarne äro tillända, föder Ni fram henne...

HOLLÄNDARN.

Det Du säger... ja så är det! — — — I går när jag talade vid henne — — — så med ens öppnades hennes ansigte — — — antog en öfvernaturlig skönhet som legat dold under de vanliga anletsdragen, och ur ögonen slogo svarta blixtar omkring mig som en ljum eld — och sen dess är det som om jag fått hennes själ i mig...

UKKO.

Det är denna hemlighetsfulla magt som hon fått af naturen. Men som icke alla upptäckt hvilken våldsam kraft de besitta, äro icke alla lika farliga. Denna har upptäckt sig, och derför är hon farlig!

HOLLÄNDARN.

Det der har jag anat, men hvar gång jag nalkats en qvinna har jag för behagets skull satt en bindel för medvetandet, som eljes förhindrar njutningen.

UKKO.

Förblindelsen; är det njutning?

HOLLÄNDARN.

Dess vilkor!

UKKO.

Lycka till då! Jag behåller mitt förstånd, och njuter af att vara klok!

•

AMELIE in med ett visitkort.

HOLLÄNDARN
läser på kortet och blir häpen.

UKKO.

Nu är hon här! Låt henne gå! I himlens namn låt henne gå!

HOLLÄNDARN till Amelie.

Säg att jag inte kan ta emot! Att jag har fremmande!

AMELIE går.

•

UKKO.

Ni är räddad!

HOLLÄNDARN.

Hvad vill hon mig?

UKKO.

Vet Ni inte att hvarje man af talang och ryktbarhet utöfvar en stark dragning på qvinnan — Det är som med utsädet bönderna söker...

HOLLÄNDARN.

Å skäms! Tror Du jag är något premiedjur?

UKKO.

Nej, men hon anser det; och för öfrigt tror hon sig kunna skrapa af Ert guld och smycka sig med!

Släpp in henne bara, och inom ett år skall hon sitta med Er ära, Er ställning, Er talang kanske — och Ni skall vara vanärad, störtad från Er höjd, beröfvad Er ställning...

HOLLÄNDARN.

Ja, detta vet jag, ty jag har upplefvat det, och jag gör inte om det! Aldrig!

*

AMELIE in.

Den unga damen ber om två minuter...

HOLLÄNDARN.

Nej inte en! — Gå!

AMELIE.

Men...

HOLLÄNDARN.

Gå!

AMELIE går.

*

UKKO.

Bravo! Men fly herre! Fly!

HOLLÄNDARN.

Jag? Nej skall väl ha lärt något af lifvet och erfarenheten!

UKKO.

Lär gör man nog; men tillämpningen! Jag lärde mig nemligen som ung att aldrig lita på någon menniska och att aldrig tro på vänner; ja, och så gör jag det ändå! Man måste, annars blir man ensam!

HOLLÄNDARN.

Du får inte gömma mina färger, Du skall kasta bort dem!

UKKO.

Jag skall kasta bort dem, sedan. — Misstror Ni mig?

HOLLÄNDARN.

Nej! Men Du är obetänksam!

*

UKKO ser ut genom fönstret.

Se! Se på bara! — Hon står derute vid lyktstolpen — och gråter.

HOLLÄNDARN.

O Gud, ja! — Kanske hon är nödställd, eller har andra bekymmer...

UKKO.

Akta Er, herre! Akta Er för Ert goda hjerta...

HOLLÄNDARN.

Det har jag intet! Men medlidande med den olycklige, det har jag lärt af olyckorna. — Gå ut efter henne! — Gå! — Vännerna komma och afbryta i fall det blefve för långt!

UKKO.

Ni får ångra detta! — Värm inte frysande orm! — Tag inte opp getingen ur vattnet! Stick inte in handen i tigerns bur, han tar handen med maten! Tro inte på tårar; qvinnan gråter för att få vackra ögon!

HOLLÄNDARN.

Gå!

*

UKKO på knä.

Gud vare Er nådig herre! men gör'et inte!

HOLLÄNDARN.

Gå!

UKKO reser sig.

Ja, då har jag sett mina bästa dagar! Och Ni med! Går.

*

HOLLÄNDARN
ensam, vänd mot venster dörr, i högsta spänning väntande.

*

LILITH
in, blygsam, sorgsen, stannar vid dörren.

HOLLÄNDARN.

Stig fram, barn! — Hvarmed kan jag tjena Er.

LILITH.

Jag vet icke om jag vågar...

HOLLÄNDARN.

Hvad fruktar Ni? — Ni är väl icke rädd för mig? För mig?

LILITH.

Ni var god emot mig, i går, och gillade mina teckningar...

HOLLÄNDARN.

Kom och sitt!

*

De sätta sig på hvar sida om ett bord längst ner till venster.

*

HOLLÄNDARN.

Hvad har man gjort Er nu?

LILITH.

Man har hängt undan mina teckningar...

HOLLÄNDARN.

Det är orättvist, och det skall vi hjelpa. — Gråt inte nu! — Era teckningar, ser Ni, af blommorna äro sådana som man aldrig sett förr — Ni har afbildat deras själar, deras lynnen och karakterer — — — och jag ser färgerna endast genom kolskuggningen — Ni är en stor artist och ingen elev alls!

LILITH

reser sig och faller på knä.

Ert bifall Mästare gör mig till konstnär... och om jag af Er fick lära färgen skulle jag bli den jag drömt...

HOLLÄNDARN.

Stig upp, barn, stig upp! Ni är ju en qvinna, och jag är bara en man... Sätt Er, och låt oss tala!

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Förefaller det icke Er som om vi sutit så här förut, och talat?

LILITH.

Som om vi alltid sutit så här...

HOLLÄNDARN.

Och som om vi icke skulle behöfva tala emedan vi sagt hvarandra allt?

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Lefver Er moder?

LILITH.

Nej, hon är död!

HOLLÄNDARN.

Bodde Ni inte i Amsterdam?

LILITH.

Jo!

HOLLÄNDARN.

Vid södra stadsporten, i ett litet trähus, med en smedsskylt?

LILITH.

Jo, men hur?...

HOLLÄNDARN.

Jag vet inte! Måtte ha drömt det! Ser Ni, när man lefvat så länge som jag, blandas drömmar och upplefvelser...

LILITH.

Så länge som Ni?

HOLLÄNDARN.

Ja, jag är visst äldre än jag synes... och ibland tynges jag af minnena — som jag icke mins!

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Jag har sett Er förut, i en dröm, som jag hoppas var en dröm.

LILITH.

Tala om!

HOLLÄNDARN.

Ja, må göra! — Kanske jag får ångra det! — — — Jo! Det var en natt, nyligen; jag kom från... det är likgiltigt! — — — jag lade ett bref i lådan på torget... under rätt egendomliga omständigheter — — — Nåväl: efter en stund öppnas fönstret ofvanför lådan, och en ung dam sträckte sig ut och tog en handfull bref... lådan var nemligen fylld! Den damen var lik Er! Var det Ni?

LILITH ler.

Ja det var jag!

HOLLÄNDARN.

Ni? — — — Åh Gud...

LILITH.

Jag var på födelsedag hos min slägting postmästarn och med hans tillstånd tömde jag lådan så långt jag nådde...

HOLLÄNDARN.

Det var sent på natten...

LILITH.

Klockan var två... mina båda bröder som skulle resa klockan tre ville inte bryta laget...

HOLLÄNDARN.

Gud vare lof! — — — Såg Ni mig?

LILITH.

Neej! Men... jag tyckte mig se statyn Ni vet af Egmont, som står der, och Egmont har alltid varit min favorit...

HOLLÄNDARN.

Och så?

LILITH ler.

*

HOLLÄNDARN.

Se nu log Ni!

LILITH.

Förlåt!

HOLLÄNDARN.

Le en gång till, så förlåter jag!

LILITH.

Jag har icke haft så mycken anledning till att le — Så länge pappa och mamma lefde var det bra, ty de höllo af mig; men sedan... har det varit ganska svårt...

HOLLÄNDARN.

Stackars barn! Jag plågar Er...

LILITH.

Nej, visst inte!

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Hvilken målning tyckte Ni mest om på utställningen?

LILITH.

Det var Er Merlin!

HOLLÄNDARN.

Såå? Känner Ni sagan om Merlin?

LILITH.

Nej, inte närmare.

HOLLÄNDARN.

Jo Merlin var en stor trollare, född af en demon och en ren jungfru. Kort och godt efter många äfventyr hos Konung Arthur af runda bordet... Ni tittar på mitt bord! — — — Så råkar han en nymf som hette Viviane. Henne lärde han alla sina trollkonster... och när hon var fullärd, så förvandlade hon Merlin till en hagtornsbuske — — — och der satt han; men han kunde sjunga ännu, ty han var skald; och hvad gjorde det så hvad han eljes var?

LILITH.

Hvad sjöng han då?

HOLLÄNDARN.

Om trolös kärlek förstås och qvinlig grymhet!

LILITH.

Men det var en stygg qvinna också! Han skulle aldrig ha offrat en sång på henne!

HOLLÄNDARN.

När en man älskat en qvinna och hon svikit, så måste han befria sig från henne eller förgås!

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Tror Ni att det fins stygga qvinnor?

LILITH.

Ja, visst; Min mor sa alltid: att så usel som en qvinna kan aldrig en man bli.

HOLLÄNDARN.

Menade Er moder det?

LILITH.

Ja efter hon sa det!

HOLLÄNDARN.

Hvilken ovanlig person — hon menade hvad hon sade!

LILITH.

Nu blir jag rädd för Er!

HOLLÄNDARN.

Blif inte det! — — — Hör nu på! Ni vill lära färgens hemligheter af mig! Ni skall få det, Ni ensam, ty Ni missbrukar det icke!

LILITH.

Hur vet Ni det?

HOLLÄNDARN.

Nu blir jag rädd för Er! — — —

LILITH.

Hur så?

HOLLÄNDARN.

Märker Ni att vi bli rädda för hvarann så snart... Nej jag skall icke lära Er stygga saker! — — — Ni skall alltså få veta min färg — — — med vilkor — — — att jag får måla Ert porträtt!

LILITH.

Det är en stor stor ära för mig... Men man säger att Ni redan gjort det.

HOLLÄNDARN.

Jag? Hvar?

LILITH.

Er Viviane i Merlin-taflan skall vara så lik mig!

HOLLÄNDARN.

Nej! Hvad Ni säger! — — — Jag må se efter! — Jag har skizzen här!

Reser sig och går till staffliet.

Får jag be Er ta af hatten!

LILITH tar af hatten.

HOLLÄNDARN.

Vänd lite på hufvet! Så der! — — — Ja, något är det! Mycket kanske; låt se! — Stå ett ögonblick.

Tar en palett och penslar.

Hvilket spel, hvilket lif; Se lilla munnen får vingar, och ögat tar eld; och kindens linier röra sig som stråkar... Nej jag kan icke måla Er, ännu! Jag måste fixera Era linjer, jag måste stämma instrumentet. — — — Gå inte nu! Jag måste tala vid Er och se på Er — — — länge, länge!

Ropar åt venster.

Amelie! Tag in blommorna!

Sätt Er här vid bordet hos mig! — — — Här vid runda bordet!

Ropar utåt.

Ukko!

*

Ukko in.

Gå genast ut i porten och säg mina vänner när de synas, att jag är upptagen!

Ukko dröjer.

De få komma igen en annan gång!

*

LILITH.

Gör icke det för min skull! Gör icke det. Vänner komma icke igen, när de blifvit utvisade. Icke för min skull!

HOLLÄNDARN.

Jo, just för Er skull, och endast för Er!

Till Ukko.

Har Du hört? — Lyd då! — — —

Ukko ut.

*

LILITH vid bordet. AMELIE kommer in med blommor som hon sätter i glasen.

HOLLÄNDARN.

Tänd kandelabrar! Eld på rökelsen! Låt vattnen spela!

AMELIE

tänder kandelabrar på bordet; sedan rökelsen på trefötterna.

HOLLÄNDARN

låter det scharlakansröda vattnet spela i borduppsatsen af silfver.

Och så, min hedersgäst, i hedersdrägt till festen!

Han tar en hvit romersk drägt med Cromgula bårder och lägger öfver Lilith.

Och diademet kröna skall min drottning!

Han lägger ett diamantdiadem på hennes hufvud! Skänker i två glas och sätter sig.

Kom Venus, Bachus, Lyssa, och svepen heligt vanvett kring vårt änne! — — — Musik!

Osynliga musikanter spela pianissimo nya harmonier utan melodi.

•

HOLLÄNDARN.

Nu ljufva barn är Du min drottning, och jag följaktligen din kung, Det är: din krönta slaf! Och magten som jag eger gaf Du mig, ty först med Dig fick lifvet värde! Att Du vill sitta här med mig, det är för mig den största ära, Och Du är mer än alla mina riddare tillsammans af det Runda Bordet.

LILITH.

Säg icke så! Ni Mästarn är och jag en liten lärling!

HOLLÄNDARN.

Hvad kan Du väl af mig få lära, Du som har lärt mig först hvad skönhet är? — — — Men tala barn, och le; Din röst mig är som sång, och när Du ler så ser jag blå himlen, ungdom, blomstersängar, och straxt jag sjunker ner tillbaks i tiden, då lifvet lekte hela dagen och natten var för lång och mörk; då hvarje morgons sol jag helsade som bjudaren till nya fröjder!

LILITH.

Ni lefver helst i minnet; men Ni skall lefva nu, nu!

HOLLÄNDARN.

Det ögonblick som gick är redan minnet; blott det, som varit, är! Och derför när jag mins Dig, i natten när Du kysste mig, så är Du till; och när jag såg Dig der stå brud, derinne, just bakom den gardinen, då blef Du! Och när Du nyss kom in och med din oskuldsfulla barnaröst, så vackert talte om Din far och mor, med dessa smeknamn som jag aldrig brukat, då... nej nu, nu först det tager skönhets form igenom minnet, den trollska spegel som ej återger det fula! Se nu, hur redan vi på våra minnen lefva, ty vi ha samlat in en liten fond! När nästa gång Du kommer, tala vi om denna afton; om hvad vi sade då och tänkte då; om hvarje småsak som oss hände; och släppta trådar ta vi upp, och spinna vidare vårt garn! — Hvad är minuten som förgår; hvad är det nu Du talar om? Overkligt, som hvad ännu ej är färdigt! — Om nu jag kysser Dig, så dör jag ej af salighet, men när jag mins den kyss Du gaf mig genom luften, då vill jag dö!

Jag dricker icke vinet, blott dess färger ge mig rus; det solens strålar äro; brutna genom drufvans

skal; och eterns finaste partiklar som till vällukt ha förtätats! Mitt blod behöfver icke vin, när det har Dig! Se nu jag offrar det i elden; ett offer åt din lycka, vår... Ha! Hvad är lycka? Dödens tvillingbroder; ty lyckan har ett slut som lifvet...

LILITH.

Mig syns ditt öde tynger Dig! Hvem är Du, som mig fängslar och mig stöter bort.

HOLLÄNDARN.

Du frågar! — Fråga ej! — Jag fängslar Dig, Du säger! Nej, låt mig din fånge vara; säg att jag det får? Jag sjelf består mig fängelset; Säg ja, och Herkules sin lejonhud och klubba, för dina fötter lägger ned! Jag ger Dig allt; min frihet, min talang, mitt namn, min ställning; och magten öfver mig; men glöm ej att det var af mig Du fick den; och gör Du missbruk af den är ditt välde slut!

LILITH.

Af Dig? Den magten som man får är ingen magt; ty herrska är att känna egen kraft!

HOLLÄNDARN.

Bra, Drottning; Du är född till herrskarinna; och skall en Omfale jag slafva hos; så skall det icke vara en slafvinna! Ja, Du har later, Du har ord som höfvas Cæsars maka! Och diademet är Du född till! Kom tag ditt rike i besittning!

LILITH.

Ja som tribut, men ej som nådegåfva!

HOLLÄNDARN.

Allt bättre! — Se hvad Du har vuxit, på denna korta stund! Du trädde in på knä som liten flicka för att tigga nåd; och jag som burit på din lilla ande; har henne fostrat, närt och födt! Jag har Dig skapat, jag har blåst min anda, på din, och jag har gett dig lifvet! Du är min!

LILITH.

Och Du är min! — — Välan, låt se ditt rike om det passar mig! Din drottning vet hvad som anstår Cæsars maka!

HOLLÄNDARN.

Jag älskar Dig för dina stolta later; men älskar icke denna vilda ondska som dina hårda ögon stråla ut!...

LILITH.

Ja, jag är icke god, så är jag danad; men Du skall lära mig hvad bättre är, din kärlek skall mig värma och mig lyfta... kom tag mig i din famn, jag fryser.

HOLLÄNDARN.

Välan! — Men icke här! — Hos Dig, min älskade! — Gif tecknet! II— ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑Dörrar öppnas, väggar lyftas — — — Allt är ditt, som varit mitt! Der jag herrskat, nu jag slafvar, Dig min frihet har jag skänkt; Men förgät ej lilla qvinna; genom Dig jag vinna skall, den försoning — så jag hoppas! — Som mitt öde mig förment! Men med varsam hand du röre vid mitt dunkla ödes lås, eljes öppnas andra dörrar; dem som Eumeniderna bevaka... Du förstår!

LILITH.

Jag har fattat! — Få vi börja?

HOLLÄNDARN.

Ja!

Slår i händerna.

•

Fondens draperier dras åt sidorna. Man ser genom en stor öppning i väggen försedd med skjutdörrar, tre inre rum hvilkas stora dörrar stå öppna. Första rummet är en sal i Aqvamaringrönt; det andra är Rubinrödt; det tredje är Opalhvitt. I detta tredje rum bildas fonden af balkongdörrar i glas som öppna utsigt öfver en hamn med segelfartyg, och i fjerran hafvet.

•

HOLLÄNDARN.

Träd in, min maka, i ditt hem! — Må Gud beskydda vårt förbund!

LILITH

som först blir hänryckt vid åsynen af den vackra bostaden, gör en mine af missräkning vid Holländarns tilltal. Men följer honom in genom alla rummen ända till balkongdörrarne der de stanna; omfamna hvarann och kyssas.

•

OSYNLIG KÖR.

Eros Basilevs!
Allherrskare!
Böj hjertan och Sinnen!
Släck hatet och Sjelfviskheten!
Du som verldarne Styr
Med den mägtiga kärleken!
Eros Basilevs!

•

UKKO

in; betraktar Holländarn och Lilith.

O! söta gift! O! hulda gissel!... Du ljufva Furie

född af natten och af hatet! Du kärlekshat, Du blindhet seende hvad icke fins! I falska fröjder som oss kloka locka, till största dårskap! O! Ljusa, villa, rus, och vanvett, Du ros i nässlor, nålar uti silkeslakan; O kärlek, kom, fullborda verket! Förstör två själar, mal dem samman, till bildbar lera, och skapa sedan af de två, ett lif, ett nytt, ett högre och fullkomligare.

Då har Du fyllt ditt värf, och dessa tu som blommat, skola vissna ner, bli strö och mull åt nya blomster!

O kärlek, kom, fullborda verket.

Samma dekoration men möblerna omställda. Dörrarne stå öppna; midt på golfvet i hvarje rum står ett bord med blomstervas.

LILITH framför bordet i bortersta rummet, ordnar blommorna.

HOLLÄNDARN sitter sysslolös i Ateliern, längst fram på scenen.

*

HOLLÄNDARN.

Ja, detta är då lyckan! — Men den är icke glad, den är ej glädjen; ett stilla vemod snarare! och mer af aftonskymning än af morgonrodnad! Och detta är det högsta, största, som lifvet ger! — Hvad är då allt det andra? — — — Men likafullt, om nu det brister — då är det slut med mig, med lifvet! — Och bakom detta slut ett annat tar sin början; ett annat osällt, som jag känner; ett tomrum der man ej kan andas och der själen fryser; der form och färg försvinna, och lifvet vissnar som hos ältsjukt barn! — — —

Tänk om hon går! — Jag hennes tankar hör! — Och blommorna hon endast låtsas sköta; för att få dölja sina planer.

LILITH.

Nå har Du målat?

HOLLÄNDARN.

Nej, älskade! Och skulle jag, så blef det Dig, och endast Dig! —

LILITH.

Nå gör det då!

HOLLÄNDARN.

Jag kan ej få Dig fatt; Du flyter undan, ändrar form i hvar minut. Mig syns Du fins ej till, har varit, är i färd att blifva; men är ej!

LILITH.

Ja Du har rätt, jag är ej! Jag lefver endast i och genom Dig; Jag löses upp, förintas, smälter hop med Dig!

HOLLÄNDARN.

Du leds! Vill Du gå ut i verlden?

LILITH.

Jag vill, men kan ej! Jag fruktar icke menniskor, jag hatar dem ej heller — Men deras närhet sårar mig; jag är så känslig som om hud jag bytte, likt silkesmasken när han går till puppa; ett åskregn kan ge honom döden.

HOLLÄNDARN.

Skall hit jag kalla mina vänner?

LILITH.

Nej hit får intet obehörigt komma; jag säger intet ondt om dina vänner, men här är icke luft för dem! — De trifvas ej hos oss!

HOLLÄNDARN.

Ja Du har rätt, ty lyckan skys af menskorna. Och denna dubbla sjelfviskhet som är vår kärlek; den sårar och den stöter bort! — Alltså, vi två allena!

LILITH.

Allena! — Är Du lycklig?

HOLLÄNDARN.

Jag är! Är Du?

LILITH.

Ja, jag är lycklig... Och likafullt; med Dig jag är ej ensam, men har icke sällskap, jag är på tu man hand och ändock ensam, Så ensam som jag aldrig var i ensamheten! — Men gick Du bort, jag doge!

HOLLÄNDARN.

Så skarpt Du tolkar mina känslor! — — — Du fyller fullt mitt lif och ändock är det tomt! Du är mig nog och ändock saknar jag, jag vet ej hvad. Du kommit mig för nära att jag icke ser Dig; som när Du är uti min famn. — — —

Nå vill Du lära mina färger?

LILITH.

Nej! jag vill finna mina egna!

HOLLÄNDARN.

Om mina äro bättre?

LILITH.

Så äro mina bäst för mig!

HOLLÄNDARN.

Du har ju inga än!

LILITH.

Så är jag hellre utan!

HOLLÄNDARN.

Men lika gerna som Du tar de andras, kan Du ta mina färger som dock äro bättre!

LILITH.

Af hvem som helst men icke Dig!

HOLLÄNDARN.

Du hellre är en annans, än Du är min.

LILITH.

Så är det!

HOLLÄNDARN.

Då älskar Du mig ej!

LILITH.

Jag älskar Dig, men mer mig sjelf, jag liksom alla andra!

HOLLÄNDARN.

Och alla andra mer än mig!

*

Paus.

*

LILITH.

Om här jag stannar, dör jag!

HOLLÄNDARN.

Och om Du går, så dör jag!

LILITH.

Jag är i fängelse hos Dig!

HOLLÄNDARN.

Jag är i fängelse hos Dig!

LILITH.

Jag är din slaf, Du vakar öfver mina tankar, mina drömmar!

HOLLÄNDARN.

Min herrskarinna Du, som råder öfver mina känslor, mitt lif, min död! — Vi äro blifna ett, ett enda väsen; och slår Du mig, så slår Du Dig! Och endast döden kan oss skilja!

LILITH.

Då måste en utaf oss dö!

HOLLÄNDARN.

Du vet om tvillingar det sägs att när den ena såras eller dör, så dör den andra med! Vi äro tvillingsmakar!

LILITH.

Det tror jag ej! Och för att visa det, — så går jag nu!

HOLLÄNDARN.

Ja gå! Min längtan skall Dig hemta hit tillbaka!

LILITH.

Så säker är Du?

HOLLÄNDARN.

Försök!

LILITH.

Farväl!

HOLLÄNDARN.

Farväl! Välkommen åter!

LILITH.

Farväl! för evigt! Går.

HOLLÄNDARN.

Ukko!

UKKO in.

Herre! — — — Är Ni ensam?

HOLLÄNDARN.

Åter ensam! — — — Och jag andas, rör mig fritt, kan åter tänka! kanske äfven måla? Hur sällsamt! — Hon som gaf mig lyckan var nära att qväfva mig. Och jag trodde ändå att när hon gick skulle jag dö!

UKKO.

Pass då på herre och blif fri!

HOLLÄNDARN.

Hon skymde härinne; hon fyllde ensam alla rummen, trängde ut mig... Nu känner jag att jag kan måla henne, men kunde icke när hon var närvarande...

Han sätter sig vid stafflit.

Icke som hon är, utan som mitt minnes öga ser henne; men sådan kan hvarken färg eller linje återge henne, ty jag minnes endast hennes själ... som jag älskade.

Reser sig och lägger ner paletten.

Nej! — — — Nej! — Ukko! Tag Amelie med Dig och städa om i rummen!

UKKO.

Ja, herre! med nöje!

HOLLÄNDARN.

Hvarför tror Du hon ville ha möblerna på detta bizarra sätt?

UKKO.

Efter som hon gått, skall jag säga det! — — — Jo, det misshagade herrn, derför behagade det henne!

HOLLÄNDARN.

Det var elakt sagdt!

UKKO.

Elakt gjordt! menar Ni!

*

Paus.

*

HOLLÄNDARN.

Vet Du hvem denna qvinna var som nu gick?

UKKO.

Vet inte Ni det?

HOLLÄNDARN.

Nej!

UKKO.

Men hela stan vet det.

HOLLÄNDARN.

Det kan jag väl tro. — Men det är en nåd att slippa veta't, kanske!

UKKO.

HOMUNCULUS

EN SAGA

(Uppslagsscen till en dramatisk saga i fem akter. — 1902.)

PERSONER.

Fru Motström.
Herr Lögnrot, Tidningsskrifvare.
Herr Suput, Ritare.

LÖGNROT och SUPUT sitta vid ett fönsterbord på Traktörstället Tranlampan, men vid disken sitter FRU MOTSTRÖM.

*

LÖGNROT.

Två supar till, Fru Motström?

FRU MOTSTRÖM.

Inte en droppe, herr Lögnrot! inte en droppe.

SUPUT.

Det är omenskligt, rent af omenskligt, fru Motström.

FRU MOTSTRÖM.

Jag får inte lemna kredit på starka varor.

LÖGNROT.

Men till oss? Oss?

FRU MOTSTRÖM.

Ja tack! Det var en gång en magister här som jag gaf mat och dryck i tre månar på kredit; när jag fordrade honom, sände han en advokat som förklarade min fordran ogiltig. Och när jag hotade att stämma, stämde han igen, derför att jag lemnat spirituosa på kredit. Det var tacken det.

LÖGNROT.

Det var en dålig menniska!

SUPUT.

Det var en otacksam hund! Men det är en annan sak med oss Fru Motström.

FRU MOTSTRÖM.

Det vet jag visst, det!

*

LÖGNROT.

Ser Du på den här Nerium'en som hon har tagit skott af? Den lefver i flaskan på bara vatten, och den slår rot också.

SUPUT.

Ja det är han det, men jag måste ha bränvin för att slå rot.

LÖGNROT.

Du nämnde bränvin! Vet Du hvarför det är så dyrt? Jo, det är skatten, kommunalskatten. En sup skulle kosta en skilling om inte skatten vore. Nu har jag räknat ut, att om denna kommun egde ett kapital på tio millioner, skulle räntan räcka till hela årliga kontributionen, och då skulle bränvinet bli fritt, supen kosta en skilling, och människorna skulle kunna supa så mycket de ville.

SUPUT.

Hvar ska man ta de tio millionerna i en hast, då?

LÖGNROT.

I Amerika kan man tjena grofva pengar på en kort tid.

SUPUT.

Ja, men vi kan ju inte fara till Amerika utan respengar; och hade jag respengar, så stannade jag här, och söp opp dem.

LÖGNROT.

Jag läste häromdan i en tidning... tyst, nu fick jag en idé... Vi ska ta och göra en bit till Posten, så kan vi få mat innan sol går ned!

SUPUT.

Hvad skulle det vara om?

LÖGNROT.

Säg det!

SUPUT.

Det skulle vara en rigtig Amerikanare, då.

LÖGNROT.

Du menar en Amerikansk historia?

SUPUT.

Just; en sån der rafflande bit; en lögnhistoria som låter sann, men i nödfall kan tas som skämt.

LÖGNROT.

Vänta nu!

SUPUT.

Har Du bläck och penna, så kläm till bara!

LÖGNROT.

Vänta lite!

SUPUT.

Ska jag gå min väg?

LÖGNROT.

Vänta lite!

SUPUT.

Hva ska jag göra?

LÖGNROT.

Läs i bladet, Du, så skrifver jag! — Nu börjar det!

SUPUT läser; LÖGNROT skrifver.

*

BYGELN in.

God dag, Fru Motström.

FRU MOTSTRÖM.

God dag Herr Bygel; hvar kommer han ifrån?

BYGELN.

Jag kommer från Råstun, för Magistraten har sutit — det är om utvandringen — beväringen — och det välsignade bränvinet.

FRU MOTSTRÖM.

Håller de på med bränvinet ännu?

BYGELN.

Ja, de ska höja skatten.

FRU MOTSTRÖM.

Hva det var rigtigt han sa', magistern, när husbehofsbränningen afskaffades...

BYGELN.

Håcken magister?

FRU MOTSTRÖM.

Magistern vet ja'! Det var en otacksam menniska som stämde mig för olaga utskänkning fastän jag borgat honom för många riksdaler... mins inte bygeln det?

BYGELN.

Nä! Det mins jag inte! — Var det här i stan?

FRU MOTSTRÖM.

Nej det var det inte, det var i Trälilla, men nog mins bygeln processen, det stod ju i alla bladen.

BYGELN.

Ge' mej si! — Jo, jag tycker jag mins det! — Hva' var det magistern sa' då?

FRU MOTSTRÖM.

Jo, han sa så här, det var om husbehofsbränningen: Tro mig, sa' han, när Ni tar bort bränvinspannorna, så kommer skatten att stiga till bränvinets fulla värde, och det skall supas lika mycket ändå.

BYGELN.

Det var en klok karl, och jag skall minnas honom, jag skall anföra hans yttrande vid nästa stämma... Hva hette han, magistern?

FRU MOTSTRÖM funderar.

Ja, det är detsamma.

BYGELN.

Nä, det är inte detsamma... Kanske det var en god vän till frun?

FRU MOTSTRÖM.

Ja, han var en gång, men så blef han otacksam.

BYGELN.

Och han hette?

FRU MOTSTRÖM.

Han hette Andersson.

BYGELN.

Åhnej. Var det Andersson i Trälilla; jag var ju i slägt med honom.

FRU MOTSTRÖM brydd.

Det fins så många Anderssöner, så...

LÖGNROT ser upp och lyssnar.

*

BYGELN.

Hade han inte glasögon?

FRU MOTSTRÖM.

Jo!

BYGELN.

Och en stor finne på näsan?

FRU MOTSTRÖM.

Alldeles!

BYGELN.

Se der! Jag visste väl ja! Och han hette Sven? Ja! — Hör nu fru Motström, jag tror jag får ha en sup! — Jo, vi talte om skatterna; Si, det är inte skatten sjelf, som är så svår, utan det är sättet för dess utgörande... Allting här i lifvet beror för resten på sättet.

*

LÖGNROT.

Alldeles ja!

BYGELN.

Sa'...

LÖGNROT.

Ja, jag...

BYGELN.

Hva, sa...?

LÖGNROT.

Jag tänkte tala om en stor nyhet.

BYGELN.

Nej!

STARKODDER SKALD

ETT FORN-NORDISKT SAGODRAMA

Detta sagodrama, afsedt att innehålla fem akter, har förblifvit ofullbordadt. Första akten skrefs 1903; förspelet har förut varit tryckt i Julqvällen 1906, men införes här i sitt sammanhang.

FÖRSPELET.

Mälarlandskap i midsommarnatt; till höger Balderstempel och lund; till venster klippor och mörk granskog.

LOKE och STORVERK (sonen) in i granskogen.

LOKE.

Här är svalt och där är skugga,
Svarta furor ge oss skydd.
Stanna son, här är en grotta
Den är mörk, den är för oss.

STORVERK.

Är ej solen ännu bergad?
Mina ögon torkat ut,
Ej jag sofvit sedan vårdag-
Jemnan kom med ljus.

LOKE.

Tröst min son, ty solståndsdagen
Straxt till ända lupit har;
Då vi börja åter lefva
Vi af Jettars yfverborna
Ädlaste och äldsta ätt.

STORVERK.

Säg mig, fader, hvem var först,
Asen eller Jetten?

LOKE.

Ymir, jetten, var den första!
Bure var hans borna bror;
Bures son var Odins fader,
Bestla hette Odins moder
Och hon var af jettebörd —
Hvem är jette hvem är Ase,
Hvem har söndrat Ymers ätt?

STORVERK.

Säg mig, fader, Asa-Loke,
Säg mig, säg mig hvem är Du?

LOKE.

Asa-Loke har Du nämnt mig;
Odins fosterbroder förr jag var,
Fårböts son jag eljes kallas;
Om jag är det, vet ej jag.

STORVERK.

Säg mig fader hvarför solen
Är oss fiendsk, endast oss?

LOKE.

Solen är ju Odins öga,
Och det bränner, bländar;
Se dit åt och Du blir blind,
Du och alla Askurs söner;
Gulnar icke bondens åker
Svedas icke ängens örter
Om ej Njord med regn och moln
Skyddar för den hvassa blicken?
Gissnar icke båt i strand,
Blekes icke högtidsdrägten,
Brynes icke jungfruns kind,

När den sätts för solens strålar?
Ja, det sägs, i sunnan-landen
Menskans hud blir svart som beck...

STORVERK.

Säg mig, fader, Asa-Loke,
Skola evigt Höga Magter
Hata Ymers örna-ätt?

LOKE.

Intet är af evigt ämne,
Allt ju ändras, ömsas, åldras,
Yngras åter, aflas om...
Asa-Gudar äro gamle,
Iduns äpplen ätna upp,
Och det spörjes nu om tider
Att i Valhall nya vif
Sökas bland de Jättars döttrar;
Odin sjelf han sof hos Gunlad,
Tor tog Jernsax, Niord Skade,
Frej fick Gerd, och Loke —
Ho kan tälja Lokes alla? —
Allt som allt, de hvita Asar
Tagit redan våra döttrar,
Nu är turen hos de våra
Ympa på de hvites stam;
Och Du son skall bli den förste...

STORVERK.

Säg mig fader, Asa-Loke,
Är jag väl den man som likar
Sig till slik en friar-bragd?
Skrynkligt skinn och krumpna knogar,
Lutad rygg och långa hälar — — —

LOKE.

Tig Du, toker, jag är Loke
Klokast ibland Gudar alla;
Jag kan sejda, jag kan koka,
Vända syn och skifta hamn...
Tyst, nu sjunker solståndssolen,
Se! hvad icke nyss Du såg;
Templet under höga ekar,
Balders bild i silfverhvitt,
Och ur hallen helga jungfrur
Tåga ut och helsa soln!
Ser Du, Ser Du?

STORVERK.

Ja jag ser dem,
Ögat bländas, bröstet snöres,
Våt är kinden, var det dagg?
Mörkrets barn bli aldrig ljusa,
Svart har aldrig blifvit hvitt...

LOKE.

Tyst, de sjunga sång till solen
När de tända Balders bål.

STORVERK.

Ve mig, ve, jag vill ej lefva
För mig bort, jag kan ej se,
Kan ej höra, allt mig plågar
Osäll, hopplös, qvalfull,
Fader, fader, låt mig dö!

Prestinnor och Soljungfrur ha samlats utanför templet, der Baldersbålet tändes och på hvilket offras hvita blommor.

Prestinnorna blåsa i lurar, jungfrurna sjunga. Loke faller in då och då.

*

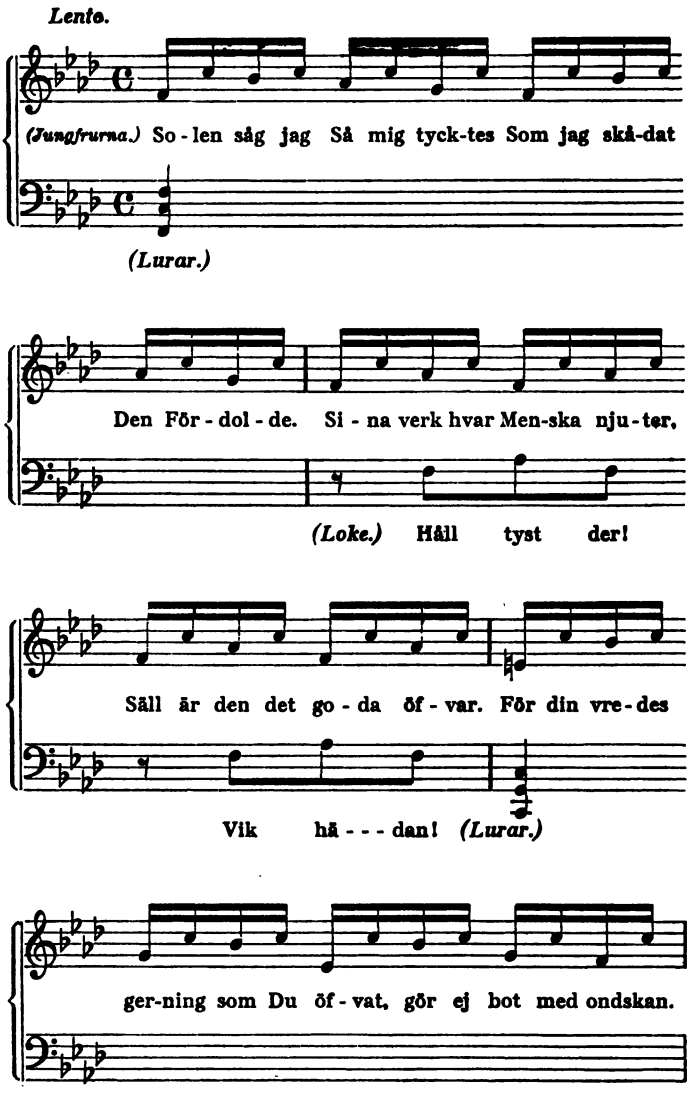
Lento.
(Jungfrurna.) So - len såg jag Så mig tyck-tes Som jag skå-dat
(Lurar.)
Den För - dol - de. Si - na verk hvar Men-ska nju - ter.
(Loke.) Håll tyst der!
Säll är den det go - da öf - var. För din vre - des
Vik hä - - - dan! (Lurar.)
ger-ning som Du öf - vat, gör ej bot med ondskan.

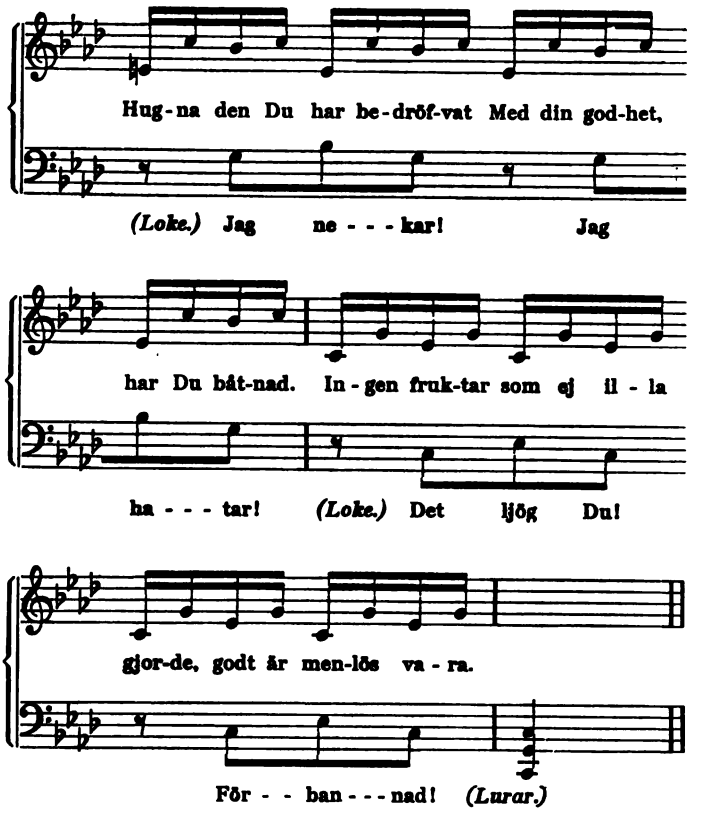

Prestinnor och Jungfrur tåga in i templet, endast SIGURLIN stannar vid Altaret.

LOKE.

Ser Du jungfrun der vid elden?

STORVERK.

Elden ser jag ej, men henne.

LOKE.

Hvarje stråle ur ditt öga
Spolar jag till finsta tråd,
Och så väfver jag en slöja,
Kastar öfver jungfruns kropp,
Hon blir din och Du blir hennes,
En och en bland menskors barn
Hittills alltid blifvit tvenne
Men bland oss det blifver ett,
Se hon märker ren vårt dvergsnät
Flugan spinnes in och somnar;
Nu till verket sonen min,
Lägg Dig ner och slut ditt öga,
Sigurlin skall blifva din.

Sigurlin har visat oro och liksom sökt aflägsna spindelväf från ansigtet; öfverfalles af sömnlusta och går vacklande in i templet.

STORVERK lägger sig ner.

LOKE
kastar sin kappa öfver honom och gör eld i grottan, lägger örter på elden under följande besvärjelse.

LOKE.

Fili, Kili,
Fundin, Nali,
Hepti, Vili.
Hanar, Svior
Billung, Brumi,
Bilda, Buri!

Hræsvelgir,
Bölthorn,

Burr och Bestla
Bivärr, Bavärr,
Bömbur, Nori!

Jettar, dvergar,
Alfer, Elfvor!
Åt Askurs barn
Odin gaf anden,
Hoener hamnen,
Men Loke lifvet!

Ädla örter
I elden ammat
Magt och Kraft,
Samla och samka,
Skifta och Skilja.
Dådra och Distron,
Hadd och Hilster,
Giöper och Glis.
Upp ur askan,
Ört-ande,
Afla med elden
Yngra hvad åldrigt,
Ändra hvad illa är,

Han böjer sig ner öfver sonen och liksom knådar hans kropp under kappan.

Vet Du hur lösas skall?
Vet Du hur ristas skall?
Vet Du hur tecknas skall?
Vet Du hur offras skall?

Hugrunor,
Astrunor
Sejdrunor,
Bindrunor!

Han reser sig.

Statt upp Storverk,
Natt är nära,
Nörves Dotter,
Oljus,
Sömnfröjd,
Drömmars moder!
Delling
Är Dagens fader;
I Solståndsnatten
Är brudsäng bäddad;
Der famnas de,
Der mynnas de,
Der råkas de,
Dagen och natten;
Och rosig rodnad
Gör qväll till morgon.
Då enas de,
Då sonas de,
Då älska de,
Ljus och Oljus!
Hell den som såg det,
Hell den som kan det,

Hell den, som hörer!
Förstån I än
Eller hvad?

Storverk reser sig under kappan, och står fram skugglik, halft liflös med toma ögon, men föryngrad och förskönad; hans hamn går rätt upp mot templet och midt igenom muren der han försvinner.

Nu fullbordas soningsverket,
Blinde Höder, Blide Balder,
Ondt och godt och ljus och mörker;
När som natten råkar dagen,
Då skall födas barnet: morgon!

ROSSBARSGRANE in från granskogen.

Hvilket möte? Är det Loke?

LOKE.

Rossbarsgrane? Vidar, Vegtam
Yggir, Svafnir...

ROSSBARSGRANE.

Tig Du Loptr!

LOKE.

Fem och sjutti namn Du eger,
Fordom kunde jag dem alla,
Fordom när bland Asar Odin
Visast var och svek ej öfvat.

ROSSBARSGRANE.

Tig Du Loke lögnens fader.

LOKE.

Nidnamn har Du Nitti, Odin
Smedstöld, Thrymsvik, Löftbrott.
Smeden som ditt gladhem byggde

Du bedrog på lön och lejd;
Jetten Thrymir ock bestal Du,
När som hammaren åt Thor
Lösas skulle emot Freja
Emot månen och din sol,
Soln Du satt i pant hos Mimer
För den visdom der Du vann;
Och af menskor tog Du mutor
När Du skulle straffat synd...

ROSSBARSGRANE.

Jag är Ase, Du är jette...

LOKE.

Jag är jette, det är adel,
Den är äldst och den var först,
Jette var den Vise Mimer
Som Dig lärde runors tal,
Jette var den skalden Suttung
Som Dig snille gaf och sång,
Och af jetteslägt sig räkna
Höga Nornor, mins Du det,
Ödets Magter som stå öfver
Asar och Asynjors lif,
Äldst var jetten, urtidsarfvet
Tog han ifrån Ymers ätt,
Oskuld, enfald honom prydde,
Barnaglad och barnafrom,
Kunskap, skaldskap sjelf bedref han
Brukte åkern, svedde skog,
Röjde, sådde, ärjde, smidde,
Tiggde ej och aldrig stal
Frid bland fränder, tro och heder
Ärde ed och styrkte rätt;

Intet blod i Gudahofven
Intet offer, intet kryp...
Så kom I, som kallas Gudar
Frillobarn af menskan Bur,
Sidosöner hälften jettar,
Och den gyllne ålders frid
Följdes nu af Asastrid.
Säg mig Rossbarsgrane, Vise
Odin, har jag talat sant?

ROSSBARSGRANE.

Vis är Odin, klok är Loke
Klokast utaf jettars slägt,
Mimer sjelf i Dig har talat,
Lokes-Gläfsan var ej lögn.
Väl, må vara, öfver asar
Råda Nornor det är sant,
Öfver Nornor står Allfader
Den Fördolde utan namn;
Loke, förr min fosterbroder,
Ofta var Du Valhalls vän,
Denna ljusa helga natten
Är mitt sinne stämdt till fred,
Och jag unnar Dig en ynnest
Till ett tecken af vår skuld.

LOKE.

Icke mig Du gifve gåfva,
Men min son Du burit fram,
Storverk, Alfhilds son den bålde
Du begåfve som Dig täcks.

TOR synes i fonden.

ROSSBARSGRANE.
Hvar är sonen, önskebarnet
Som min huldhet alltid egt?

LOKE.
Denna natt han håller bröllop...

ROSSBARSGRANE.
Bröllop, Storverk, och med hvem?

LOKE.
Fänrings dotter, rike bondens...
Tyst der kommer sjelfve Tor!

ROSSBARSGRANE.
Han är rik, må han ge hälften.

*

TOR.
Lokes son jag ej beskärar!

ROSSBARSGRANE.
Ej åt Lokes men åt Alfhilds,
Som Du en gång giljat till.

TOR.
Ej för Alfhild, mig försmådde,
Men om Storverk denna natt
Får en son, välan jag lofvar,
Men låt Odin tala först.

ROSSBARSGRANE.
Väl, din sonson, alltså Loke
Som i denna natt får lif
Han skall lefva trenne åldrar...

TOR.
Med ett nidingsdåd i hvar...

ROSSBARSGRANE.
Skam Dig Tor var det en gåfva?

TOR.

Jettegåfva af en gud.

ROSSBARSGRANE.

Guld och gods han alltid ege...

TOR.

Aldrig tycke sig ha nog!

ROSSBARSGRANE.

Väldig stridsman, alltid segra...

TOR.

Sargad af de svåra sår!

ROSSBARSGRANE.

Sist men bäst: med skaldens gåfva
Alfhilds sonson jag beskär.

TOR.

Sjunga må han, men ej minnas,
Skald, men icke skaldens lön!

LOKE.

Gudagåfvor goda gåfvor,
Korn och agnar skrädas lätt —
Balder knutit band med Loke,
Nu en hjelte är oss född!

*

Prestinnorna hastigt ut ur templet; blåsa i lurar:

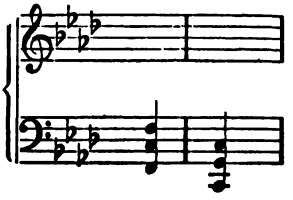

PRESTINNAN I.

Tempelskändarn brännes inne,
Sigurlin hon sättes ut.
På ett skär tills barnet födes:
Eld på templet, stängda dörrar,
Eld och låga, Lokes lif,
Det är han som detta nidverk
Men sin son har nästlat in!

ROSSBARSGRANE.

Loke, lögnare, Du ljugit,
Fenrings dotter var det ej,
Solens jungfru det var bruden,
Du bedrog oss, Skam på Dig!

LOKE.

Kunde Du väl vänta annat,
Du som Mimer sjelf bedrog?

TOR.

Mina gåfvor håll till godo,
Löftet löser jag nog in!

ROSSBARSGRANE.

Ej åt Dig, åt Alfhilds minne
Gaf jag gunstig bröllopsskänk,
Gifvet tager jag ej åter,
Hämnas ej på harmlöst lif.

Eldsken synes från templet. Rossbarsgrane och Tor gå undan.

TOR.

Hade jag i handen hammarn
Loke snart Du låge lik...

ROSSBARSGRANE.

Skifta icke ord med ondskan
Skilj Dig hellre ifrån Skadan;
Ädle milde sällast lefva
Sorgen mera sällan nära...
Bort från brott och mörka nidverk,
Brinne allt hvad brännas bör,
Ut i ljuset, ut i solen
Natt i dagens famn den dör!

Odin och Tor ut.

LOKE

lyfter på kappan som täcker Storverks kropp, och finner den död.

Död är Storverk, brunnit inne,
Alfhilds son är icke mer,
Väl, så har jag torra tårar,
Ty i askan nu jag sått;
Ur förgängligt vexer evigt,
Ungt ur åldrigt spirar upp;
Storverk har ej gagn för namnet,
Men hans son den är vårt hopp;
Der som gudar stodo faddrar,
När som solen sjelf stod brud,
Der kan bli en lefnadssaga,
Om en jette och en gud!

Templet brinner, ridån faller under musik från Orkestern.

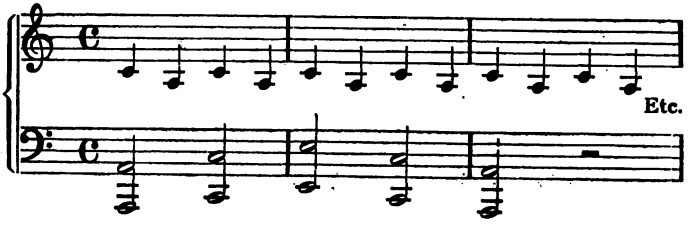

STARKODDER SKALD

FÖRSTA AKTEN.

FÖRSTA AKTEN.

1:a Tablån.

HJALPREKS stuga till venster, GRIPERS till höger. En gärsgård skiljer egorna; en källa på Gripers mark. I fonden granskogshöjd med huggen rågång midt igenom.

Vid ridåns uppgång höres trumning på en tunna; derpå tutning i lurar.

HJALPREK

träl hos kung Herthiof kommer ut ur stugan yrvaken, klädande på sig.

Griper! granne! Är Du vaken! De blåser solgladan på kungsgårn! Vi ska skära kornet i dag! Griper!

GRIPER ut i sin dörr.

En god morgon granne! Må jag få hasorna på mig först! Skära kornet, sade Du? Nu kommer jag genast!

HJALPREK

tar sin skära från väggen och bryner den; ropar inåt.

Vikar! Upp, upp, upp! Ut och valla bina; men Du skall röka tre kupor först, ty kungsgårn vill ha honing till malten, det skall bryggas till gästabud, och grannens flickor vill plocka vifvor, för det skall bryggas mjöd till gästabåd, sade jag; Upp, upp, upp Vikar; hör Du inte Alhornet!

VIKAR
ut, sträcker på sig, sömndrucken.

Åter en dag på en natt af qvalfulla drömmar! Trälars träl, jag konungason, våndar jag aldrig född vore!

HJALPREK.

Är Du morgonpraten, pojk, gå i sysslan, rök tre kullar bin till kungens kök, sade jag, det skall rustas till gästabåd!

VIKAR.

Hvem gästar kungens gård?

HJALPREK.

Åst Du nysjuk? Gå i sysslan, sade jag!

GRIPER ut med skäran.

En god morgon granne, sof Du godt i denna natt?

HJALPREK.

Inte som likast, Griper, det pyssla och braska i hagen, jag var uppe i grålysningen och såg tunglet stå i Fiskarpiltarne, det betyder regn, och så hörde jag kräken flöja och mynnas på skogen, farnötet rytade så obanturligt, hocken vet hvad en har olefvadt, hörde Du alls intet, granne?

GRIPER.

Ottekry är jag vorden och ondt för sofva har jag, illa ser jag, men fint kan jag höra, ett är säkert, det är ondt på skogen, Hjalprek; Gunlöd gick ut att mjölka; kommer hon inte snarligen igen, då är det sistersta sagdt.

HJALPREK.

Är det Stigmän, skogsmän?

GRIPER.

Intet vet jag. Men nu hör jag Gunlöd som ropar på korna. Gå vi granne, så råka vi flickan.

HJALPREK.

Väl, så gå vi!

MENGLÖD

ut ur Gripers stuga, med en korg gullvifvor som hon sedan sköljer vid källan.

GRIPER till Menglöd.

Se om hus och härd, barn, vi kommer icke igen förrn i qvällningen; skönjer Du Gunlöd, så bed henne akta kräken, det är allt hvad vi eger och har! Alltsammans!

Hjalprek och Griper gå.

*

MENGLÖD.

Hvad är på skogen?

VIKAR.

Kan jag veta't?

MENGLÖD.

Hvarför skall Du slagta bi?

VIKAR.

Hvarför sköljer Du gullvifvor? Det skall bryggas, det kommer gäster.

MENGLÖD.

Stig öfver hägnet och blif när mig.

VIKAR.

Jag vill icke vara Dig för när. Du råder redan mitt sinne, men Du vill icke ega mig, söker bara knekta mig.

MENGLÖD.

Är Du konungason?

VIKAR.

Ja jag är, har varit, men har blifvit trälars träl.

MENGLÖD.

Kung Herthiof dödade din fader, och Du låter banemannen lefva.

VIKAR.

Låter?

MENGLÖD.

Hvarför går Du inte?

VIKAR.

Jag är bunden med ed, jag är gisslan, och bryter jag, så dödar man Starkodd, min fosterbroder.

MENGLÖD.

Är han så lätt att döda?

VIKAR.

Många hundar bli harens död.

MENGLÖD.

Hvar lefver Starkodd nu för tiden?

VIKAR.

Han går på sjötåg åt kung Herthiof.

MENGLÖD.

Det är många år sen Du såg honom?

VIKAR.

Många!

MENGLÖD.

Hur såg han ut?

VIKAR.

Inte kan jag säga.

MENGLÖD.

Var han skön?

VIKAR.

Skall Du spörja mig, jag är ju man.

MENGLÖD.

Hvem var hans far och mor?

VIKAR.

Det vet ingen, icke han sjelf, men han fostrades hos Rossbarsgrane, som tog upp honom på ett skär i Mälaren.

MENGLÖD.

Då har jag sett honom, och han är icke långt borta.

VIKAR.

Hans rykte går vida, hvar såg Du honom och när?

MENGLÖD.

I går vid vårdkasarne... Hör, nu böstar det i skogen igen; och Gunlöd ropar på korna.

VIKAR.

Tyst Hjalprek skriker! Hela skogen ropar!

MENGLÖD.

Gå och sök min syster!

VIKAR.

Det vill jag inte; mitt lif är mer värdt än hennes i fall der är fara. — Du har sett Starkodd alltså?

MENGLÖD.

Att döma efter — ja! Det var en kämpe af mitt slag.

VIKAR.

Då kommer han — vore han här!

MENGLÖD.

Gå och sök min syster.

VIKAR.

Hvad bryr mig din syster när jag har Dig!

MENGLÖD.

Har Du mig?

VIKAR.

Du sade så, det är mig nog!

MENGLÖD.

Nu ropar far! Gå och hjelp dem alla!

VIKAR.

Mot hvad, mot hvem? Det kommer någon!

MENGLÖD.

En tunggådd, det knakar i grenar och rasslar i stenar.

VIKAR.

Det gifs blott en — han går genom vatten och eld.

MENGLÖD.

Det är han!

*

EN KOLARE in hastigt.

Stäng Era dörrar!

VIKAR.

Hvad gäller?

KOLAREN.

Det är björn på skogen, slagbjörn, har rifvit boskap, brutit ringen när konungens kämpar gingo på skall...

MENGLÖD.

Min syster! Såg Du henne, säg?

KOLAREN.

Såg ingenting, jo sex kämpar lågo der!

MENGLÖD.

Hvad Starkodd med?

KOLAREN.

Starkodd var icke der, han räds hvarken björn eller ulf! Stäng till stugorna och må jag komma under tak! Skallet går ännu och björnen blir drifven hit!

De gå alla tre och ställa sig i stugornas dörrar. KOLAREN med MENGLÖD.

*

MENGLÖD ropar i händerna.

Kovall! Kovall! Kovall! Korna mina! Mina!

Buller från skogen.

GUNLÖDS RÖST bakom scenen.

Poalla! Po! Po!

MENGLÖD.

Det är Gunlöd! — Ropar. Kom snälla, snälla!

KOLAREN.

Hvem skyddar oss nu!

VIKAR.

Odin mig, Tor Dig; Odin för Jarlar, Tor för trälar.

KOLAREN.

Det borde Du icke hafva sagt, Du som vallar bin, qvinnogöra.

MENGLÖD ropar.

Gunlöd! Kom fort! Ja — kom hit Du!

GUNLÖD svarar utanför.

Kom hjelp, kom hit, det är nöd!

KOLAREN.

Hvad kan vi göra?

VIKAR.

Ej jag ger mitt lif mot vilda djur...

MENGLÖD.

Var det mera värdt än så? Nu går jag!

VIKAR.

Gå icke!

MENGLÖD.

Nu går jag!

VIKAR.

Då går jag! För Dig, Menglöd, men för ingen annan!

MENGLÖD.

Vaknade Du?

VIKAR.

Du har gjort mitt sinne sjukt, Du har tagit min magt, min vilja, min håg; gif igen hvad Du kan, tag sömnen från mitt sinne, sätt spjutet i min hand!

MENGLÖD.

Min vilja finge Du, Vikar, om ej Nornor tecknat Dig med oblida runor, osäll man är född till gudars ogunst, lång blir ej din lefnad...

KOLAREN.

Tig Du leda troll, jag ser Dig midt igenom, men på Vikar har Du syn och sinne vändt.

Skrik af Gunlöd utanför scenen, derpå kommer hon in springande till höger om gärsgården.

GUNLÖD.

Han kommer efter, fräls mig!

MENGLÖD.

Hvem?

GUNLÖD.

Han har rifvit boskapen! Skydda Er! Det är björnen, biter hvarken sten eller stål, kungens kämpar ligga i gräset, tänd eldar, stäng dörrar...

TOTEN-INSEL

HADES

(1906.)

Fonden: Boecklins Toten-Insel. Scenen är tom; man hör hviskningar först, sedan svaga röster af talande.

VÄKTAREN på högra bergsterassen kommer fram och blåser i en lur.

LÄRAREN, en högrest hvitklädd man med Zeushufvud, men hvitt hår och hvitt skägg, träder fram ur cypress-allén, går ned till bryggan.

En svart båt med svart roddare, förande en hvit likkista vid hvilken står en hvit gestalt kommer in från venster.

•

LÄRAREN.

Hvem?

GESTALTEN.

Tag och läs!

LÄRAREN

tar plåten från kistan och läser.

Jag känner! — En stackars menniska som hetsades ihjäl af lifvet... Nej, skräm honom icke...

Kistan skjutes i land.

Sextio två års mödor, pligter, sorger... inga blommor, inga kransar...

GESTALTEN.

Säg orden!

LÄRAREN.

Först helsningen!

OSYNLIG KORUS.

»Och Gud skall aftorka alla tårar af deras ögon, och ingen död skall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop, icke heller någon värk varder mer, ty det första är förgånget.»

*

LÄRAREN till den döde.

Vakna!

*

DEN DÖDE sätter sig upp.

Hvad är klockan, Anna? — Jag tyckte det ringde... åh, jag är så sömnig, så trött... den som fick sofva en timme till, bara en timme... lektion half sju, ja, men jag har femti temaböcker att rätta först, för nedre sjuan... Hva är det? Räkningar, slagtarn, skräddarn, bokhandlarn, vi kommer aldrig till landet i år; men jag skall ha borgen innan klockan tolf två borgensmän, och jag har bara den ena, jag har tänkt på... på Jansson, han skrifver på, men hans namn är svagt, kanske inte går... Hummel är rik, men han har principer... slagtarn får vänta, åh jag är så trött, så trött, bara en timme till... och så är det hyran och Edvards böcker, flickorna ska ha nya kängor, jag lofvade Greta till handskar.. Sätt på kaffe är Du snäll, Anna, med två ägg, men fem minuter, jag kan inte se rå ägghvita vet Du... jag är så hungrig, och så trött, men jag ligger så hårdt... bara en half timme till, jag har aldrig kommit för sent på fyrtio år, en sådan skam, men jag måste sofva, annars dör jag!

LÄRAREN

far med handen öfver den döde, som lägger sig ner.

DEN DÖDE mumlar.

Åh, hur skönt! Skönt! Anna, väck mig bara, så jag inte kommer för sent till skolan! — — —

LÄRAREN.

Stackars menniskobarn! — »Och när det som bäst varit hafver, har det möda och elände varit.» Sextio-två år! Och en sådan barndom, ett sådant hem! En sådan mannaålder och en sådan ålderdom!

*

DEN DÖDE reser sig igen.

Hummel, Du måste skrifva på, det är onda principer att icke hjelpa en nödställd, jag mins domprosten som sa': jag förlåter aldrig! Det var vackert sagdt! — Jag vet att jag pratat om Dig, jag kan inte tiga, det får Du förlåta, för resten har Du förtalat mig, och så illa att jag höll på att mista min plats; snälla Hummel, Du får inte neka mig, det gäller hyran... ja Du tycker jag lefver för högt, men det är för barnen, jag eger bara en undertröja, det gör ingenting... Erkännes, jag tar mig en festmåltid ibland för att stärka mig, och äfven för att glädjas med mina vänner, Du är så sträng... Paus. — De högsta tingen! När skulle jag haft tid att tänka på sådant, som bara lefvat i de allra lägsta tingen... Jag har suttit i helvetet hela mitt lif, så att det är intet nytt! Ska det vara mera ändå? Jag tycker jag fått nog! Skrif på är Du snäll, Du vet jag betalar, om jag bara får ha helsa och krafter... Jag har en lifförsäkring!... Janssons namn går inte, han är ute i alla banker... Får jag bara sofva lite till...

Lägger sig ner.

LÄRAREN.

»Dödsens dag är bättre än födelsedagen», och likafullt bära de fruktan för döden... Han vet ännu icke hvar han befinner sig, och allt hvad han talar har full verklighet...

DEN DÖDE reser sig.

Blif inte ond, Anna men Du har glömt saltkaret, äggen äro råa, derför att Du lägger dem i kallt vatten, jag lider af råa ägg, jag har bedt Dig i tretti år få slippa råa ägg, jag grälar inte, jag bara ber att få undgå ett lidande; njuter Du af att jag lider? jag tror nästan, för Du skrattar så elakt; förlåt mig nu om jag stiger opp och tar en servet, det är ingen förebråelse, det är bara för att bespara Dig besväret; si så nu blef Du ond, men jag måste torka mitt skägg, när jag äter råa ägg, jag skall bjuda Dig på kalesch om Du inte blir ond när jag nu går och skjuter spjellet, för om man inte skjuter spjället, så får barnen frysa hela dan... Ska Du nu gräla på mig för att det har snöat ute, jag rår inte för det, kära barn, inte grälar jag på Dig fastän Du har sprättat sönder min rakknif... Paus. Så dum jag var som skulle tala om rakknifven, Du ska få gå på teatern om Du glömmer hvad jag sa; förlåt mig för att Du har haft sönder min rakknif, si nu talte jag om den igen, det är rysligt att jag inte kan tiga... Jag ska köpa en ny förskärarknif som Du späntade björkved med och jag skall skänka Dig min svarta väska... Åh att jag inte kan tiga längre, men jag har tegat i tretti år, slutligen blef jag så full af falskhet att jag höll på att spricka, föraktande mig sjelf... När Du beklagade Dig inför mig öfver andra menniskors ondska, så föreföll det alltid som om Du satt och före-

brådde mig, och var ond på mig, och när Du skar Dig i fingret så vredgades Du på mig... Fins intet slut på detta, skall jag aldrig få sofva en natt igenom? När Du hade onda drömmar, så skulle Du väcka mig, för att få tala om hvad Du drömt! Hvarför skulle Du störa min sömn då jag måste arbeta för Er hela dagen... Låt mig vara i fred! Jag vill dö!

Lägger sig ner.

LÄRAREN.

O, fanns en Lethe blott, med glömskans dryck en sömnens drog åt trötte vandraren! Så suckar menskobarnet fåvitskt. Men lifvets lag den bjuder minnas; ty allt Du lefvat smått som stort med ondt och godt, Det slås i minnets qvarn och males, males, och gråa agnar, sådor siktas ut och blåsas bort af fläkten, Så blir det fina mjölet qvar, som bakas ut till snöhvitt lifsens bröd för evigheten. Hvad ondt Du gjort det vänds i längtan till det goda, hvad fult Du såg Dig drifver till det sköna; igenom lasten går din väg till dygd, och lidandet i köttet gör din ande fri, Der Du i tårar sått, der skall Du glädjen skörda!

För in den trötte i hans griftrum; Och må han hvila ut i tystnans ro, tills stunden kommer, då lifsens bok vi skola läsa, han och jag, Och tolka gåtorna i dennes öde, Frid, döde man, sof ut en gång, Ej skolans klocka skall Dig väcka, Här ringes in! Termin är slut, Examen stundar, Och så börjar sommarlofvet!

*

Ridå.

Ett hvitt Egyptiskt rum.

DEN DÖDE.

nu kallad Assir = Jordman, sitter och rättar temaböcker han ser yrvaken ut.

*

LÄRAREN in.

Har Du sofvit ut nu?

ASSIR.

Ja, mästare!

LÄRAREN.

Är det tråkigt?

ASSIR.

Jag vill icke neka!

LÄRAREN.

Ska vi språka lite samman?

ASSIR.

Gerna!

LÄRAREN sätter sig.

Hvad är det Du rättar?

ASSIR.

Krior! Här är en som skrifvit om »Lifvet en Dröm».

LÄRAREN.

Nåå? Hvad säger han om det?

ASSIR.

Inte kan lifvet vara en dröm, då vore det nonsens.

LÄRAREN.

Hvarför det? Kan inte en dröm vara lärorik? Har Du aldrig haft någon lärorik dröm?

ASSIR.

Jo, när jag tänker efter, verkligen!

LÄRAREN.

Berätta den för mig, vi ha godt om tid.

ASSIR.

Nåväl; jag mottog en dag ett långt anonymt bref; men som jag fann det spetsigt och påträngande, ref jag sönder det och kastade det i papperskorgen. Men natten derpå drömde jag om en afliden lärd och vis man, som höll en skrift framför mig: tag och läs! sade han. Jag läste, men fann intet märkvärdigt. Då tog den vise och höll upp skriften emot ljuset, och liksom i vattenstämplar såg jag nu en annan skrift lysa igenom. När jag vaknade gick jag genast till papperskorgen och med stor möda satte jag ihop brefvet! Der funnos visdomens ord, som öfvade godt inflytande på min personliga utveckling.

LÄRAREN.

Det var således en lärorik dröm! Om nu lifvet är en dylik, så är lifvet icke nonsens! Är det rätt?

ASSIR.

Det är rätt!

LÄRAREN.

Men Du har haft sanndrömmar också, som bebådat framtida händelser, som varnat och manat, afrådt, tillstyrkt, skrämt och straffat. En dröm kan således göra samma gagn som en upplefvad verklighet?

ASSIR.

Ja, om man minnes den.

LÄRAREN.

Minnet är således nödvändigt för att vi skola kunna begagna våra sanndrömmar eller våra upplefvelser! Minnet är vårt kapital som vi skola förränta, och likafullt önsken I dricka glömska. Om Du i ett ögonblick kunde förlora hågkomsten, blefve Du som en bok med hvita blad, mindre än ett nyfödt barn, och finge börja om igen! Ville Du det?

ASSIR.

Nej, inte börja om igen! Inte för allt!

LÄRAREN.

För öfrigt, låt gossen kalla lifvet en dröm; det är ju bara ett namn eller en liknelse och något om saken sjelf kan han icke veta, eller hur?

ASSIR.

Huru?

LÄRAREN.

Nej, icke ens Du vet något om saken sjelf, Du vet endast hur den ter sig för synen, hörseln? och icke ens det, utan endast hur den ter sig för d i n syn och hörsel... icke sant?

ASSIR.

Visserligen!

LÄRAREN.

Var derför lite försigtig när Du rättar tema — —

Paus.

Vill Du ha sällskap?

ASSIR.

Ja, men inte kamrern...

LÄRAREN.

Hvarför det?

ASSIR.

Jag tycker inte om honom... Det är en sån der som håller med den sista han talar vid...

LÄRAREN.

Men, kära vän, gör man inte det alltid, på visst sätt, af ren humanitet; det kallas ju tillmötesgående, undfallenhet, utan hvilka umgänget blir omöjligt?

ASSIR.

Kanske; men man ser sina fel i andra, derför att man inte kan se sig sjelf...

LÄRAREN.

Alldeles rigtigt, derför är det godt att se andra ibland! Vill Du ha kamrern?

ASSIR.

Nej, han har äfven den ovanan att ta mig skämtsamt, mig, som är en allvarlig man...

LÄRAREN.

Så underligt! Han anmärker detsamma om Dig...

ASSIR.

Men han inbjuder mig alltid till skämt...

LÄRAREN.

Den koleriska kamrern? — — — Då ger ni tonen båda två, men Du har före honom att Du plägar hålla humoristiska tal...

ASSIR.

Jag? Jag brukar som magister hålla strafftal, äfven vid glaset...

LÄRAREN.

Som man skrattar åt...

ASSIR.

Hvarför?

LÄRAREN.

Man skrattade åt Din dubbla naivetet att brutalt säga sanningar och ändå fordra att de träffade skulle skratta... det var Dig man utskrattade, och icke åt dina tal som icke voro qvicka.

ASSIR.

Jaså? Jaså! — Så lite vet man om sig sjelf och menskorna!

LÄRAREN.

Du älskade inte menskorna?

ASSIR.

Hur skulle jag kunna det? De voro icke älskvärda...

LÄRAREN.

Det är nog allmänna meningen, så det får anstå... fremmande menskor äro ju oss indifferenta; först när bekantskapen är gjord, börjar värderingen efter jagets myntfot. Om Ni är en maska i nätet, så tror Ni, hvar och en, sig vara hufvudmasken; vid temperaturförändringar eller fuktighet spänner och sliter det i alla, och hvar och en skyller på de andra...

ASSIR.

Fins det ingen menskokännedom då?

LÄRAREN.

De äro icke hvad de synas och synas icke hvad de äro; de äro alltså icke...

ASSIR.

Men karakteren då? Det fins dock karakterer...

LÄRAREN.

Ett antaget sätt att vara! Du är icke humorist, men ansågs vara det! Du ansåg Dig vara en karaktersfast, men var det icke...

ASSIR.

Inte?

LÄRAREN.

Nej! — När en fördel vinkade öfvergaf Du principer och lärometoder... Du ogillade samskolan, men när den blef lönande så accepterade Du den; Du var konservativ af naturen, men när regeringen blef liberal, så gick Du öfver för att bli befordrad; Du ansåg till femtio år att det var skam bära ordnar, men vid sextio tog Du dem...

ASSIR.

Men så är väl alla menskor...

LÄRAREN.

Och alltså finns det inga karakterer... Vill Du veta hvem Du är, hvad Du är?

ASSIR.

Är det någon domstolsförhandling?

LÄRAREN.

Inte alls!

ASSIR.

Då är det skola...

LÄRAREN.

Ja! Skola, uppfostran, undervisning hela lifvet, och det var lifvets enkla mening, som Du ville hålla

ifrån Dig med löst tal om verldsgåtorna... Vill Du höra hvem Du är?

ASSIR.

Må ske!

LÄRAREN slår i händerna.

En gardin dras undan; man ser menskor sitta på bänkar. Den aflidnes HUSTRU är ibland dem.

LÄRAREN.

Hvem är denna mannen?

HUSTRUN.

Det är den största tyrann som lefvat!

ASSIR.

Derför att jag icke ville lyda henne! Men Herren sade: Efter Du lydde din hustrus röst... förbannad vare marken för din skull!

LÄRAREN.

Vidare! Hvem är denna mannen?

DOTTERN I.

Du skall hedra din fader och din moder...

LÄRAREN nickar.

DOTTERN II.

Hans fel och svagheter öfverskyla...

LÄRAREN som förut.

SONEN.

Han lefde som han kunde, i pligter och mödor...

KOLLEGAN.

Som kollega och konkurrent var han lik ett vildt djur, i det enskilda umgänget ett lamm, som öfver-

ordnad full af humanitet, som lärare ett mönster, som underordnad ett monster; som make trogen, älskade han endast henne, sin ungdoms brud, som far gaf han barnen mer än sig sjelf, som husbonde öfverseende; som medborgare laglydig af tvång, som son uppoffrande mot en skral fader, mot modren vördnadsfull öfver förtjenst, mot syskonen omvexlande som de sjelfva, falsk mot de falska, trolös mot de trolösa! vänfast mot vänner, dock icke alltid!

LÄRAREN.

Kan man nu göra en sammanfattning af allt detta: Ett mönstergildt monster, ett vilddjurslamm, en human tyrann, en trogen trolös, en falsk vänfast? Hvilken karakter skall man sätta på honom då? A, B, C eller D?

KOLLEGAN.

Jag tror icke alfabetet skulle räcka...

LÄRAREN.

Då sätter vi ett frågetecken? Till Assir. Vet Du nu hvem Du är?

ASSIR.

Nej!

LÄRAREN.

Du vet det icke sjelf, och andra veta det icke heller. Kanske Du inte alls är?

ASSIR.

Jo jag är, ty jag reagerar mot de andra; och upphörde jag göra det, skulle de andra fylla mig med sina jag, med sina åsigter, sina tycken; de skulle döda mig med sina viljor, jag skulle upphöra att vara. Och hela mitt lifs kamp bestod i att försvara mitt jag!

LÄRAREN.

Så lemnar vi den frågan, Du Assir.

ASSIR.

Hvarför kallar Ni mig Assir? Hvad betyder det?

LÄRAREN.

Det betyder Jordman, ty Du är jordbunden ännu!

Slår i händerna; gardinen dras för.

*

LÄRAREN.

Önskar Du en förströelse? Hvad tycker Du mest om? Resor, skådespel, böcker, konstverk?

ASSIR.

Skådespel helst!

LÄRAREN.

Du föredrog skådespelet på Scenen framför scenen i lifvet; men om lifvet är en dröm, så är skådespelet en dröm om en dröm, fastän Du behandlar det som verklighet.

ASSIR.

Jag?

LÄRAREN.

Ja väl! Du diskuterade skenbilden när Du skref kritik om sista pjesen, Du stred för eller mot; alldeles som om fantasmagorin varit verklighet; Emellertid Du vill ha skådespel! Må ske som Du vill!

Han går ut.

ASSIR sitter som åskådare.

ASSIR.

Hvad var detta för en pjes? Jag har bestämdt sett den förut.

LÄRAREN.

Fann Du den sannolik?

ASSIR.

Jaa, mer än sann, men den var så tung, den var förskräcklig...

LÄRAREN.

Kann Du ge ett referat af innehållet?

ASSIR.

Nej, det var så fasligt att jag strukit den ur mitt minne...

LÄRAREN.

Liksom värkt ut den! — — —

ASSIR.

Ja, sinnet är lättare och jag längtar ut i naturen.

LÄRAREN.

En liten resa, en fotvandring kanske, efter som Du är uthvilad.

ASSIR.

Kanske det, ja! Må ske!

LÄRAREN.

Sällskap får Du på vägen!

ASSIR.

Men jag vill ha godt sällskap och vackra landskap...

LÄRAREN.

Du får allt som Du vill... bara Du vill förståndigt! — Alltså: lycka på resan!

ASSIR.

Men ljust! ljust! efter allt detta mörker!